

ТИСЯЧА Й ОДНА НІЧ

АРАБСЬКІ ОПОВІДАННЯ

Часть II.

Ціна 40 ц.

Головний склад:

UKRAINSKA TORHOWLA
(Ukrainian Trading Co.)

806 MAIN STREET

WINNIPEG, MAN.

diasporiana.org.ua

Амалюнга або Дочка Дебрів	20
Антін Головатий. Історична повість	20
Багрянний Хрест. Історична повість, Ордієвського	35
Бен-Гур. Повість з часів Ісуса Христа, в оправі	1.25
Беніта. Гарний роман	50
Бджоли і як коло них ходити.	40
Боги жаждуть крові. Історичне оповідання	50
Варвара Убрик. Таємниця кляштору в Кракові	40
Відвдячився. Оповідання з козацької давнини	1.00
Веселий оповідач. 247 веселих оповідань Б. Грінченка	25
Вина і Кара. Повість Достоєвського в двох томах	2.00
В Полеті до волі. Істор. повість, Наталки Когуської	35
Визначне Жіноцтво України. Написав О. Луговий	1.50
Грішники. Роман-Хроніка, написав О. Я. Кониський	80
Гумор і Сатира	25
Геновефа. Оповідання про княжну	30
Граф Монте Крісто. Роман в 4 великих томах	3.75
Граф Розбійник. Гарні короткі оповідання	50
Диктатура Пролетаріату. Карл Каутський	35
Диявольська Справа.	25
Домашний Мясар, як робити вдома ковбаси, шинки і інше ...	35
Для домашнього огнища. Написав Іван Франко	85
Дух Нації. Написав Т. К. Павличенко	25
Еволюція в образах. Виклади з астрономії, геології і зоології ..	75
Економічні науки Карла Маркса	75
Єзуїтська Преподобниця. Історичне оповідання	25
Живий скот на фермі. Порадник для фермерів	25
Жінка як мати. Дуже практична книжка для жінок і матерей ..	1.00
Життя й учення Чарлса Дарвіна	50
Заборона українського слова в Росії	25
Залісся. Повість О. Маковея, в оправі	1.00
Запорожці. Написав Іван Нечуй-Левицький	20
За Самостійну і Соборну Україну. Роман в 3 томах	1.50
За Волю України (Віра Бабенко). Історична повість	1.00
За Сестрою. Оповідання з козацької старини. А. Чайківський ..	30
Захар Беркут. Історичне оповідання Івана Франка	50
За Золотоверхий Київ	20
Золотий Гомін. Поезії Павла Тичини	50
Іван Дурак. Оповідання Івана Толстого	25
Іван Франко. Огляд діяльності й творчости. О. Дорошкевич	25
Ілюстрована Свята Інквізиція	50
Ілюстроване Українське Писменство в життєписях	35
Історія України — проф. М. Грушевський, в оправі	3.00
Історія Культури, видана на гарнім папері і гарній оправі	2.00
Історія Московщини	35
Історичні поеми Тараса Шевченка	40
Історія боротьби віри з наукою, в оправі	1.25
Історія України. Д. Дорошенка в англ. мові	3.50
Канадійське пасічництво	25
Казки про жидів	10
Кармелюк, Невільничка і інші оповідання	25
Кишенковий Співанник, популярних українських пісень	25
Кобзар Т. Шевченка, з дуже добрими поясненнями, в оправі ..	2.00
Козацька Пімста. Оповідання з козацької старини	30

Чарльза Стівенсона

Тисяча й Одна Ніч

Арабські Оповідання

ЧАСТЬ II.

Ціна 40 центів

ВІННІПЕГ, МАН. 1931.

Друком і накладом:

НАРОДНОЇ ДРУКАРНІ
THE PEOPLE'S PRESS

155 McGregor St.

Winnipeg, Man.

Історія кравця і горбатого

“Щасливий королю! Дуже давно жив в однім місті Китая в достатках кравець, що любив забавні річи і від часу до часу мав звичай виходити зі своєю жінкою, аби втішатися на дивних представленнях. Одного дня вийшли вони як звичайно, коли стрітили по дорозі горбатого, якого вигляд міг навіть загніваного побудити до сміху. Тому приступили вони до нього блище, щоб мати з нього потіху, а через хвилю запросили його, щоб пішов із ними до їх дому і був через ніч їх гостем. Горбатий пристав на те і пішов з ними. Тимчасом стемніло. Кравець пішов на торговицю, накупив печеної риби, хліба, цитрини і солодоців і вернув знов домів.

Колиж поставлено рибу на стіл і вони позасідали і почали їсти, взяла жінка кравця великий кусень риби і запхала горбатову в рот. Відтак стиснула йому уста і сказала: “Ти мусиш нараз проковтнути, я не позволю тобі жувати“. І так проковтнув він кусень риби, але груба остина, що була в ній стала йому попереk горла, тай він удавився нею тай вмер.

ДВАЙЦЯТЬ ПЯТА НІЧ

Тоді закликав кравець: “І той бідолаха мусів як раз із наших рук згинуту таким способом. Але жінка сказала йому: “Пощо гаїти час?“ І запитав її чоловік: “Що маю робити?“ Вона відповіла: “Піди, накрій його шовковою хусткою і візьми на руки; я буду йти по-

перед тебе, а ти йти меш за мною і говорити: Се моя дитина, а то її мати; несемо її до лікаря, щоб записав їй лікарство.

Кравець послухав зараз її ради і взяв горбатого на руки, а його жінка почала голосити на вулиці: “Ах моя дитинко, нехай тебе Бог береже! Де тебе болить? Де маєш ту віспу?” А кождей, що їх бачив казав: “Вони мають дитину, що захорувала на віспу”.

Так ішли вони щораз дальше, розпитуючися про мешкання доктора, аж доки люди не справили їх до дому одного жидівського лікаря. Коли там застукали до дверей, зійшла до них по сходах чорна невільниця і отворила двері, щоб побачити, хто там. А коли побачила, що хтось держить на руках дитину, а побіля неї стоїть її мати, запитала: “А що там?” Жінка кравця відповіла: “Ми маємо тут дитину і просилиб, аби доктор подивився на неї; ось чверть дінара, дай його свому панови і попроси, аби зійшов сюди. і оглянув мою дитину, бо вона вже дуже слаба”.

Невільниця пішла горі сходами, а жінка кравця ввійшла до сіний і сказала до чоловіка: “Лиши горбатого тут, а самі тікаймо”. Кравець припер його просто до стіни і відійшов геть зі своєю жінкою. Тимчасом невільниця пішла до жида і звістила його, що на долині під домом ждуть із хорим жінка і чоловік, які дали їй для нього чверть дінара, щоб він записав їм відповідну рецепту.

Побачивши чверть дінара, жид утішився, зірвався і побіг у пільмі долі сходами. Але станувши на сходах піткнувся о мертвого горбатого і перевернув його. Тоді закликав: “Я мабуть піткнувся о хорого і ски-

нув його зі сходів тай він скрутив собі голову. Як-же тепер позбудуся мертвого з дому?“ Відтак підняв його, заніс на гору до своєї жінки і оповів їй про своє нещастя. А жінка вчувши се закликала: “Чого-ж ти тут ще сидиш? Як так ждати меш до ранку, пропало наше життя. Винесім його обоє на дах і киньмо до дому мослема, нашого сусіда, султанового надкухмістра. До його дому заходять часто коти і зідають страви, які він там ховає, а також миши; коли-ж він там стоятиме там до ранку, то певне позбігаються також пси з дахів і з’їдять його зі шкірою і кістками“.

І жид та його жінка взяли горбатого, вийшли на дах і спустили його на руках і ногах на землю, так, що він стояв просто опертий о стіну, а самі пішли з даху до свого дому. Незабаром по тім, як вони так спустили горбатого, прийшов надкухністр до дому, отворив двері і пішов із запаленою свічкою до гори. Аж нараз побачив у куті коло кухні людську істоту. Тоді закликав: “Що се? На Бога, се злодій, що краде мої запаси! Отже чоловік забирає мені все моє мясо і товщ, хоч сховаю його перед котами і псами. Та хоч-би я вигубив усіх котів і псів із цілої дільниці, то не мавби з сего користи, бо се він приходять із дахів.

Потім ухопив за великий молот і вдарив його, відтак підійшов ближче і пхнув його ним у груди, так, що той перевернувся. А коли він се побачив і пізнав, що той мертвий, закликав засмучений і зажурений про своє життя: “Нехай Бог проклене мясо і товщ і ту ніч, що призначенне того чоловіка мусіло бути сповнене моєю рукою!“ А оглянувши його ближче і побачивши, що має перед собою горбатого, сказав: “Чи не досить

з тебе того горба, що ти ще мусів стати рабівником і красти мені мясо та товщ?“ Відтак узяв його на плечі, опустив із ним свій дім, коли тимчасом ніч хилилася до кінця, і не задержався, аж на торговиці. Тут припер його на розі вулиці до стіни одного склепу і вернув домів, лишаючи мертвого його долі.

Незабаром надійшов туди християнин, баришівник султана, що вийшов п'яний, аби скупатися. Підхмелений, ревучи: “Месія близько!” підходив він, заточуючися чим-раз bliще до горбатого, а коли побачив його на розі вулиці подумав, — а йому вже з вечера вкрали турбан, — що горбатий знов хоче вкрати йому турбан і тому гримнув його у плечі, так, що той повалився на землю. Гукуючи на сторожа торговиці, кинувся він у своїм похміллі на горбатого з кулаками і хотів його задусити.

Коли сторож торговиці надійшов і побачив як християнин клячить на мослемі і бє його, сказав: “Устань і пусти його!” Християнин устав, а сторож приступив bliще і побачив, що горбатий мертвий. Тоді закликав: “Як? Має християнин забити мослема?” І зловив християнина, звязав йому руки взад і запровадив його до валія. Тимчасом християнин говорив до себе: “Ах Месіє! О Пречиста Діво! Як я міг забити того чоловіка і як він швидко згинув від одного кулака!

Коли християнин і горбатий провели ніч у домі валія, приказав той найблищого ранку катови викликати справу християнина, казав приготувати для нього шибеницю і поставив його під нею. Уже приступав кат, уже закинув стричок на шию християнина і саме хотів його повісити, як надійшов туди надкухмістр, а

побачивши христіянина під шибеницею, продерся через юрбу і закликав до ката: “Стривай, се я убійник!”

Валі запитав його: “Чому ти його забив?” Надкухмістр відповів: “Прийшовши в ночі до дому, побачив я, що він зліз із даху і хотів мені закрасти мої запаси; я вдарив його молотком у груди, тай він упав мертвий. Тоді взяв я його, заніс на торговицю і поставив на тім а тім місци. Чи не досить, що я забив мослема, аби ще й христіянин через мене тратив життя?” Коли валі вчув те зізнання надкухмістра, казав барішивника христіянина пустити і промовив до ката: “Повісь сего, що ось признався”. Кат зняв тепер стричок зі шиї христіянина і наложив його на шию надкухмістра, відтак поставив його під шибеницею і саме хотів його повісити, як нараз жидівський лікар розтрутив юрбу і закликав до ката: “Стривай, се я убійник. Річ малася так: Він прийшов до мене до дому за лікарством, а коли я сходив по сходах, піткнувся на нього, так що він перевернувся і вмер на місци. Не вішай надкухмістра, повісь мене!”

Тепер приказав валі катови повісити жидівського лікаря. Кат знов зняв стричок із шиї надкухмістра і заложив його на шию жидівського лікаря, аж нараз кравець розтрутив юрбу і закликав до ката: “Стривай, се я убійник. Річ малася так: “Я цілий день забавлявся, а вечером вертаючи до дому стрітив того горбатого, що був п'яний і грав на тамбуріні, приспівуючи весело. Я приступив блище, щоб мати з нього потіху, а відтак узяв його з собою до дому. Потім купив риби і коли ми їли взяла моя жінка кусень риби і окравець хліба і запхала йому нараз у рот, від чого він

на місці вдавився. Тоді взяли ми його обоє і занесли до дому жида. Коли невільниця зійшла і отворила нам двері, я сказав до неї: “Донеси своєму панови, що коло дверей стоїть жінка і чоловік із хорим, і скажи: “Иди, оглянь його і запиши йому лікарство“, і дав їй чверть дінара.

Тоді вона пішла знов до свого пана, а я припер горбатого до сходів і пішов собі з жінкою геть. А коли жид зійшов по сходах, піткнувся о нього і думав, що став причиною його смерті“. Опісля кравець запитав іще жида: “Чи се правда?“ А жид відповів: “Так“. Тоді звернувся кравець знов до валія і сказав до нього: “Пусти жида, а повісь мене!“

Коли валі почув оповідання кравця, здивувався тим випадком із горбатим і сказав: “На правду, та історія повинна бути записана в книги.“ А катови приказав: “Пусти жида а повісь кравця, що ось признався.“ Кат повів кравця, заложив йому стричок на шию і подумав: “Чи маємо одного за другим класти під шибеницю, а відтак пускати і вкінці нікого не повісити?“

.... Але той горбатий був надворним блазном султана, з яким султан ніяк не міг розлучитися, і коли п'ятий горбатий не приходив до нього через ніч і другого дня до полудня, запитав султан про нього кількох присутних. Вони відповіли: “Пане, валі найшов його саме мертвим і приказав його убійника повісити, але коли сей зайшов на місце езекуції, зголосився ще один, а опісля третій і кожний з них з'явив, що се він його убив, і кожний оповів валію перебіг цілої спра-

ви. Наслідком того король приказав слугі: “Іди до валія і приведи всіх разом сюди“!

Коли слуга пішов туди і побачив як кат саме хотів повісити кравця, закликав: “Стривай!“ і повідомив валія, що ся справа дійшла до вух короля, а відтак удався з валім, горбатим, якого несли, з кравцем, жидом, христіянином і надкухністром до короля.

Коли валі став перед королем, поцілував перед ним землю і оповів йому цілий перебіг справи. А король так здивувався тою історією, що аж трясся з радості і запитав присутних: “Чи не чув коли хто з вас подібної історії, як отся з горбатим?“

Тепер приступив блище христіянин і промовив: “О королю, за твоїм дозвлом хочу тобі оповісти випадок, який мені притрафився, а який ще гіднійший подиву і більше зворушаючий, як ся історія з горбатим.“ Король відповів: “Розкажи нам свою історію“.

Історія христіянина

„Знай, королю, я прийшов до сего краю з товаром і доля присудила мені замешкати між вами, але я уродився в Каїрі. Я належу до замешкалих там Коптів і виростав як син баришівника. Коли-ж я виріс, мій батько розпрощався з дочасним життям і я на його місце обняв наше підприємство.

Коли я так сидів собі одного дня, надіхав на ослі якийсь виїмково гарний молодець у пишній одіжи і побачивши мене, поздоровив. А коли я став перед ним, аби віддати йому честь, він виймив хустку з сезамом і запитав мене: “Кілько коштує ардеб (міра збіжжя) сего“? Я відповів йому: “Сто діргемів“. Тоді він сказав

до мене: “Візьми міхоношів і мірників і прийди до хану Ель-Джавалі, там застанеш мене“. Потім дав мені хустку з пробкою сезаму і поїхав далі.

Я кинувся між купців і добив ціни на сто двацять дїргемів за ардеб, відтак узяв із собою чотирох міхоношів і пішов до нього. Він уже ждав і побачивши мене, пішов до магазину, а коли його отворив ми перемірили всі запаси сезаму, які там були, і побачили, що всего є пятьдесять ардебів. Коли ми скінчили мірити, молодець сказав: “За кожний ардеб дістанеш десять дїргемів баришівного; гроші за те забори до себе і переховай для мене. Всего є пять тисяч дїргемів. Отже пятьсот дїргемів для тебе, а чотири тисячі пятьсот для мене. Коли я продам усі мої магазини, прийду до тебе і заберу собі гроші“. Я відповів йому: “Як твоя воля“ і поцілував його в руку. Він пішов собі а мені того дня припала тисяча дїргемів. За місяць прийшов він знов і запитав: “Де гроші?“ Я відповів: “Ту на місци“. Тоді він сказав: “Переховуй їх, доки я не поверну і не заберу“. Знов мусів я ждати на нього місяць, доки він не вернув і не запитав мене: “Де гроші?“ Я встав, поздоровив його і запитав: “Може-б ти що зїв у нас?“ Але він відказався і сказав: “Переховуй гроші, доки я не верну і не заберу їх у тебе“. І відійшов, а я приготував гроші ждав на нього.

Одначе минув іще місяць, заки він прийшов і сказав до мене: “Завтра заберу їх від тебе“. Я приготував для нього гроші і ждав, але він четвертий раз пропустив місяць, так, що я сказав до себе: “Той молодець, — се дійсно сама щедрість“. Через місяць зя-

вився він у пишній одіжи неначе місяць у повні, як колиб саме вертав із купелі. Його обличчя було як місяць, щоки пашіли румянцем, чоло ясніло, а в додатку прикрашувала його малинка як кусок амбри.

Коли я побачив його, поцілував його руки і промовив до нього: “Мій пане, хочеш тепер узяти свої гроші?” Одначе він відповів: “Се потребає так довго, доки я не полагоджу всіх своїх справ; тоді зможеш мені їх віддати“. І обернувся тай пішов геть, а я сказав до себе: На Бога, коли верне, мушу його добре погостити, бо з його грошей маю великий зиск і багато заробив“.

При кінці року прийшов він у ще пишнійшій одіжи і я його заклкав, аби він вступив до мене і був моїм гостем: “Під умовою, — відповів, — що кошти відчислиш собі з моїх грошей“. “Добре, — сказав я і попросив його сідати. Опісля приладив усі потрібні страви, напитки і так далі і поставивши перед нього, промовив: “В ім'я Боже.“ А він сів за стіл, але витягнув ліву руку і нею брав страви в моїм товаристві, що мене дуже діткнуло. А коли по їді обмив собі руку і обернувшись рушником, запитав я його, коли ми сіли на розмову: “Мій пане, чи не міг би ти прогнати мій смуток? Чи твоїй правій руці що бракує?”

А він витягнув праве рамя з рукава і я побачив, що воно було скалічене, — було се рамя без руки. Коли я дивувався сему він промовив: “Не дивуйся і не думай в своїм серці: “Він із гордості їв зі мною лівою рукою. З утратою моєї правої руки була ливна приключка“. Я його запитав: “Яка була сему причина?”

А він почав оповідати:

“Знай, я походжу з Багдаду, де мій батько належав до знатних горожан міста. Дійшовши до мужеського віку, чув я, як богомольці, подорожні і купці розмовляли про Єгипет, і задержав їх слова в серці. А коли мій батько вмер, взяв я багато грошей, накупив багатських і мосульських матерій та інших дорогоцінностей, казав їх добре запакувати і опустив із ними Багдад, а Бог дозволив мені щасливо дістатися до вашого міста. Прибувши сюди, завіз я товари до хану, казав повідвязувати клунки і там поскладати. Потім дав слuzі трохи грошей, аби пішов купити їсти, а сам заснув на хвилю. Відтак пішов на прохід, а вернувши з проходу, ляг на нічний супочинок.

Другого дня рано отворив я оден пакинок і подумав: “Віберуся і піду через кілька торговлиць, аби побачити, як ідуть діла“ Казав слuzі наладувати трохи товару і потяг вулицями на торговлицю, де стрітили мене баришівники, що вже довідалися про мій приїзд і забрали мені товар, щоб зараз виставити його на продаж. Але що не давали навіть ціни купна, провідник баришівників промовив до мене: “Мій пане, дам тобі раду, яка принесе тобі користь. Урядися зовсім як інші купці, продавай товар відповідно до згоди, взявши до помочі писаря, свідка і міняйла і що четверга і понеділка відбирай гроші, які напливуть. Тим способом зробиш з кожного діргема два, а то й більше, а в додатку в годинах відпочинку можеш любоватися Каїром та його Нілем“.

Я відповів на се: “Сеї ради можна послухати“, і

взяв із собою баришівника до хану, звідки він перевіз товар на торговицю. Там продав я товар купцям, виставивши на їх ім'я документ, який передав мініяйло ви, що дав мені на се поквітовання.

Відтак вернув я до хану і остався там якийсь час, пючи що дня на снідання чашу вина і їдячи баранину та солодоші, доки не надійшов місяць, в яким западали виплати. Того місяця сідав я що понеділка і четверга по skleпах і ждав там на мініяйла і писаря, що приходили і приносили мені гроші від купців.

Одного дня пішов я до купелі, а звідти вернув до свого мешкання в хані; випивши на снідання чашу вина і відпочивши трохи, зів я курку, наперфумувався і пішов до skleпу одного купця. Побачивши мене, він привитався зі мною і почав балакати, аж тут серед нашої розмови прийшла до skleпу якась дача і сіла по моїм боці. На голові у неї була скісно завязана хустка і несло від неї солодкими пахощами. Коли вже її краса і принада відбирали мені розум, то ще більше почав я тратити змисли, як вона піднесла заслону, і я побачив її чорні зорі-очи, а вже зовсім опанувала мое серце любов до неї, коли я почув звук її голосу, як вона виталася з купцем.

Вона запитала купця: “Маєш матерію на сукню, ткану щирим золотом?” А коли він показав таку матерію, запитала його: “Можна взяти матерію до дому і прислати тобі за неї гроші?” Але купець відповів їй: “Не можна моя пані, бо се матерія оттого пана і я мушу дати йому процент”. На се вона відповіла: “Горе тобі, адже я звичайно беру від тебе кождий кусень

матерії за значну суму, а через те, що гроші присилаю пізніше, даю тобі більше заробити, як виносить твоя ціна“. Він на се: “Правда, але нині треба мені дуже гроший“. Тоді вона взяла матерію, кинула її йому в очи і закликала: “Ваше товариство не вмiє обходити ся з людьми відповідно до їх становища“. І встала тай відвернулася від нас, а мене неначе-б разом із нею опустило моє життя. Тому я вийшов за нею і приступивши до неї промовив: “Ах, моя пані, дай мені милостиню своєї доброти і заверни свої кроки“. На ті слова вона усміхнулася і обернувшись, сказала: “Задля тебе вернуся“. А коли сіла напротив мене в склепі, запитав я купця: “Кілько мусиш заплатити за той кусень матерії?“ “Тисячу сто дiргемів, — відповiв. На се я промовив: “Мати-меш на тiм сто дiргемiв зиску, дай паперу, я тобі напишу ціну“. І виставивши йому власноручно посвідку, взяв я від нього матерію і передав їй, кажучи: “Візьми се і йди; коли хочеш заплатиш мені за се на торговиці, а коли твоя воля, то нехай се буде мій гостинець для тебе“. Вона відповіла мені: “Нехай Бог тебе нагородить, нехай він обдарує тебе моїм маєтком і вчинить тебе моїм мужем“. “Ах, моя пані, відповів я, візьми сю матерію і ще одну так само гарну, а позволь мені лиш раз глянути на своє лице“. Коли-ж вона підняла заслону і я кинув оком на її обличчє, в моїх грудях зродилася тисяча зітхань, а любов до неї так охопила моє серце, що я не був паном своїх змислів. А вона спустила заслону, взяла матерію і промовила до мене: “Не чини мене самітною, мій пане!“ По сих словах відійшла, а я як бо-

жевільний лишився аж до пізнього пополудня в склепі і так дуже попав під владу любови, що відходячи випитав про неї купця, який відповів мені, що се дуже бобата дочка еміра, який, умираючи, лишив їй великий маєток.

Попрощавшись з ним, пішов я знов до хану, де мені подали вечерю. Але мої думки були все біля неї, так, що я не міг ані їсти, ані заснути. Рано встав я, убрав иншу одіж, як минувшого дня, і випивши на снідання чашу вина та попоївши трохи, пішов до склепу купця. Незабаром після того прийшла знов та молода дама в товаристві невільниці, ще в пишнійшій одіжжі як перед тим, сіла і поздоровила мене і промовила до мене таким милозвучним голосом, що солодшого і лагіднішого я ще ніколи не чув: “Пішли кого до мене, щоб відобрав дванайцять сот дінарів, заплату за той кусень матерії“. На се я відповів: “Що той поспіх?“ Вона відповіла: “Не дай Боже, щоб ми тебе втратили“. І вручила мені гроші. Коли ми так сиділи і розмовляли, дав я їй знак, який вона так зрозуміла, що я хочу бачитися з нею сам на сам. Вона швидко встала, неначе-б узяла се мені за зле, а я пішов із базару за її слідами з серцем, міцно привязаним до неї. Нараз приступила до мене якась невільниця і сказала: “Мій пане сповни приказ моєї пані“. Здивований промовив я: “Адже мене ніхто тут не знає“. А невільниця відповіла: “Як швидко ти забув; моя пані, се та дама, що була в склепі купця“.

Я пішов за нею аж до місця міняйлів, де вона ждала на мене і потягнувши до себе промовила: “Ах

мій пане, ти зранив моє серце; любов до тебе так опанувала мою душу, що від хвили, в якій я тебе побачила, не береться мене ні сон, ні страва, ні напитек“. Я відповів їй: “Те саме сталося зі мною“. А вона сказала: “Ах, мій коханий, маю прийти до тебе, чи ти прийдеш до мене?“ Я відповів їй: “Я тут чужий і не маю іншого помешкання, тільки в хані, але коли твоя ласка, щоб я міг прийти до тебе, то моє щастя не має границь“. На се вона відповіла: “Добре. Одначе нині маємо ніч перед п'ятницею, і до завтра після молитви нічого не пічнемо, але коли ти помолишся, то сідай на осла і допитайся до Габбаніе, а прибувши там запитай про вілю Накіба Бараката, що звісний під іменем Абу Шаме; я там живу. Але не прийди за пізно, бо я дожидаю тебе“.

В найбільшій радості з тої причини попрощався я з нею і вернув до свого хану. Цілу ніч не міг я знайти сну і ледви засвitalo, як я вже встав, убрався в іншу одіж і взявши в хустку пятьдесят дінарів, опустив хан і пустився в дорогу. По дорозі сів на осла, сказавши до його властителя, де має мене завезти. Швидше як за хвилю він рушив і за короткий час привів мене до вілі. Прибувши там сказав я до нього: “Завтра прийдеш знов сюди і відведеш мене домів“ А погонич осла відповів: “В ім'я Боже“ — і пішов своєю дорогою, одержавши від мене чверть дінара запла-ти.

Коли я застукав до брами, вийшло двоє дівчат із розцвітаючими дівочими грудми неначе два місяці і промовили до мене: “Увійди, наша пані дожидає те-

бе, з туги за тобою не могла цілу ніч спати“. І я увійшов до салі на стовпах із сімома дверми і з закратованими вікнами з усіх сторін, які виходили на город. Сама саля була так блискучо побілена султанським гіпсом, що в ній відбивалося лице як у зеркалі.

ДВАЙЦЯТЬ ШЕСТА НІЧ

Ледве я вступив до тої салі і сів, як уже ввійшла молода дама в короні на голові, висадженій перлами і дорогими каміннями і розкрашена генною та антимоном. (Генною краситься руки і ноги, а антимоном брови,)

Побачивши мене, усміхнулася приязно, обняла мене і притиснула до своїх грудей, а коли ми поцілувалися і взаємно діткнулися нашими язиками, вона промовила: “Чи се дійсно правда, що ти прийшов до мене, чи се тільки сон?“ Я відповів їй: “Я твій невільник“. Тоді вона поздоровила мене і сказала: “На Бога, від хвилі, коли я тебе побачила, не служив мені сон, ні страва“. Я відповів: “Зі мною було так само“. Потім сіли ми до розмови, підчас якої я скромно спустив голову в долину. Незабаром запросила вона мене до стола, повного найліпших страв із мяса і тіста і начинених курий. Коли ми разом попоїли, принесено мені умивальницю і відро, щоб я вмив собі руки, відтак покрили ми себе рожевою водою, наперфумованою мосушом і засіли знов до розмови. Ми почали розповісти, що я все своє добро уважав нічим. Потім почали ми жартувати і пестилися, обнімалися і цілувалися аж дати собі наше горе, а любов до неї так опанувала ме-

доки не настала ніч і невільниці принесли вечерю. Ми пили аж до півночі, а потім лягли й аж до ранку відпочивали. Гарнійшої ночі як та не мав я ще в своїм життю.

Коли другого дня рано встав я і кинувши її хустку з золотом під накривало, прощався з нею, вона плакала, як я хотів відійти, і говорила: “Ах мій пане, коли знов оглядати те любе лице?” Я відповів їй: “Вечером буду знов у тебе”.

Перед дверима застав я погонича осла, який привів мене вчора до брами, що ждав на мене і я вернув у його товаристві до хану і сказав йому: “Прийди над вечір знов”. “На голову, — відповів він, і я увійшов до хати і зів снідане. По сніданю вийшов я збирати гроші за свої матерії. Вернувши, замовив печене ягня, купив солодоців і закликав міхоношу, якому заплатив за дорогу й описав її мешкання, а сам знов аж до вечера ходив за своїми справами.

Коли зявився погонич осла, я знов узав у хустку пятьдесят дїнарів. Вступаючи до салі, побачив я, що вони вишурували мармур, вичистили ясно всі мідяні річи, наповнили лямпи оливою, запалили свічки, покладали на стіл страви і очистили вино. Побачивши мене, закинула вона мені руки на шию і сказала: “Ти вчинив мене одинокою”. Відтак заставила нам столи і ми їли, відтак невільниці забрали від нас столи і подали вино. При вині і сушених овочах просиділи ми весело аж до півночі, а відтак полягали. Другого дня рано я встав, дав їй, як за першим разом, пятьдесят дїнарів і відійшов. На дворі застав погонича осла, поїхав

із ним до хану, виспався трохи і почав старатися о вечерю, купуючи оріхи міддали і печений риж і так далі, свіжі і сушені овочі і запашні цвіти. Все те вислав я до неї на перед, відтак пішов сам, маючи, як звичайно пятьдесять дінарів в хустці; зайшов до вілі, їв, пив і спав із нею до рана. Встаючи кинув їй знов хустку з грішми і поїхав до хану. Так було довший час, аж одного разу я збудився, не маючи ані дінара, ані діргема. Подумав собі: “Се робота чорта”.

В таким настрою пішов я пішки до хану, а звідти аж на торговицю, де застав густу юрбу народу. Призначення хотіло, що мене без моєї волі притиснули до кінного вояка і моя рука доторкнулася його кишені. Почувши, що там є мошонка, посягнув я і витягнув її. Але вояк зауважив, що його кишення стала лекша, сягнув рукою і побачив, що пуста, обернувся до мене і так мене вдарив ціпком по голові, що я впав на землю.

Тоді обступила мене юрба, зловила коня вояка за поводи і закликала: “То задля натовпу ти так ударив того молодця?” А вояк закричав: “Се розбійник, лайдак!” Тимчасом я прийшов до себе і чув, як люди говорили “Се гарний молодець, який нічого не вкрав”. Одні говорили так, другі инакше, слова літали сюди й туди, люди сіпали мене, вириваючи від нього, аж тут призначення захотіло, що в той час переходив туди валі в товаристві кількох префектів і побачивши юрбу, запитав: “Що тут сталося?” Вояк відповів: “Сей лайдак украв мені в юрбі синю мошонку з двацятьма дінарами”. Валі запитав вояка: “Чи ще хто був

близько тебе?“ Вояк відповів: “Ні“. Тоді валі прикликав начальника поліції і сказав: “Візьми його і обшукай!“ Він зловив мене і я був позбавлений охорони. А валі приказав йому: “Розбери його аж до голого тіла!“ Він зробив так і найшов в моїй одіжі мошонку. Валі взяв її, отворив, перечеислив гроші і побачив, що було в ній дваццять днарів, як подав вояк.

Повний гніву закликав валі своїх товаришів і сказав їм: “Приведіть його сюди!“ Вони привели мене перед нього і він запитав: “Молодче, кажи правду, ти справді вкрав мошонку?“ Я понурив голову і подумав собі: “Скажу, що не вкрав, але-ж вони знайшли в мене мошонку, а скажу, що вкрав, то зле буде зі мною“. Вкінці підніс я голову і сказав: “Так, я вкрав“.

Вчувши моє признання, валі здивувався і закликав свідків, щоб посвідчили мої слова. Відтак валі дав катови наказ відтяти мені руку. Коли той наказ виконано і відтято мені праву руку, серце вояка змилося надібною і він почав просити валія, аби мене не вбивати. Валі пустив мене і пішов своєю дорогою, а мене обступили люди і подали мені вина. А вояк подарував мені мошонку, кажучи: “Ти гарний молодець, тобі не випадає красти“.

Подарувавши мені свою мошонку, вояк пішов своєю дорогою, а я взявши свою руку в шмату і сховавши в пазуху, пішов у такім зміненім положенні і наслідком нещастя, яке на мене впало, жовтий на лиці до вілі, де виведений з рівноваги впав на ліжку. Побачивши мій змінений вигляд, дівчина запитала: “Що тобі бракує?“ Чого ти так змінився?“ Я відповів: Мене

болить голова і я нездоров“. Вона тим розізлилася і засмучена з моєї причини сказала: “Не пали мені серця, пане’ сідай, піднеси голову й розкажи мені, що тобі трапилося: “Твоє лице говорить до мене!“ Я відповів: “Пощади мене!“ Вона заплакала і сказала: “Здається мені, що твоя любов до нас уже минулася, я бачу тебе зовсім інакшим як звичайно“. І плакала і говорила до мене аж до ночі, хоч я не давав відповіді. А коли подала їсти, я відмовився з боязни, аби вона не побачила, що я їм лівою рукою, і сказав: “Не маю апетиту їсти“. Тоді вона зачала знов: “Розкажи мені, що тобі ніні сталося і чому я тебе бачу таким засмученим і зі зломаним серцем і душею?“ На се я відповів: “Зараз тобі підчас відпочинку розкажу“. Вона принесла мені вина і сказала: “Пий, се прожене твій смуток, мусиш пити і опісля розповісти мені, що з бобою?“ Я сказав: “Коли так мусить бути, то дай мені пити своєю рукою“. Вона наповнила чашу й випила її, а потім наповнила знов і подала мені. Я взяв лівою рукою і почав плакати. Вона, бачучи, що я плачу, і що взяв чашу лівою рукою, крикнула голосно і сказала: “Чого ти плачеш? Ти палиш мені серце. І чого взяв ти чашу лівою рукою?“ Я відповів їй: “Маю нарив на руці“. Вона сказала: “Покажи руку, я тобі його отворю“. Я відповів: “Ще за швидко його отвирати, не муч мене так, я не покажу руки“. Я випив чашу, а вона мені знов наляла й наливала доти, доки вино не опанувало мене і я там, де сидів, заснув. Тоді вона побачила, що мені бракує руки і перешукуючи мене знайшла мошонку з золотом. Тоді обсів її великий смуток,

як іще нікого з людей перед тим, і вона гризлася за-
для мене аж до ранку.

Збудившись, побачив я, що вона зварила мені по-
травку з чотирох куриї і подала на стіл, а крім того
дала мені чашу вина і я їв і пив, а відтак поставив мо-
шонку, аби піти геть. Тоді вона запитала мене: “Де
хочеш іти?” Я відповів: “Десь, де міг би трохи сму-
ток прогнати зі свого серця”. Вона сказала: “Не йди
нікуди, лишися тут і сідай!” Я сів, а вона сказала: “Чи
справді твоя любов до мене така велика, що ти дав
мені всі свої гроші і ще до того стратив руку? Я беру
тебе на свідка против мене, а Бог також свідок, що ні
коли не розлучуся з тобою. Будеш бачити правдивість
моїх слів. Може Бог вислухає мою молитву і я вийду
за тебе замож. І післала по свідків і сказала їм, коли
прийшли: “Спишіть мою шлюбну умову з тим молод-
цем і будьте свідками, що я дістала вже ранній дар”.

Коли свідки списали мій шлюбний контракт із не-
ю, вона сказала: “Будьте свідками, що все моє добро
в тій скрині і все, що маю маєтку з мамелюками і не-
вільницями, налелжить до того молодця”. Вони по-
свідчили й се і маєток перейшов на мене, а вони взя-
ли свою заплату й пішли. А дівчина взяла мене за ру-
ку і завела до комори, де отворила велику скриню і
сказала до мене: “Поглянь, що в тій скрині”. Загля-
нувши, побачив я там повно хусток. “Се твої гроші”,
сказала, які я дістала від тебе. Скільки разів ти давав
мені хустку з пятьдесятьма дінарами, я звязувала її
і кидала до скрині. Тепер візьми собі свої гроші. Бог
уже віддав тобі їх, ти стоїш тут великий. Через мене

постигло тебе нещастя, що ти втратив праву руку. Того я тобі ніколи не зможу відплатити і хочби віддала своє життя, то ще булoб за мало і перевага осталаб по твоїм боці.

І я взяв собі його назад, а вона додала до того ще свою скриню і так до тих грошей, які я їй був дав доложила ще свій маєток. Тоді моє серце знов повеселіло, мій смуток пропав і я встав, поцілував її і пив з нею вино. Вона почала знов говорити: “Всі свої гроші і до того ще і руку пожертвував задля любови до мене, як я тобі се відплачу? На Бога, колиб хотіла з любови до тебе життя своє дати то се ще було-б за мало і не зрівнало-бся з твоїми правами до мене“, і записала мені урядово усю свою одіж і дорогоцінності і все инше майно. А коли я їй розповів, що мене постигло, вона зі смутку задля мене не могла спати цілу ніч.

Ще не провели ми і місяця з собою, як вона небезпечно захорувала, опадала щораз більше з сил і по пятьдесятьох днях відійшла на той світ. Я справив їй похорон, зарядив читанне корану за її душу і назначив значну суму на милостиню за її память. Відтак я покинув її гріб і побачив, що вона лишила мені не тільки багато гроший, але також поля і нерухомостий, до чого належали також її склади сезаму, що з них один я тобі продав. Тільки тому, що я мусів инші магазини випродати, не міг я до тебе прийти, а ще й доси не готовий, аби взяти гроші. Але чейже мені не відмовиш, і коли я їв твій хліб, візьмеш від мене в дарі ті гроші за сезам, що стоять у тебе. Отсе причина,

чому я їв лівою рукою.

Я відповів йому: “Справді ти поступив супроти мене із розтратною добрістю“. На се він сказав: “Мусиш конче піти зі мною до мого краю; я накупив товару в Каїрі і Александрії; хочеш іти зі мною?“ Я пристав на те і обіцяв з початком другого місяця бути готовим. Відтак продав увесь свій маєток, накупив за нього товарів і вибрався з тим молодцем до вашого краю. Та він продав свій товар, закупив інший і вернув знов до Єгипту, а мені судилося остати тут і дізнати сеї ночі того нещастя з горбатим. Чи се, о королю часу, не дивнійше від історії з горбатим?“

ДВАЙЦЯТЬ СЕМА НІЧ

Але король відповів: “Мусите всі разом бути повішені“. Та тепер приступив до короля Китая надкухмістр і сказав: “Коли мені дозволиш, розповім тобі історію, яка мені трапилася коротко перед тим, заки я стрітився з горбатим. Коли вона тобі ліпше подобається, як його історія, то даруй нам життя“. На се король сказав: “Сюди з тим, що маєш розповісти“.

Надкухмістр почав оповідати:

Історія надкухмістра

“Знай минувшої ночі був я в товаристві, яке зарядило читання корану. Були там також учені правники і теологи. Коли читання скінчилося, принесено нам страви, між якими була також сірбаджа. Ми посідали й почали їсти, але оден із нас держався з боку і не хотів їсти сірбаджі. Ми його кликали і напірали на ньо-

го, але він залявся, що не буде їсти і сказав: “Не напірайте на мене, я вже мав досить тої сірбаджі“. Наслідком того ми сказали до нього, коли скінчили їсти: “Чому не хочеш сірбаджі?“ Він відповів: “Бо я зможу її їсти тільки під умовою, що перед тим умію собі руки сорок разів алькалієм, сорок разів імбіром і сорок разів милом, разом сто давйцять разів“. Господар казав невірникам подати води і інших річей, яких він зажадав. Він умив собі руки, як оповідав, сів неохотно за стіл, простягнув зі страхом руку за сірбаджою і їв, силуючи себе до сего, так що ми дуже дивувалися. Його рука дрожала, а також побачили ми, що великий палець у нього відрізаний і він їсть чотирма пальцями. “На Бога“, сказали ми, “чому бракує тобі великого пальця?“ Він відповів: “О, мої брати, не тільки сей великий палець, але бракує мені також великий палець на другій руці й оба великі пальці у ногах. Погляньте!“ і показав другу руку, яка була зовсім така, як права рука, й ноги.

Побачивши се, ми ще більше дивувалися і сказали до нього: “Не будемо мати супокою, доки нам не розкажеш, чому тобі відтято великі пальці на руках і на ногах і чому ти мив свої руки сто давйцять разів“.

Він почав оповідати: “Знайте, мій батько був знатним купцем і першим із купців в місті Багдаді за часів халіфа Гарун ер-Рашіда, але він так пристрасно любив вино і музику, що вмираючи нічого не лишив. Я справив йому похорон і оплакував його кілька днів. Потім отворив його склеп, але побачив, що він лишив мало маєтку і багато довгів. Але я потішив і

заспокоїв його вірителів, купував і продавав і що тижня сплачував їм, аж не тільки сплатив усі довги, але також побільшив свій капітал.

Коли я так сидів раз у склепі, побачив молоду даму, що гарнійшої від неї моє око ще не бачило. Була в дорогих прикрасах і пишній одіжі і їхала на мулі з одним невільником із переду і з одним із заду. Віхавши на базар, вона задержалася і пішла далі, а євнух, що йшов за нею сказав їй: “Моя пані, не давай нікому пізнати себе, щоб не випустити на нас огню“. Оглядаючи під старанною сторожею євнуха склепи, не знайшла вона гарнійшого над мій і сіла в нім, усе в товаристві євнуха. Звук її голосу при привитаню і її слова видалися мені найгарнійшими з усього, що я коли чув. А коли вона відслонила ще й лице і я кинув на нього оком, збудилася в мені тисяча зітхань і любов до неї сильно опанувала моє серце.

Вона запитала: “Молодче, маєш гарні матерії?“ А я відповів їй: “Ах, моя пані, твій мамелюк бідний, але зажди хвильку, доки купці не поотвиряють склепів, а принесу тобі все, що хочеш“. І ми собі розмовляли, доки купці не поотвирали склепів, при чім я потону в морі любови і заблудив у пустині пристрасти. Тоді я встав і приніс їй усе чого жадала, за ціну п'ятьох тисяч дїргемів. Вона передала се євнухову і опустила з ним базар, потім сіла на мула і поїхала, не сказавши звідки вона, а я сам не запитав її про те, бо стидався. І так я завинив купцям п'ять тисяч дїргемів.

Коли я опянений любовлю прийшов до дому й мені подали вечерю, я не міг їсти, бо нічо мені не сма-

кувало, бо я все думав про її красу і принаду, а також не міг спати. Так я перебув тиждень, коли купці зажадали від мене гроший. Я просив їх почекати ще тиждень, а коли той проминув, приїхала она на мулі з евнухом і двома невільниками, привитала мене і сказала: “Мій пане, ми довго ждали, щоб ти прийшов по гроші за матерію; приведи міняйла й візьми гроші“. Коли прийшов міняйло, евнух дав йому гроші, я взяв їх від нього; опісля ми розмовляли зі собою, доки не наповнився базар і купці поотвирали свої склепи. Тоді вона сказала до мене: “Принеси мені те і те“. Коли я приніс від купців бажані річи, вона взяла їх і пішла не сказавши до мене ані слова про їх ціну. По її відході я почав жалувати, бо взяв для неї товарів за тисячу дінарів і коли вона зникла з моїх очий, я сказав до себе: “Що за любов? Вона дає мені пять тисяч діргемів а бере товару за се на тисячу дінарів“. Боячися банкроцтва і страти гроший інших людей, говорив я: “Купці знають тільки мене, а та жінка ніщо инше, тільки шахрайка, що ошукала мене своєю красою і принадою; вона бачила, що я молодий і тепер сміється з мене, що я не запитався де вона живе“. Мое занепокоєння не зникало, тим більше, що сей раз не показувалася більше місяця і купці не давали мені супокою задля гроший. Я вже хотів продати свій маєток і бачив свій упадок, аж тут нагло, коли я так сидів із сумними думками, вона злізла з мула на брамі базару і прийшла до мого склепу.

На її вид зник мій смуток і я зовсім забув про моє эле положення. Вона приступила до мене і бавила

мене своєю приємною розмовою, а відтак сказала: “Принеси вагу і відваж собі золото“. І дала мені більше, як виносила ціна товарів. Опісля знов розмовляла радо зі мною, а я з радости і веселости був на пів мертвий. Нараз вона запитала: “Маєш жінку?“ Я відповів: “Ні, я не знаю жінок“, і заплакав. Вона запитала “Чого плачеш?“ Я відповів: “Задля чогось, що прийшло мені в голову“. Відтак узяв я кілька дінарів, дав їх евнухови і просив о посередництво. А він засміявся і сказав: “Вона любить тебе більше, як ти її; їй зовсім не потрібно матерії і вона тільки тому приходить сюди, що тебе любить, тільки скажи їй свої бажання, вона не скаже ні“.

Але вона завважила, що я дав евнухови дінари, і тому вернулася і сіла. Тоді я сказав до неї: “Дай твому мамелюкови милостиню і прости йому те, що хоче сказати,“ — і розповів їй, що мав на серці. Врадувана згодилася на се і сказала: “Той евнух принесе тобі лист від мене, зроби, що в нім буде сказано“. І встала і пішла, а я пішов до купців і віддав їм гроші. Але зиск з інтересу мали вони, а мені остався тільки біль. За кілька днів прийшов до мене її евнух. Я прийняв його чемно і запитав про неї, а він відповів: “Вона хора“. Я почав його просити: “Розкажи мені про неї“. Він відповів: “Ту молоду даму виховала жінка Гарун ер-Рашіда, у якої вона одною з невільниць. Вона випросила собі у своєї пані дозвіл виходити свобідно і тепер ходить собі, як яка начальниця. Вона вже також говорила своїй пані про тебе і просила, аби її віддати за тебе за-муж, але пані сказала: “Не швидше,

аж сама побачу того молодця. Коли він гідний тебе, то віддам тебе за нього“. Тепер хочемо тебе привести в палату; коли дістанешся там незаметно, то оженишся з нею; коли твоя справа виявиться, заплатиш горлом. Що-ж ти на се?“ Я відповів: “Добре, хочу йти з тобою і знести все, що мені трапиться“. Тоді євнух сказав до мене: “Сеї ночі піди до мошеї, яку збудувала її пані і молися там цілу ніч“. Я відповів: “Дуже радо“. Коли надійшов вечір, я пішов до мошеї, молився в ній і перебув там цілу ніч. Над раном побачив я двох євнухів, що надпливали в човні з порожніми скринями. Коли занесли їх до мошеї, один пішов геть, а в другім, що лишився, пізнав я посередника mezi мною і молодою дамою. За хвилию надійшла вона сама. Я пішов їй на зустріч і обняв її, а вона поцілувала мене і ми почали балакати. Хвилию ми розмовляли а опісля нова запакувала мене до скрині й замкнула. Відтак прийшли євнухи з різними річами і почали напаковувати решту скринь, доки всі не були повні. Тоді вони замкнули їх і повиносили на човен і поплили з нами до дому Субайди. По дорозі почав я жалувати і говорив: “На Бога, я згину“, і не переставав плакати, призивати Бога і просити ратунку. Євнухи, обладвані скринями, вже були минули браму і перейшли попри євнухів, що берегли гарему, але вкінці мусіли переходити попри євнуха, що здається був найстарший над ними. Той збудився і крикнув до них: “Стійте, ані кроку далі! Ті скрині мусять бути отворені“! І встав і казав принести скрині перед себе, а я сидів у першій із них. Я попав у нестяму, а дівчина

тимчасом говорила: “Начальнику, ти погубиш мене й купців і знищиш товари Субайди. В тій скрині є крашена одіж, а між нею також збанок семземської води. Коли він первернеться, то вода витече на одіж і розпустить краску“. На се евнух відповів: “То йди!“ Вони швидко взяли мене знов і понесли далі на переді всіх інших скринь, аж нагло почув я голос: “Горе! Горе! Халіф, халіф!“ Почувши ті слова, завмер я в моїй шкїрі. Далі почув я голос халіфа: “Що маеш у тих скринях?“ Дідчина відповіла: “Одіж для пані Судайби“. Тоді халіф сказав: “Отвори, хочу її побачити“. Вчувши те, я зовсім завмер. А дівчина говорила: “О князю вірних, в отсих скринях є одіж і річи нашої пані Судайби’ вона не хоче, аби хто на них дивився“. Але халіф обставав при своїм: “Ті скрині мусять бути отворені, щоб я побачив, що в них. Принесіть їх сюди! При словах принесіть їх сюди, я був певний згуби.

Вони приносили йому скриню за скринєю і він оглядав матерії і товари, доки вкінці не лишилася тільки скриня зі мною. Вони вже зняли мене і поставили перед нього і я прощався з життям і був певний, що за плачу за те головою, тим більше, що халіф наказав на ново: “Отворіть скриню, щоб я побачив, що в ній“ і евнухи взяли швидко її отворити, аж тут дівчина промовила: “Мій пане, подивишся до неї в присутности пані Субайди, бо власне в сій скрині її тайна“.

Вчувши те, казав халіф нести скриню далі. Евнухи прийшли і забрали мене і я вже зневірився в ратунок. А коли скриню поклали в мешканю моєї приятельки, вона швидко прийшла, отворила її і сказала: “Ви-

лізай швидко і йди тими сходами в гору“. Я випростувавсь і виліз, але ледви поставив ногу на землі і дівчина замкнула скриню, як уже надійшли євнухи з іншими скринями і зараз за ними халіф. Він сів на скриню, в якій я був, казав собі ще раз отворити всі скрині і пішов до свого гарему. Тимчасом піт мені знову обсох, а також надійшла дівчина і сказала: “Мій пане, тепер не бійся вже нічого. Розшири свої груди і сідай, доки не прийде Субайде, щоб на тебе поглянути, може знайдеш у нас щасте“. Я зійшов на долину і сів у малім сальоні. Нагло зірвалося двацять невольниць як місяці і поставали в ряд. Відтак надійшло двацять інших невольниць, дівчата із повними грудьми, а між ними була пані Субайде, яка від богацтва своїх прикрас та одіжи ледви могла ходити.

Коли вона прийшла, розділилися невольниці, що її окружали і я підійшов до неї і поцілував перед нею землю. Вона дала мені знак сісти і коли я сів перед нею, почала розпитувати про мої відносини й поховження, а я відповідав їй на всі питання, на що вона врадувана сказала: “Наше виховання тої дівчини не пропало“. Відтак обернулася до мене і сказала: “Знай, та дівчина нам так само дорога, як рідна дитина, се добро да не від Бога“. Я поцілував землю перед нею і був радий, що з нею оженюся. Вона сказала мені перебути в них десять днів і я перебув у них той час, не чуючи нічого про дівчину, тільки кілька невольниць usługувало мені і приносило обід і вечерю. По тім часі просила пані Субайде свого мужа, князя вірних, о дозвіл віддати за-муж свою невольницю і він дозволив, назначуючи рівночасно для неї десять тисяч дінарів. Тоді

пані Субайде післала по кадія і свідків і казала їм списати мою шлюбну умову зі своєю невірницею. Відтак принесли солодоші і делікатні страви й розділювали їх по цілім замку, аж минуло дальших десять днів.

По тих двацятьох днях повели дівчину до купелі, щоб я міг до неї піти і заставили мені стіл зі стравами, між якими була також сірбаджа, поцукрована і підлята рожевою водою з мошусом, а крім того печений дріб та інші страви, від яких мутилося в голові. І на Бога, коли вони мені заставили стіл, я забрався зараз до сірбаджі і їв, аж доки не мав досить. Відтак обтер собі руку, забуваючи одначе її вмити, і сидів, аж доки не стемніло і засвітили свічки. Тепер надійшли співачки з тамбурінами і молоду відслонювали і роздавали гроші, аж доки не перейшли з нею через увесь замок, а потім привели її до мене і розібрали. Коли я лишився з нею сам і її обняв та ледви міг діждатися нашого зєдинення, нагло зачула вона на моїй руці запах сірбаджі і так голосно закричала, що з усіх боків позбігалися невірници. Я був сильно роздражений і не мав поняття про те, що сталося, а невірници тимчасом запитали: “Що тобі, сестро?” Вона відповіла: “Викиньте геть того божевільного, якого я вважала розумним чоловіком”. Я запитав її: “Якийже знак божевілля побачила ти на мені?” На се вона відповіла: “Божевільний, як міг ти їсти сірбаджу і не вмити собі руку? Не хочу тебе, бо ти маєш так мало розуму і так гидко поступив собі”. І витягнула бич, який мала при собі та почала періщити мене по плечах і долішній части тіла, що я під ударами аж стратив свідомість. Тоді сказала до невірниць: “Візьміть йо-

го й заведіть до префекта поліції, щоб відтяв йому руку, якою їв сірбаджу, не вмиваючи її опісля.“

Вчувши те закликав я: “Хочеш мені відрубати руку за те, що я їв сірбаджу, і опісля не вмив руки?“ Також інші невільниці вмішалися в те, говорячи: “Ах сестро, ніщо не без добра! Даруй йому сей раз“. Але она відповіла: “Мушу йому за се відтяти щось із його членів“. І пішла собі геть і не приходила десять днів і я нічого не чув про неї, а за десять днів вернулася до мене кажучи: “Ти чорнолиций, чи я тобі не до вподоби, що ти їв сірбаджу, а опісля не вмив руки?“ І закликала невільниці, щоб мені звязали руки на плечах, взяла остру бритву і повідтинала мені великі пальці на руках і ногах. Я зімлів, але вона взяла порошку, засипала рани і так затамувала кров. Прийшовши знов до себе промовив я: “Вже ніколи не їсти-му сірбаджі, доки перед тим не вмю собі рук сорок разів імбіром, сорок разів алькаєм і сорок разів милом“ — і вона взяла від мене на се присягу.

Коли ви принесли сірбаджу я змінився на лиці і подумав собі “Через неї відрізано мені великі пальці на руках і ногах“. А коли ви почали мене силувати до неї, я сказав собі: “Мушу додержати присяги“.

На се запитали присутні гості: “Що-ж сталося з тобою опісля?“ Він відповів: “Коли я зложив їй присягу, її серце знов подобріло, ми спали разом і так жили якийсь час, аж одного дня вона сказала: “Люди в палаті халіфа не знають нічого, що тут між нами було, а також жаден чужий крім тебе не був тут доси, і ти дістався лише з ласки Субайди“. Відтак дала мені п'ять тисяч дінарів кажучи: “Візьми ті гроші, йди геть“.

і купи собі за них просторий дім“. Я вчинив так і купив собі гарний просторий дім, де перевіз усі ці богацтва і гроші, одіж і дарунки, які вона назбирала. Отсе причина, чому мені відтято великі пальці на руках і ногах“. Скінчивши гостину, розійшлися ми до дому, де мені трапилося нещастя з горбатим. Це ціла моя історія. Супокій з тобою!“

Але король сказав: “Та історія не гарнійша від історії горбатого, навпаки, історія горбатого гарнійша від тої. Ви всі мусите бути прибиті на хрест“.

Тепер виступив жид, поцілував землю і сказав: “О королю часу! Хочу розказати тобі історію, яка ще дивнійша від історії горбатого“. Король Китая відповів: “Сюди з тим, що маєш розказати. Жид почав:

Історія жида

Найдивнійша із пригод мого життя склалася тоді, коли я в молодих літах студював свою штуку в Дамаску і практикував її. В тім часі прийшов раз до мене мамелюк із дому губернатора Дамаску і я вийшов до нього і пішов із ним до дому губернатора. Вийшовши до середини, побачив я в другім кінці салі мармурову софу, виложену золотими плитами, а на ній лежав хорий, найгарнійший молодець, якого в тім часі можна було бачити. Коли я сів йому в головах і бажав подужання, я сказав до нього: “Мій пане, подай мені свою руку“. Він подав мені свою ліву руку, що мене дуже здивувало і я собі подумав: “Боже чудо, той молодець гарний і з високого дому, а не має виховання, то раз чемність!“ Відтак обмацав я йому пульс і записав децепту. Опісля ходив я до нього десять днів,

доки він не виздоровів, пішов до купелі, обмився і знов прийшов, після чого губернатор дав мені гарну почесну одіж і зробив мене директором шпиталю в Дамаску. Але коли я був із ним в купелі, яку для нас опорожнили зі всіх людей, і слуга прийшов з іншою одіжю, побачив я, коли молодець розбирався, що права рука в нього відтята. Мене се здивувало і я засмутився задля сього. А коли я поглянув на його тіло, побачив на нім сліди ударів бича і ще більше здивувався. Молодець поглянув на мене кажучи: “О гаїме часу, нехай не дивує тебе мій вигляд; коли вийдеш із купелі, розповім тобі історію“.

Коли ми після купелі вернули до палати і по їді відпочили, молодець запитав: “Маєм охоту оглянути горішню їдальню?” Я відповів: “Добре“. Він казав невільникам занести туди подушки, спекти ягня і принести нам овочів. Невільники сповнили його наказ; ми їли, — він лівою рукою, — і тоді я сказав: “Розкажи мені свою історію“. І він зачав:

Знай, я моссульська дитина. Мій дід лишив десяткох синів, із яких найстарший був мій батько. Всі вони повиростали і поженилися, але ніхто із них не мав дітей, з виїмком мого батька, якому я прийшов на світ. І так виростав я між своїми стріями, які мною дуже тішилися.

Дійшовши до мужеської зрілості, пішов я одної п'ятниці з батьком до великої мошеї в Моссулі. Коли ми змовили п'ятничну молитву, всі люди вийшли з мошеї, а лишився в ній тільки мій батько і мої стрії і розмовляли про дивні річі в інших краях та особливості в інших містах, доки не згадали і про Каїро, а

один із моїх стріїв сказав: “Подорсжні говорять, що на цілій землі нема гарнійшої о міста як Каіро зі своїм Нілем”. Інші знов говорили: “Багдат, місце супокою і мати світа”. А мій батько, що був найстарший між ними, сказав: “Хто не бачив Каіра, той не бачив світа”. Його земля золото, його жінки розкіш, його вода легка і солодка і його намул мягкий”.

Коли я почув такий опис Каіра, почала мені ходити голова і коли кождий із нас пішов до своєї хати, я не міг тої ночі спати і не мав охоти ані їсти ані пити. За кілька днів, мої стрії почалися вибирати в дорогу до Каіра і я поти плакав перед батьком аби пустив мене з ними, аж він накупив мені товару і дозволив іти з ними. Але сказав їм: “Не беріть його з собою до Каіра, нехай лишається в Дамаску і там продає свій товар”.

Я попрощався з моїм батьком і ми вибралися в дорогу, опустили Моссуль і подорожували без перестанку, аж прибули до Алеппа. Постоявши там кілька днів, рушили ми далі, аж доки не прибули до Дамаску й побачили, що се місто богате деревами, водами, овочами і птахами, неначе який райський огород із ріжними овочевими деревами. Ми заїхали тут до одного хану мої стрії забавили доти, доки не випродали всіх своїх товарів і не накупили нових, при чім і мої товари продали так добре, що на мою радість один дїргем приніс пять дїргемів зиску.

Відтак мої стрії вибралися до Каіра, а я лишився сам і найняв собі гарну вілю, яку описати язик не в силі і за яку місячний чинш виносив два дінари. За мої гроші я собі добре їв і пив і коли раз сидів перед бра-

мою своєї вілі, надійшла нагло до мене дівчина у найгарнійшій одіжи, яку я коли бачив. На мій знак вступила вона охотно в браму, яку я зараз урадований замкнув і так мав її у своїх руках. Коли вона відслонила лице і зняла велику жіночу заслону, побачив я, що вона чудово гарна і зараз стратив у ній своє серце. Я постарався о вечерю, зложеною із смачних страв і овочів та всего, чого вимагали такі відвідини і ми їли і жартували, опісля пили, доки не опяніли, і перебули з собою найгарнійшу ніч. Другого дня рано хотів я їй дати десять дінарів, але вона заклялася, що не візьме їх і сказала: “Мій любий жди мене за три дні. Вечером буду знов у тебе, приготови-ж нам за отсі дінари вечерю як нинішня“. І дала мені десять дінарів, попращалася і пішла геть, забираючи з собою мій розум.

За три дні прийшла знов у золото-тканій одіжи і ще в гарнійших прикрасах і строях як перед тим. Ще перед приходом приготував я все потрібне до відвідин і ми знов їли й пили і переспали ніч, а рано вона дала мені знов 10 дінарів і твердо обіцяла вернути за три дні. Я приготував все потрібне і вона прийшла за три дні в ще гарнійшій одіжи і запитала: “Мій пане, чи я гарна?“ Я відповів: “На Бога, так“. На се вона сказала: “Чи дозволиш мені на другий раз привести з собою дівчину, ще гарнійшу і молодшу від мене, щоби ми разом жартували і сміялися? Вона просила мене, що хоче йти зі мною і перебути з нами ніч, аби бавити ся в нашім товаристві“. І дала мені двацять дінарів, кажучи: “Се на гостину; більше задля дівчини, яка прийде зі мною“.

Четвертого дня після того, коли я, як звичайно,

постарався о все потрібне, прийшла вона під вечір в товаристві дівчини, яка була ціла закрита жіночою за-слоною. Врадуваний, запалив я свічки, коли вони прийшли і посідали, і весело і радо привитав їх. Вони встали й пороздягалися і коли нова дівчина відкрила лице, побачив я, що вона гарна як місяць у повні і що гарнійшої від неї я ще не бачив. Я подав їм страви і вино і ми їли і пили, а я все цілував нову дівчину, наливав їй чашу і пив із нею, так, що в першій дівчині загоріла потайки заздрість і вона сказала: “На Бога, та дівчина гарна. Чи вона ще чарівнійша як я?” “Так — відповів я. Тоді вона сказала: “Хочу, щоб ти з нею перебув нинішню ніч“. І встала приготувала нам ліжко і я спав з новою дівчиною аж до рана.

Коли настав день, я почув, що моя рука обмазана кровю. Отвираю очі і бачу, що вже зійшло сонце, тай хочу збудити дівчину. В тім її голова відкотилася від тіла і я здогадався, що се вчинила перша дівчина з заздрости. Хвилю сидів я тихо, роздумуючи, опісля встав, розібрався, і викопав яму в підлозі вілі і похавав там дівчину, а потім знов накрив землею і заложив мармор як перед тим. Відтак я убрався, взяв решту своїх грошей і пішов до властителя вілі. Заплатив йому чинш за цілий рік і сказав, що вибираюся до Каіра до моїх стріїв. В Каїрі стрітився зі своїми стріями, які що-їно скінчили продавати свої товари. Врадунані моїм приходом запитали про його причину. Я відповів їм: “Я тужив за вами і боявся, що з моїх гроший нічого мені не лишиться“. Цілий рік був я при них, уживав Каіра і Нілю, їв і пив, покриваючи кошти з решти оставших гроший. А коли надходив час відїз-

ду моїх стріїв, я зник і вони думали, що я вже перед ними вернув до Дамаску. Коли їх уже не було, я знов з'явився і жив ще три роки в Каїрі, аж уже не стало гроший, а що року посилав я чинш властителєві вілі.

По трох роках стиснулося моє серце, бо я вже не мав нічого тільки чинш за один рік. Тому вибрався я до Дамаску і на радість властителів вілі заїхав знов до неї. Спровадившись до неї і очистивши її від крови вбитої дівчини, знайшов я під подушкою нашійник, який вона носила, і дивлячися на нього довго плакав. Так пересидів я два дні, а третього пішов до купелі і вбрався в иншу одіж, все ще не маючи ніяких гроший. Тоді, слухаючи підшептів сатани, аби на мені сповнилося призначення, пішов я другого дня з нашійником на базар і дав його баришівникови, який встав передімною і просив мене сідати на своїм місци. Він заждав, доки не наповнився базар, опісля взяв його і пішов продавати, так що я про те нічого не знав, а ціна, яку за нього давали, виносила дві тисячі дїнарів. Барішивник вернув до мене і сказав: “Се мідяний нашійник, імітація франктонського виробу, дають за него тисячу дїргемів“. Я відповів: “Нехай. Ми казали зробити його для одної женщины, аби її тим підбити собі, опісля дістався він моїй жінці і ми хочемо його продати. Йди і візьми тисячу дїргемів“.

ДВАЙЦЯТЬ ОСЬМА НІЧ

Але коли баришівник учув мої слова: “Йди і візьми тисячу дїргемів“, здогадався, що се темна справа і пішов з нашійником до настоятеля базару, а той узяв його і пішов із ним до валія і сказав йому: “Глянь,

той нашійник украдено мені, але ми найшли злодія, який убраний як син купців“.

Заки я ще знав, що сталося, вже мене обступили посіпаки, вхопили і завели перед валія, який запитав мене про нашійник. Коли я йому розповів те саме, що баришівникови, він засміявся і сказав: “Се неправда!“ І його люди геть здерли з мене одіж і скатували мене бичами на цілім тілі. Під палицями ударів признався я: “Я вкрав“, думаючи собі: “Ліпше признатися до крадіжи, як зрадити, що в мене замордовано дівчину, бо вони мене за те стратять“. Коли я признався до крадіжи, вони відтяли мені руку і всадили рамя в кипячу оливу, аби затамувати кров і я зімлів, відтак дали мені вина і я знов прийшов до себе. Тепер вернув я до вілі, але властитель заявив мені: “Коли тобі таке приключилось, то забирайся з вілі і шукай иншого мешкання, тебе признали винним забороненого вчинку.

Я почав його просити: “Ах мій пане, пожди мені тільки два-три дні, доки я не знайду иншого мешкання“. Він відповів: “Добре“, — пішов геть і лишив мене самого. Так сидів я сам, плакав і говорив: “Як можу я вертати до своєї родини, коли мені відрубано руку і той, що казав її відрубати, не знає, що я невинний! Але може Бог щось зробить із тим“.

Мене обняв такий глибокий смуток, що я два дні лежав хорий. А третього дня прийшов нагло властитель вілі з кількома посіпаками і настоятелем базару, говорячи знов, що я вкрав нашійник. Коли я до них вийшов і запитав, чого хотять, вони зараз звязали мені руки на плечах, закинули ланцюх на шию і сказали: “Нашійник, який ти вкрав, належить до губернатора“

Дамаску, везира і управителя міста. Він зник перед трома роками з його дому разом із його дочкою“.

Вчувши се, задрожав я на всім тілі і подумав собі: “Вони стратять мене без милосердя; на Бога, мушу губернаторови розповісти про своє життя, все одно, чи каже мене вбити, чи простить мені“.

Коли ми прибули до губернатора і мене поставили перед нього, він поглянув на мене і запитав: “То се той злодій нашійника, що виніс його на продаж? Ви несправедливо відтяли йому руку“. І казав настоятеля базару вкинути до в'язниці, кажучи: Заплати йому за руку, або скажу тебе повісити і заберу весь твій маєток“. І закликав свою дружину, аби його взяла і відвела. Відтак за його дозволом мене розв'язали і коли ми лишилися самі, він сказав до мене: “Мій сину, скажи мені правду, як дістався той нашійник в твої руки?“ Я відповів: “Мій пане, скажу тобі правду“ — і розповів йому все, що було межі мною і першою дівчиною, як вона прийшла до мене з другою і з заздрости підрізала її горло, коротко кажучи всю історію.

Вчувши моє оповідання, притакнув він головою, приложив хустку до лица і довго плакав, а відтак обернувся до мене і сказав: “Знай, мій сину, старша дівчина, се моя дочка, яку я казав старанно виховувати, а коли доросла, відіслав її до стрічного брата до Каїра. По його смерті вона вернула до мене, але за той час навчилася від мешканців Каїра зіпсутого життя, ходила до тебе чотири рази, і вкінці взяла зі собою свою природну сестру, з якою дуже любилися. Вона потайки розповіла свою пригоду сестрі і та просила мене о дозвіл вийти з нею. Коли вона опісля сама вер-

нула і я запитав її про сестру, вона розплакалася і сказала: “Я нічого не знаю про неї“. Але своїй матері розповіла опісля в тайні, що підрізала своїй сестрі горло, а та знов розповіла се в секреті мені, плачучи і нарікаючи. На Бога, аж до своєї смерти буду її оплакувати“.

Твої слова, мій сину, правдиві, і я знав се, заки ти ще мені сказав. Бачиш, мій сину, що сталося, і я прошу тебе не будь противний сему, що тобі тепер скажу. Я хочу, щоб ти оженився з моєю наймолодшою дочкою, яка не є її природною сестрою і ще дівчина. Я не хочу від тебе раннього дару, тільки назначу вам постійну річну платню і візьму тебе за сина“. На се я сказав: “Нехай буде так, мій панє, Звідки я міг дождати такого щастя!“ Тоді губернатор вислав зараз кур'єра за моїм маєтком, який мені лишив батько, і від тоді живу я найгарнійшим життям“.

Мене здивувала ся історія і я остав у нього три дні. Опісля він подарував мені багато грошей і я вібрався звідтам і прибув до вашого міста. Тут мені добре велося, доки не постигло мене те нещастя з горбатим“.

На се сказав король Китая: “Та історія не дивнійша від історії з горбатим. Мені не остається нічо инше, як усіх вас повісити, особливо-ж кравця, що був причиною всего нещастя. Відтак додав: “Кравче, коли розповіш мені щось дивнійшого від історії горбатого, дарую вам вашу вину“. Кравець виступив і почав:

Історія кравця

“Знай, о королю часу, моя пригода дивнійша від

всіх інших. Заки я стрінувся з горбатим, був я рано в гостині урядженій для деяких моїх приятелів-кравців, торговців сукна, столярів і так далі. Коли зійшло сонце і нам подали страви, приступив до нас нагло пан дому в товаристві гарного молодця. Молодець був із Багдаду, мав як найгарнійшу одіж і був дуже гарний, тільки налягав на ногу. Приступивши до нас, поздоровив нас і ми повставали перед ним. Він хотів уже сідати аж побачив між нами голяра; тоді не тільки не хотів сідати, але навіть зовсім хотів вийти. Але пан до му і ми задержали його, аби не робив того, пан до му почав його заклинати і запитав: “Яка причина, що ти найперше прийшов сюди, а тепер хочеш знов іти геть?” Він відповів: “На Бога, мій пане, не заступай мені дороги, бо причиною всего того той голяр, що тут сидить”.

Вчувши ті слова, господар дуже здивувався і сказав: “Як може той молодець із Багдаду так обурюватися на того голяра?” А ми обернулися до нього і почали казати: “Розкажи нам, чого ти так обурюєшся на голяра?” Молодець почав оповідати:

“Люди добрі, з тим голярем трапилася мені дивна пригода в моїм родиннім місті Багдаді, яка і є причиною того, що я зломив ногу. Тому я закликав ніколи не сидіти з ним на тім самім місци або жити в тім самім місті і вибрався з Багдаду і осів в сім місті, але ще сеї ночі виберуся геть звідси”. Ми почали його просити: “Розкажи нам свою пригоду із ним”. А голяр змінив на лиці і поживк, коли ми звернулися до молодця з тим питанням. Молодець почав оповідати: “Чесне товариство! Мій батько належав до найвизначній-

ших купців Багдаду, але Бог не дав йому крім мене ольше дітей. Коли я виріс і дійшов повного мужеського віку, мій батько відійшов до милосердя Бога велкого, лишаючи мені гроші, євнухів і невільників. Я вбирався в найкращу одіж і їв найліпші страви, Бог— хвала йому — зробив мене ворогом женщин, аж одного дня, коли я ходив по вулицях Багдаду, заступив мені дорогу гурт жінок, перед якими я втік на бічну вулицю і при кінці її сів на лавку. Ще не сидів довго, як нагло проти мене отворилося вікно і з нього виглянула дівчина як місяць у повні, що такої я ще не бачив у своїм життю. Вона піділлєла грядку з цвітами під вікном, оглянулася на право і на ліво і знов замкнула вікно, зникаючи з моїх очий. А в моїм серцю за палав огонь, мої думки були заняті тільки нею і моя ненависть до жінок перемінилася в таку любов, що я сидів на тім місци аж до вечера у своїй горячій пристрасти забувши зовсім про світ, аж у кінци надіхав кадї міста з невільниками з переду і євнухами за собою, зліз перед домом, з якого виглядала дівчина і вийшов до нього, з чого я пізнав, що се її батько.

Тоді я пішов засмучений до свого мешкання і зажуруний кинувся на ліжку. Мої невільниці поприходили і посідали кругом мене, не знаючи, що мені сталося, а я їм також не казав нічого і не відповідав на їх питання і так захорував, що люди почали мене відвідувати. Між ними була також одна стара жінка, якє побачивши мене вгадала мій стан. Сівши мені в головах, промовила ласкаво: “Ах, мій сину, розкажи мені, що з тобою“. Я їй розповів свою Історію, а вона сказала: “Мій сину, се дочка кадїя Багдаду і її добре сте-

режуть. Ти бачив її в кіматі, під якою її батько має велику салю. Але вона сидить сама і я часто ходжу до неї, так, що тільки через мене можеш до неї дістатися. Збери-ж свої сили“.

Вчувши ті слова, набрав я відваги і покріпив своє серце, а мої свояки тішилися того дня. Другого дня почув я силу в своїх членах і доходив до повного здоров'я, так, що стара пішла собі, але швидко потім вернула зі зміненним лицем і сказала: “Ах мій сину, не питай, як мені в неї повелося. Коли я їй се сказала, вона відповіла: “Коли не будеш тихо ти стара чарівнице, то дістанеш від мене, на що заслужила“. Але я мушу ще раз піти до неї“.

Вчувши ту звістку, я захорував ще гірше, як перед тим, але за кілька днів стара прийшла знов і сказала: “Мій сину, дай мені заплату за посольство“. На ті слова вернуло мені життя до тіла і я сказав до неї: “Дістанеш від мене все, що найліпше“. Вона оповіла: “Вчора пішла я знов до тої дівчини і коли вона побачила мене зі зломаним серцем і сльозами в очах запитала: “Моя тітко, чого я бачу тебе такою сумною?“ На ті слова я заплакала і сказала: “Ах, моя дочко і пані, я прийшла вчора від одного молодця, який тебе любить і задля тебе близький смерті“. Тепер змякло її серце і вона сказала: “Хто той молодець, про кого говориш? Я відповіла: “Мій син, плід мого серця. Він бачив тебе перед кількома днями в вікні, коли ти підливала свою грядку з цвітами, і побачивши твое лице, залюбився пристрасно в тобі. Коли я йому сказала, що перший раз було між нами, він захорував і мусів лягти і певне вмре.“ Тоді вона пожовкла на лиці і сказала: “Все те

для мене“? “Так, на Бога“ — сказала я — а що тепер скажеш?“ Вона відповіла: “Іди до нього, передай йому мій привіт і скажи, що мені втрое гірше. Коли надійде п'ятниця, нехай прийде перед молитвою, я скажу людям, аби йому отворили браму. Заведи його до мене і перебудемо хвилю разом, але поки мій батько верне з молитви, він мусить відійти“.

Коли я почув те оповідання старої, уступив із мене весь біль, моє серце скріпилося і я дав їй одіж, яку як раз тоді мав на собі. Вона відійшла, кажучи: “Розвесели своє серце“. Я відповів: “Не чую вже ніякого болю. Мої домашні і приятелі передали одні другим ве селу звістку про моє виздоровлення і так перебув я аж до п'ятниці, коли до мене знов прийшла стара, питаючи про моє здоровля. Я відповів їй, що я здоровий і веселий, убрався, наперфумувався і хотів тільки ждати, доки люди не підуть на молитву, аби вибратися до неї. Але стара сказала: “Маєш іще багато часу, то чи не пішов би ти до купелі і не казав собі обстричи волосся, хочби задля слідів недуги, се певне принесе тобі щастя“

Я відповів їй: “Твоя правда, але я найперше скажу обстричи собі голову і вже потім піду до купелі“. І післав по голяра, аби обстричи собі голову, кажучи хлопцеві: Йди на базар і приведи мені голяра, але якого розумного чоловіка, щоб не був влізливий і щоб не завертав мені голови своєю безконечною балаканиною“. Хлопець пішов і вернув і отсим шейхом.

Він увійшов, поздоровив мене, а я відповів на привіт. Тоді він сказав: “Нехай Бог увільнить тебе від журри, смутку, нещастя і суму!“ Я відповів: “Нехай Бог

тебе вислухає“! Він сказав: “Тішся, мій пане, ти вже виздоровів; маю обстричи тобі волосся, чи спустити кров? Адже Ібн Аббас передав нам слова пророка: “Хто в п'ятницю стриже собі волосся, від того Бог відвертає сімдесят недуг“ так само подає він нам інший вислов: “Хто в п'ятницю пускає собі кров, той непевний перед утратою зору й іншими недугами“.

Я сказав до нього: “Лиши ту балаканину й обстрижи мені голову, бо я хорий“. Він витягнув рукою хустку, розв'язав її і вийняв із неї астролябію з вісьмома шибами. Пішов із нею на двір, підняв голову до сонця і оглядав його досить довго. Відтак сказав до мене: “Знай, із нинішнього дня, який є п'ятницею і десятим сафаром 763 року після тержи пророка, — нехай зійде на нього найбільше благословення і добро! — і якого чолом наслідком непохибних правил арифметики є Марс, минуло сім степенів і шість мінут і якраз тепер він у кон'юнкції з Меркурієм. Се вказує, що для стриження волосся саме добрий час, а також, що ти маєш до когось йти, хто тим ущасливлений, але опісля станеться подія, про яку я тобі не скажу“.

Я відповів: “На Бога, ти робиш мене нещасливим, береш мені життя і до того ще пророкуєш нещастя. Я не жадаю від тебе нічого більше, тільки щоб ти обстриг мені голову, отже стрижи мене і не балакай так багато.“

На се він відповів: “На Бога, коли-б ти знав, як та справа мається по правді, то зажадав би від мене ближших пояснень. Раджу тобі, роби нині так, як я тобі раджу зовсім по обчисленню зв'язд. Ти повинен дякувати Богу і не противитися мені, бо я раджу тобі

добре і ходить мені про тебе. Я хотівби, щоб міг тобі служити цілий рік, аби ти поступав зі мною по справедливості. Також не жадав я за те ніякої заплати“.

Чуючи ту його бесіду, сказав я: “Ти зовсім певне ще нині погубиш мене“.

ДВАЙЦЯТЬ ДЕВЯТА НІЧ

Але він відповів: “Мій пане, люди зовуть мене Ес-Саміт, т. є мовчаливий, бо я у противенстві до своїх братів дуже мало говорю. Мій найстарший брат за-для своєї балакучости називається Ель-Бакбук, другий Ель-Гаддар, третій Бакік, четвертий Ель-Кус Ель-Асані, пятий Ель-Ашшар, шестий Шаколік, а семий Ес-Саміт, то я сам“.

Коли той голяр зачав так багато балакати, я думав, що жовч у мені трісне і тому сказав до хлопця: “Дай йому чверть дінара і нехай забирається з Богом, мені вже не треба стрици голови“. Але голяр чув те, що я говорив до хлопця, і сказав: “Що се за слова, мій пане? На Бога, я не візьму від тебе заплати, доки тебе не обслужу, а мушу тебе обслужити і сповнити твої бажання, бо се мій уряд. А коли не дістану за те гроший, то на тім мені не залежить. Хоч ти і не знаєш моєї вартости, то я знаю твою, а твій батько — нехай з Богом спочиває — був добрий для нас, бо се був щедрий пан. На Бога, раз твій батько післав був по мене, в день, так само благословенний, як нинішній, і коли я до нього прийшов, застав у нього товариство зложено з його приятелів. Коли він мені сказав: “Пусти мені кров!“ — я виняв астрольбію і знімаючи для нього висоту дня побачив, що чоло години злощасне і

пускати кров непорадно. Я се сказав йому і він послухав і ждав, доки не надійшла благословенна година і аж тоді пустив я йому кров. А він мені не противився, тільки навпаки з цілим товариством подякував мені і дав мені за пущення крові сто дінарів.

“Нехай Бог не прийме мого батька до свого блаженства, — сказав я, — що він мав знайомість з таким чоловіком як ти“. Але голяр засьміявся на те і закликав: “Я вважав тебе справді розумним чоловіком, але недуга говорить із тебе баламутно. Адже сказав Бог у могучім письмі: “І ті, що здавлюють гнів і прощають людям“, — але тебе в кождім разі треба уневинити. Я вправді не знаю, яка причина твого поспіху, але ти знаєш, що твій батько не робив нічого, не порадившись мене. Говорять також, що треба мати довіря до того, в кого засягається ради. А ти не знайдеш справнішого від мене ві всіх справах і я стою на ногах, аби тобі служити. Ти не зробив мені нічого злого, як-же я міг би тобі зле робити. І тому задля добродійства, які я завдячую твому батькови, хочу бути з тобою терпеливий.

.... “На Бога“, — закликав я, — “ти вже досить балакав і мучив мене своєю балаканиною; я хочу, щоб ти мені обстриг голову і забрався“. В великім гніві хотів я встати, хоч він вже змочив мені голову, але він сказав: “Ти зовсім даєш опануватися гнівови на мене, але я не беру тобі того за зле, бо ти маєш слабкий розум і ти є молодий, адже ще не давно носив я тебе на своїх плечах до школи“. “Ах, мій брате“, — закликав я, — як Бог на небі, закликаю тебе, опусти мене,

щоб я міг полагоджувати свої справи, і йди своєю дорогою!“ І я роздер свою одіж.

Побачивши се, він узяв бритву і так довго її остриє що мені мало душа не вийшла з тіла, відтак став коло моєї голови й обголив кусочок. Опісля підняв руку і сказав: “Мій пане, поспіх походить від сатани“, здається, ти не знаєш моєї гідности. Моя рука спочиває на головах королів, емірів, везирів, мудрців та учених.

“Ах“, — закликав я, — “дай-же тому спокій, що не відноситься до тебе. Ти вже довів мене до того, що мені дух запирає в грудях і дразниш мій ум“. Він сказав: “Я думаю, що ти спішишся?“ “Так, так, так!“ — закликав я. А він сказав: “Тільки все поволи, поспіх походить від сатани і приносить опісля жаль і розчарованне. Пророк сказав: “Найліпший інтерес іде поволи“. На Бога, твоя справа підозріла. Я хотівби, щоб ти мені сказав, чого так дуже спішишся. Може се щось добре, але я боюся, що воно не так“.

Лишилося тільки ще три години, але він гнівно кинув бритву взяв знов астролябію і став із нею на сонці. По довшім часі вернувся і сказав: “До часу молитви лишається ще три години, не більше і не менше“. Я закликав до нього: “На Бога, заклинаю тебе, мовчи, ти вже мені виїв печінки“. Він узяв знов бритву, поострив її як перед тим і знов підголив кусок моєї голови, говорячи: “Я журюся твоїм поспіхом. Коли-б ти сказав мені його причину, я порадивби тобі добре, ти-ж знаєш, що твій батько ніколи не робив нічого, не запитавшися перед тим мене о раду“.

Я бачив, що не увільнюся від нього і подумав собі: “Вже надійшов час молитви, а я мушу відійти, за-

ки люди вернуть із молитви; коли спізнюся ще годину, то не знаю, як дістануся до неї“. Тому сказав я до нього: Будь швидкий і лиши ту балаканину і влізливість, бо я маю йти до своїх приятелів в гостину“. Але, коли він почув про гостину, закликав: “Твій день благословенний день для мене. Вчора запросив я багато своїх приятелів і забув їм щось приготувати. Тепер власне пригадую собі се. О сором, що вони мені за те наговорять!

На се сказав я до нього: “Не журися про те, довідавшись нині, що я йду в гостину. Всі страви і все вино в моїм домі будуть твої, коли ти будеш готов зі мною і поспішайся зі стриженням моєї голови“. Він відповів: “Нехай тобі Бог за се добром заплатить! Опиши-ж мені, що маєш для моїх гостей, аби я се знав“. Я сказав: “Маю п'ять страв, десять печених курій і одно печене ягня“. Він сказав: “Принеси все те сюди, нехай побачу“. Я казав йому все принести, а він оглянувши сказав: “Нема вина“. Я сказав: “Вино є в мене“. “Принеси мені“, — сказав він. Я сказав принести йому також вино, а він сказав: “Нехай тебе Бог благословить за твою щедрість. Але ще нема кадила і перфум. Я казав і се принести. Але час був вже такий короткий, як мій віддих і я сказав до нього: “Візьми те все, але на життя Магомеда — обстрижи мені тепер цілу голову!“ Але голяр заявив: “На Бога, не візьму сего, доки не погляну, що там“.

Я сказав хлопцеві отворити пушку, і голяр відложив свою астролябію, сів на землю і так довго перевертав перфуми, альоес і кадило в пушці, що мені мало не вийшла душа з тіла. Відтак знов приступив до ме-

не і обголив кусочок моєї голови, кажучи: “Мій сину, не знаю, чи тобі чи своєму батькови маю дякувати, що нинішню гостину маю завдячувати вповні твоїй щедрості й доброті. До мене не прийде ніхто, хто бувби того гідний, бо буде тільки Цайтун, властитель купальні, Салі, продавець пшениці, Авкаль, продавець бобу, Акреша, торговець ярини, Гаміль, візник від гною та Акаріш, молочар. Кождий з них танцює інший танець і виголошує інші вірші, а найліпша їх прикмета та, що вони такі, як твій мамелюк. Я, твій невільник, не люблю тратити багато слів і вільний від влізливости, навпаки властитель купальні має привичку говорити: “Коли я не піду до неї, то вона прийде до мене до дому“, а візник від гною дотепний собі лайдак, танцює приспівуючи: “Таємниця в моєї жінки не схована в скрині“. І так кождий із моїх приятелів знає жарти, яких другий не знає, але се ліпше бачити як чути. Коли-б тобі захотілося прийти до нас, то се й тобі й нам було-б приємнійше. Тому залиши відвідини у своїх приятелів, про яких ти мені говорив, тим більше, що на тобі ще видко сліди недуги, а ти йдеш може між л;юдий, що багато балакають про річи, які їх не обходять, а може буде там також який влізливий чоловік, а ти наслідком хороби роздразнений“.

“Як Бог схоче“, — сказав я, — то се наступить якого іншого дня“. Але він завважив: “Було-б відповіднійше, коли-б ти пішов найперше до моїх приятелів і використав їх товариство, забираючи з собою їх дотепи.“ Сміючися з гніву голосно, сказав я до нього: “Роби своє діло, яке я тобі припоручив, щоб я під проводом Бога високого, міг вибратися в дорогу, а ти

що-б пішов до своїх приятелів, які дожидають твого приходу“. Він відповів: “Я хотів би тільки познайомити тебе з тими людьми. Се гарні люди, між якими нема влізливого і коли-б ти побачив їх раз, пустив-би в трубу всіх своїх приятелів“. Я відповів: “Дай тобі Боже багато приємностей в їх товаристві, я певне запрошу їх колись до себе“.

На се він сказав: “Коли ти маєш такий намір і перед тим хочеш нині йти до своїх приятелів, то пожди, щоб вони їли і пили і не ждали на мене. Потім хочу знов вернути до тебе і піти з тобою до твоїх приятелів. Я з моїми приятелями не так то дуже церемонюся, щоб не міг їх лишити самих і швидко вернути до тебе; тоді буду тобі всюди товаришити“.

Я закликав: “Нема влади і сили тільки в Бога високого й великого! Йди собі до своїх приятелів і забавляйся з ними, а мене пусти до моїх приятелів, щоб я був нині в них, вони дожидають мого приходу“. Але голяр сказав: “Я не пущу тебе самого“. Я відповів: “До того місця, куди я йду, ніхто нший крім мене не має доступу“.

Тоді він сказав: “Мені здається, що ти маєш нині сходи́ни, бо инакше певне взяв би мене з собою, бож я зі всіх людей до того найбільше надаюся і був би тобі помічний при твоїх бажаннях. Боюся, що ти йдеш до якоїсь чужинки і стратиш там життя. В тім місті Багдаді ніхто не може щось такого починати, особливо в такий день, як нинішній — валі Багдаду, се страшний меч“.

“Горе тобі, ти нужденний шейху, — закликав я, “що за слова ти мені ту говориш!“ Тепер він довго

мовчав. У кінці, коли вже надійшов час молитви, він скінчив стричи голову. Тоді я сказав до нього: “Віднеси ті страви і вино до своїх приятелів, а я ждати-му на тебе, аж прийдеш і будеш мені товаришити“, — хочтячи його таким способом перехитрити і позбутися. Але він відповів: “Ти хочеш мене перехитрити і позбутися і піти самому, аби попасти зі своїм життям в нещастя, з якого не буде для тебе виходу. На Бога, не йди, доки я не верну й не піду з тобою, аби бачити кінець своєї справи“. Я відповів: “Добре, але не давай на себе ждати“.

Він узяв страви, вино і інші річи, які я йому подарував і відійшов, але на дворі дав їх міхоні занести до свого мешкання, а сам сховався в одній вулиці. Я тим часом устав зараз, бо вже з мінаретів гомосили пятничний саям, убрався і пішов сам. Коли прийшов в ту вулицю і підійшов до дому, в яким бачив ту дівчину, голяр був за мною, але я того не знав. Я застав двері отворені і ввійшов додому; та нагло вернув до дому також господар із молитви, вступив до своєї салі і замкнув двері. Я подумав собі: “Звідки той сатана занюхав мене?“ і в тій самій хвилі боже призначення хотіло, щоб роздерлася заслона, яка мене охороняла. Одна з невільниць провинилася проти господаря і він її так вибив, що вона почала голосно кричати. На се надбиг невільник визволяти її і також дістав свою порцію й почав кричати. А голяр набрав твердого переконання, що се мене бють, і з голосним криком роздер на собі одіж, посипав собі голову порохом і почав вити: ах! і ратуйте! Коли-ж люди зібралися кругом нього, він закликав: “В домі кадія вби

то мого пана“. Відтак побіг із криком, окруженнй юрбою до мого дому і сказав се моїй родині і моїм хлопцям. Заки я вспів оглянутися, вони вже надбігли з криком: “Гвалт, наш пан убитий!“

А голяр біг на самім переді, держав на собі одіж і вив на переді юрби, що бігла за ним: “Гвалт, убійство!“ Так приблизилися вони до дому, в яким я сидів, і коли каді почув їх крик, не подобалося йому те і він встав тай отворив двері. Побачивши велику юрбу, здивувався і запитав: “Гей люди, що там сталося?“ Хлопці відповіли йому: “Ти вбив нашого пана“. Тоді він запитав: “Гей люди, що-ж такого зробив ваш пан, що я мавби його вбити, і що значить сей голяр із вами?“

ТРИЦЯТА НІЧ

На се відповів голяр: “Ти щойно бив його бичем, я чув його крик“. Каді відповів: “Що-ж він такого зробив, що я мавби його вбити і загалом хто привів його до мого дому? Звідки він прийшов і чого хотів?“ На се заявив голяр: “Не будь старим крутарем, я знаю тут справу, знаю, чого він пішов до твого дому, вся справа знана мені. Твоя дочка любить його, він любить її, а що ти відкрив, що він як-раз зайшов до твого дому, то казав його своїм хлопцям випарити. Але на Бога, між нами і тобою буде рішати халіф, коли ти нам не видаш нашого пана, щоб його родина забрала з собою і коли ти мене не приневолиш увійти до свого дому і забрати його від вас: отже, спішися!“ На се каді стратив мову і в найбільшій соромі перед народом сказав до голяра: “Коли говориш правду, то ходи й забери собі його“.

Бачучи, що голяр входить до дому, хотів я втекти, але не найшов ніякого іншого сховку крім великої скрині в тій самій кімнаті, де я був. Ледви я вліз до неї, запер дверці і задержав віддих, як він уже впав до тої кімнати і не обертаючися нікуди, йшов просто до того місця, де я був схований. Оглядаючися на право і на ліво й не бачучи нічого крім скрині, в якій я сидів, узяв він її на голову й побіг із усіх сил.

Почувши се, втратив я розум, і видячи, що він мене не пустить, отворив я скриню і зсунувся швидко на землю, причім зломив собі ногу. Прибувши до дверей, побачив я такий натовп, як іще ніколи. Аби перейти незаметно, почав я кидати між людей гроші і коли вони їх збирали, біг вулицями Багдаду. Але голяр гнав за мною крок за кроком, куди-б я не завертав і кликав: “Вони хотіли забити мені мого пана, але слава Богу, що поміг мені против них і виратував мого пана з їх руки. Доти, мій пане, пік тебе поспіх доконати свого нещасного наміру, аж ти от що наробив. Колиб Бог не був дав тобі мене, ти не був би вратувався з того нещастя, вони були-б тебе впхали в нещасте, з якого для тебе не було-б ратунку. Тому проси Бога, щоб я задля тебе остав при життю, аби в будучности тебе ратувати. На Бога, мало не впав ти в нещасте через своє злощасне почитання. Ти хотів йти сам, але при твоїй глупоті ми не беремо тобі того за зле, бо в тебе мало розуму і ти поривистий“. Я закликав до нього: “Чи ще ти не вдоволений тим, що я через тебе потерпів, що гониш за мною через базарі?“ І бажав собі смерті, аби увільнитися від нього, але смерть не надходила, щоб мене від нього увільнити. В горячій о-

буреню втік я перед ним до одного склепу серед база ру і благав властителя о охорону, завдяки якій я вкінці позбувся його. Сидячи тут в склепі подумав я: “Я ніколи не зможу позбутися того голяра, день і ніч буде він сидіти в мене, а я не зможу знести виду його лица”. І я зараз післав по свідків і написав розпорядження для своєї родини, розділив свій маєток, настановив для родини опікуна і дав йому припоручення продати дім і поле і старатися за старого і малого. Опісля зараз виїхав, аби увільнитися від того драба і осів аж у вашім місті. Якийсь час жив я тут, аж ось ви мене запрошуєте і я мушу до вас прийти і бачу сего простого драба на почеснім місці. Як я міг із легким серцем і з доброї волі сидіти в вас разом із ним, що накоїв мені стільки лиха, що через нього я зломив ногу?” І молодець хотів сідати, а ми вислухавши разом із голярем його історію, запитали останнього: “Чи се правда, що той молодець розповів про тебе?” Він відповів: “На Бога, я се зробив навмисне; без мене він бувби загинув, тільки я причина його ратунку. Завдяки божій доброті був я причиною, що скінчилося тільки на нозі, а не на життю. Коли-б я був чоловіком багатьох слів, то не був би зробив йому тої прислуги. Але я хочу розповісти вам історію, яку я пережив, аби ви повірили, що я мало говорю і що я не такий влізливий, як мої брати.

Історія голяра

За днів халіфа і князя вірних Ель Мунтазір білляга, який любив бідних і потребуючих і стягав на свій двір учених і побожних, жив я в Багдаді. Одного

дня халіф розгнівався на десять осіб і наказав префектови Багдаду привезти їх у човні до себе. Побачивши їх подумав я: “Ті люде певне зійшлися на пікнік і проведуть день у тім човні на їді і питю. Ніхто инший, тільки я мушу бути їх товаришем“. І я всів до човна і замішався між них, але коли вони висіли на другім березі, надійшли поліцаї від валія і закинули нам усім ланцюх на шию.

Шановне товариство, чи се не знак моєї чемности і скупости на словах, що я волів тоді мовчати? вони забрали всіх нас і привели в ланцюхах перед князя вірних Ель-Мунтазір бі-лляга, який тим десятком казав постинати голови. Коли кат тих десяткох стяв і я сам лишився, халіф побачивши мене, сказав до нього: “Що тобі бракує? Ти не всіх десяткох стяв? Кат відповів: “Я стяв усіх десяткох“. Халіф сказав: “Мені здається, що ти відтяв тільки девять голов, той, що тут стоїть перед тобою, десятий“. Але кат відповів: “На твою ласку їх було десять“. Тепер халіф сказав: “Почислимо їх!“ Коли він почислив їх і показалося, що їх було десять, халіф поглянув на мене і сказав: “Що тебе наклонило в такій годині мовчати і як ти дістався межи тих кандидатів на смерть?“

Вчувши ту розмову князя вірних, сказав я до нього: “Знай, о князю вірних, я шейх Ес-Саміт, мовчаливий. Я чоловік великої вчености і моя висота духа, мій бистрий розум і моя скупість на слова безграничні, але ремесло моє голярство. Побачивши вчора рано, як ті десять сідали до човна, замішався я між них і всів з ними, думаючи, що вони хотять устроїти пікнік, але незабаром показалося, що се злочинці, бо прийшла

поліція і всім нам накинула ланцюх на шию. В надмірі свої чемности я мовчав. Коли відтак привели нас перед тебе і ти дав наказ тих десятих стягти після чого я сам лишився перед тобою, не говорив я також нічого про себе через свою чемність, яка заставила мене товаришити їм на смерть. Ціле моє життя був я такий услужний“.

Коли халіф почув мої слова і бачив мою незвичайну чемність і скупість на слова тай, що я не влізливий, як се говорить той молодець, якого я виратував із його халепи, — запитав мене: “Чи твої брати так само мудрі, багаті знанням і скупі на слова, як ти?“ Я відповів йому: “Вони не живуть так, аби рівнатися зі мною і ти хиба хочеш мене виляяти, о князю вірних. Не годиться, щоб ти мене клав на оден ступінь із моїми братами, бож кождий із них потерпів із-за своєї балакучости і недостачі чемности. Один із них кривий, другий одноокий, третій беззубий, четвертий сліпий, пятий має відтятий ніс і вуха, шестий губи. Не думай, о князю вірних, що я говорун. Мушу тобі докладніше пояснити, що я чемнійший від моїх братів. Кождому з них притрапилася особлива історія, в якій він потерпів по свому, і коли хочеш, я тобі се розкажу.“

Історії першого брата голяра

Знай, о князю вірних, що мій найстарший брат, кривий, був із фаху кравцем в Багдаді. Він найняв собі в одного багатого чоловіка склеп і шив там. Той багатий чоловік жив над склепом, а на долині в домі був млин. Одного дня сидів мій брат у склепі і шив, а коли

підніс голову, побачив у вікні дому жінку неначе сходячий місяць у повні, яка дивилася на людей. На її вид загорілося серце мого брата любовлю до неї і він цілий день тільки заглядав за нею, давши спокій своєму кравецтву.

Другого дня рано отворив він знов склеп і сів шити, і по кождім штиху заглядав до вікна і через те не зробив навіть стільки, щоб йому се принесло хоч один діргем. Третього дня він знов сидів на своїм місци і коли пані завважила, що він без перестанку заглядає за нею, розсміялася до нього. Тоді він розсміявся до неї і вона зникла, а за хвилию прислала до нього невільницю з хусткою, в якій була матерія на одіж. Невільниця передала йому привіт від своєї пані і сказала: “На її життя закликаю тебе, скрій їй із того сукна одіж і вшив”. Мій брат відповів: “Чую і слухаю”, скроїв їй одіж і шив цілий день.

Другого дня прийшла знов до нього невільниця і сказала: “Моя пані каже тебе поздоровити і запитати, як ти перевів ніч. Вона через тебе зовсім не зазнала сну, бо її серце було без перестанку заняте тобою. А тепер казала тобі сказати, аби ти скроїв і вшив їй також штани, аби могла їх убирати разом з одіжю”. Він відповів: “Чую і слухаю”, скроїв штани і забрався пильно до роботи. За хвилию виглянула жінка з вікна, поздоровила його і не пустила з робітні, доки не вшив і не післав їй штанів. Відтак пішов прибитий до дому, бо не мав за що купити собі їсти. Вкінці позичив щось у одного зі своїх знайомих і купив собі їсти.

Другого дня рано прийшов до мого брата сам пан дому з полотном і сказав: “Скрій мені з того сорочки

і вший їх“. Брат відповів: Чую і слухаю“, взявся зараз до роботи і до вечера скроїв двацять сорочок, цілий день нічого не ївши. А коли його господар запитав: “Скільки тобі заплатити?“ — брат відповів мовчанкою, а молода дама моргала на нього, аби нічого не брав, хоч він не мав уже ні гроша. Три дні він так не їв і не пив, роблячи з поспіхом свою роботу, доки не скінчив її і не відніс їм сорочок.

Молода дама сказала своєму мужеві, що з моїм братом, чого мій брат одначе не знав, і вони обоє намовилися заставити мого брата даром шити для себе і ще до того висміяти його. Коли він був готовий із за мовленнями, вони зробили йому збитка, оженивши його зі своєю невільницею і кажучи до нього, коли він хотів перевести з нею ніч: “Лишися через ніч у млині, рано прийде добро“. Думаючи, що вони мають добрі наміри супроти нього, мій брат пішов сам у ночі до млина. А чоловік тої молодої дами пішов до мельника і намовив його, аби він заставив мого брата молоти через ніч. О півночі мельник прийшов до млина і закликав: “Отсей віл лінюхує, а тут лежить стільки пшениці і люди хотять мати муку. Я запряжу його в млин, нехай меле пшеницю“. І запряг його в млин і млов ним аж до рана. Рано прийшов властитель дому, подивився як мій брат запряжений в млині і мельник бе його бичем, тай пішов собі. Відтак прийшла невільниця, з якою він був звязаний шлюбною умовою, випрягла його і сказала: “Я й моя пані дуже засмучені тим, що тобі трапилося і поділяємо з тобою твій смуток“. Але від батогів задеревів братови язик і він не міг їй відповісти. А коли прийшов до свого мешканя,

нагло надійшов шейх, який писав шлюбну умову, поздоровив його і сказав: “Нехай Бог дає тобі довге життя! Нехай буде благословене твоє одружене! Ти певне перебув ту ніч від вечера до рана в розкошах, пестощах та обіймах”.

Мій брат відповів на се: “Нехай Бог тебе брехуна! Ти всесторонній посереднику, на Бога, я мусів замість вола молоти аж до раня”. Шейх сказав до нього: “Розкажи мені свою історію”. Коли мій брат розповів йому свою біду, шейх сказав: “Твоя звізда не відповідає її звізді, але коли хочеш, то я зміню гороскоп твоєї шлюбної умови, щоби ваші звізди відповідали ліпше собі”. На се відповів мій брат: “Поглянь, чи не знайдеш виходу”. І він лишив шейха і пішов знов до свого склепу, чи хто не принесе йому якої роботи, щоб заробив собі на страву. Нагло надійшла невільниця, яка намовилася зі своєю панею на новий збиток, і сказала до нього: “Моя пані затужила за тобою і вже вийшла на дах аби з вікна бачити твоє лице. Ледви мій брат почув ті слова, як вона вже виглядала через вікно, заплакала і сказала: “Чому ти перервав наші зносини?” Але він не відповідав їй. Тоді вона почала клястися, що вона нічого не винна всему його нещастю в млині, і мій брат на вид її краси і принади забув усе, повірив в її оправдання і тішився, що бачить знов її. Вона поздоровила його і говорила з ним, а він сидів у склепі і шив. За якийсь час прийшла до нього знов служниця і сказала: “Моя пані каже тебе поздоровити і сказати тобі, що її чоловік вибирається на нинішню ніч до одного зі своїх приятелів. Коли він піде со-

бі, приходи до нас і веди з моєю панею аж до рана найрозкішнійше життя“.

Тимчасом її чоловік сказав до неї: “Як се зробити, щоб він прийшов до тебе і я зловив його тай завів до валія?” На се вона відповіла: “Спустися вже на мене, я зроблю йому такого збитка, що він буде публично присоромлений і спублічений в тім місті“. А мій брат не знав нічого про брехню жінок.

Коли настав вечір прийшла до мого брата невольниця і повела його до своєї пані, яка приняла його словами: “На Бога, мій пане, я дуже тебе бажаю“. Він відповів: “На Бога, найперше швидко один поцілуй!“ Та ледви вимовив ті слова, як уже з дому сусіда надійшов чоловік тої дами, зловив мого брата і почав кричати: “На Бога, не пущу тебе, аж перед начальником поліції. Не вважаючи на покірні просьби мого брата потягнув його до валія, який казав його вибити і обвезти на верхоблюді по вулицях Багдаду, при чім нарід голосно говорив: “Се кара для всіх, що лазять до чужого гарему“. Вкінці він упав із верхоблюда, зломий собі ногу і став кривий. Опісля валі прогнав його з міста і він пішов, сам не знаючи куди. Але хоч як я був загніваний на нього, то таки пішов за ним, доки його не здігнав, узяв його з собою і принявся старатися для нього о страву і напитек, що роблю і до нині.

Халіф сміявся з мого оповідання і сказав: “Ти добре зробив“. А я сказав: “Не прийму сеї похвали, доки не прихилиш до мене свого вуха також для оповідання про життя інших моїх братів, аби ти не думав, що я чоловік багатьох слів“. На се відповів халіф: “Розкажи мені про життя всіх своїх братів і вбери мої ву-

ха в ті веселі оповідання, але оповідаючи ті жарти, ходи стежкою шатрових шнурків. (розтягай довго нитку оповідання). Я знов почав оповідати:

Історія другого брата голяра

“Знай, о князю вірних, коли мій брат одного дня йшов по вулиці, аби залагодити якусь свою справу, заступила йому нагло дорогу стара жінка і сказала: “Чоловіче стань на хвильку, зроблю тобі одну пропозицію, а коли сподобається тобі, то сповни її.“ Мій брат став, а вона казала до нього: “Поведу тебе до одної річи під умовою, що не будеш багато говорити“. Мій брат відповів на се: “Говори“. Вона сказала: “Що ти думаєш про гарний дім із пливучою водою, овочами і вином, про гарне обличчя, на яке дивив бися, про кругле личко, яке цілував би, про гнучку стать, яку обіймав би і всего того зазнавати від вечера до рана. Коли піддашся моїй умові, то дістанеш те щастя.

Вчувши ті слова, мій брат запитав: “Моя пані, чому ти зі всіх сотворінь як раз мене вибрала ти до сего, що подобається тобі на мині?“. Але стара відповіла йому братови: “Чи я не казала тобі не говори багато? Мовчи і ходи зі мною“. І обернулася до нього плечима, а мій брат пішов за нею повний бажання тих розкошей, які вона йому змалювала. Так зайшли до великого дому і пішли горі сходами, при чім брат завважив, що знаходиться у знанім замку. Розглядаючися, побачив чотири молоді дівчата, що гарніших іще жадне око не бачило, які так солодко співали, що їх голося моглиб були одушевити навіть глухе каміня.

Коли скінчили співати, одна з дівчат спорожни-

ла чашу, при чім мій брат сказав до неї: “На здоровля і одужанне!” і хотів її обслужити. Але вона відмовила і подала йому чашу. Коли він її спорожнив, вона так гримнула його в плечі, що він розлютився і серед лайки вийшов. Та стара пішла за ним і почала моргати до нього, аби вернувся. Він вернувся і знов сів, але не відзивався. Тоді вона знов гримнула його з задку в голову, що він зімлів. Коли прийшов знов до себе і хотів відійти, аби полагодити якусь там справу, стара здігнала його і сказала: “Пожди ще хвильку і сповниш своє бажання”. Мій брат запитав: “Скільки разів маю ще ждати трохи?” Стара відповіла: “Коли вона опяніє сповниш своє бажання”.

Мій брат вернувся знов і сів на своїм місці. Тепер усі дівчата повставали і стара наказала їм взяти з його тіла одіж і покропити його лице рожевою водою. Коли вони се вчинили, найгарнійша між дівчатами сказала: “Нехай Бог дасть тобі пошану! Ти прибув до мого дому і коли піддашся моїй умові, то сповниш своє бажання”. Мій брат відповів їй на се: “Моя пані, я твій невільник і в твоїх руках”. Вона сказала до нього: “Знай, Бог дав мені пристрасть до великих жартів і кожний, хто мене слухає, дістане, чого бажає!” Відтак казала дівчатам співати і вони співали, аж ціла салья була одушевлена. Опісля сказала до одної з дівчат: “Візьми свого пана, зроби свою роботу і приведи його назад знов”. Дівчина взяла мого брата і він не знав, що з ним мало статися. Але стара пішла за ним і сказала: “Потерпи ще хвильку, а відтак сповниш своє бажання. Тільки одного ще бракує, а саме, щоб ти обстриг собі бороду”.

Мій брат відповів: “Як я можу щось такого зробити, що між людьми приносить сором?” Але стара відповіла: “Вона тільки тому бажає сего від тебе, що би твоє лице було гладке, аби ти не колов її, бо она носить у серці велику любов до тебе. Тільки потерпи трохи, зараз сповниш своє бажання“. Мій брат згодився і піддався дівчині, яка обстригла йому не лише бороду, але також брови й вуса й покрасила на червоно лице. А коли вернула з ним до молодої дами, та найперше злякалася його, а опісля почала так дуже сміятися, що аж упала горілиць і закликала: “Мій пане тепер ти мене зівсім підбив своїм чемним поведінням“. Опісля заклала його на своє життя танцювати підчас чого в домі не стало ні одної подушки, якої вона в нього не кинулаб. Так само інші дівчата кидали в нього помаранчами, цитринами і іншими подібними предметами, аж він із болю впав без сил на землю. Але вони не швидше перестали його бити по голові і кидати йому в лице, доки стара не сказала до нього: “Тепер уже близько до сповнення твого бажання, вже не будуть тебе бити і тільки ще одно лишилося зробити. Коли вона опяніє, то не позволить нікому взяти себе, не скинувши одіжи і штанів. Так само мусиш ти роздітися до гола. Вона буде перед тобою втікати, як колиб ховалася перед тобою, а ти мусиш бігти за нею від кімнати до кімнати, доки її не зловиш“.

ТРИЦЯТЬ ПЕРША НІЧ

Опісля вона сказала до нього: “Роздівайся!“ і він як не при розумі скинув одіж. Тоді дівчина сказала йому: “Бігай за мною! Я буду перед тобою тікати, а ко-

ли ти чого хочеш, то здогоняй мене“. І побігла перед ним, а він за нею. Так бігла вона з кімнати до кімнати, а мій брат за нею, аж доки не став на пів божевільний. Нагло почув він з її уст тихий крик і заки оглянувся, побачив себе серед улиці, між торговцями шкіри, що власне захвалювали свій товар. Побачивши його голого, з обстриженою головою і вусами, обтятими бровами і червоно покрашеним лицем, сміялися і ревіли, а деякі з них почали обробляти голе тіло шкірами доки він не впав без сил на землю. Тоді вони взяли його на осла й завели до валія. Коли той запитав, чого хочять, вони відповіли: “Той чоловік вилетів нагло між нас у такому строю з дому везира. Валі казав йому дати сто батогів і прогнав його з міста. Але я пішов за ним, привів його потайки до міста і назначив йому постійне удержання. Коли-б я не був такий великодушний, то певне не був би взяв собі на шию такого чоловіка.

Історія третього брата голяра

Третього мого брата, сліпого завела раз доля і призначення до одного великого дому, де він застукав у двері, аби поговорити з паном дому і вижебрати щось від него. На його стукання пан дому відповів: “Хто там коло дверей?“ А коли мій брат не давав відповіді, закликав він сильним голосом: “ Хто там?“ Мій брат і тепер не дав відповіді і почув кроки пана, який підійшов до дверей, отворив їх і запитав: “Чого хочеш?“. “Щось, во ім'я Бога високого, — відповів мій брат. На се він сказав: “Ти сліпий?“ Мій брат відповів: “Так“. “То подай мені свою руку“, — сказав пан дому. Мій брат подав йому руку і він завів його до до-

му і повів горі сходами, доки не зайшли на найвищу плятформу, підчас чого мій брат думав, що він хоче дати йому їсти або що подарувати. Коли прийшли на гору, запитав він мого брата: “Чого хочеш, сліпий?” Мій брат відповів: “Щось во ім'я Бога високого“ На се той відповів йому: “Бог говорить“! (значить: нічого не дістанеш). Тоді мій брат сказав до нього: “Ах, чому ти не сказав мені сего на долині?” Пан дому відповів: Найнужденніший з нужденних, чому ти не про сив у мене чогось в ім'я боже, коли я на твоє стукане перший раз питався: “Хто там коло дверей?” Мій брат відповів: “А тепер, що хочеш зі мною зробити?” Той відповів: “Я не маю тобі що дати“. “То відведи мене до сходів“, сказав мій брат. Він відповів: “Дорога перед тобою“. Тоді мій брат устав і пішов до сходів. Уже був так далеко зійшов, що між ним і дверми було ще тільки двацять ступнів, як посовгнулася йому нога і він, падаючи долі сходами, розбив собі голову.

Коли він вийшов, не знаючи, куди йти, приступило до нього кілька його сліпих товаришів і запитали, як йому повівся день. Він розповів їм своє нещастя і сказав: “Мої брати, хочу взяти і обернути на свої потреби дещо з грошей, які маємо дома сховані“. Але за моїм братом зійшов був пан дому, аби щось bliще про него довідатись і почув слова мого брата, коли тимчасом брат не завважав, що він зайшов із ним до його мешкання, в яким брат ждав на своїх товаришів.

Коли ті прийшли, він сказав до них: “Замкніть двері й перешукайте дім, чи не зайшов за нами хто чужий“. Вчувши ті слова мого брата, той чоловік ус-

тав і вчипився шнура, який звисав зі стелі, так, що вони перешуковуючи дім, не знайшли нікого і посідали собі коло мого брата. Тоді вийняли гроші, перечеислили і було більше як десять тисяч дїргемів. Ту надвижку розділили вони поміж себе на особисті потреби, а десять тисяч закопали знов в углі дому, принесли собі щось їсти і посідали до стола. Нагло мій брат почув коло себе чужий голос і запитав своїх приятелів: “Чи між нами нема кого чужого?” Відтак простягнув руку і вхопивши за руку пана дому, закричав голосно: Ось чужий! Вони кинулися до нього і доти били, поки їм не надоїло, а тоді закричали: “Гей, віруючі, злодій закрався до нас, аби забрати наші гроші”.

Коли до них наплила велика юрба людей, чужий чоловік прикинувся також сліпим, аби ніхто не міг його підозрівати і закричав: “Гей віруючі, призиваю Бога і валія, призиваю Бога і еміра, маю емірови дати важну раду“. І заки вони ще оглянулися, вже зявилися люди від валія, окружили їх і повели разом з моїм братом перед валія. На питання валія, що сталося, чужий чоловік сказав: “Слухай мого слова, о валі, тільки биттям витягнеш від нас правду. Коли хочеш, то пічни з мене і вибий мене першого з поміж моїх товаришів“. Тоді валі видав наказ: “Положіть того чоловіка на землю і вибийте його“! Вони так зробили і коли удари почали його боліти, він отворив одно своє око, а по дальших ударах також друге. Тоді валі сказав до нього: “Що має значити се удаванне, ти лайдаку?“ Він відповів: “Уласкав мене, то скажу тобі“. Валі уласкавив його і він сказав: “Ми чотири прикидаємося сліпими, аби таким чином діставатися до

домів і бачити жінчини, які ми підступно зводимо і дістаємо від них гроші. Таким способом зібрали ми вже велику суму, десять тисяч дїргемів. Коли-ж я зажадав від своїх товаришів моєї часті, дві тисячі п'ять сот дїргемів, вони почали мене бити і забрали мої гроші. Тому я прошу Бога і тебе о опіку; ти швидше заслугуєш на мою часть, як мої товариші. Коли хочеш переконатися про правдивість моїх слів, то бий тільки кожного і більше як мене, а вони вже отворять очи.

Тоді валі видав наказ бити їх і першим, якого почали бити, був мій брат, якого доти не пустили, доки не був на пів мертвий. Тоді валі сказав до них: "Ви лайдаки, то ви заперечуєте боже добродійство і прикидаєтеся сліпими?" Мій брат закликав: "Боже, між нами нема нікого, хто видівби", але вони звалили його знов на землю і били вдруге, доки не зімлів, а валі сказав: "Дайте йому тепер спокій, доки знов не прийде до себе, а тоді дістане третю порцію". Відтак казав кожному з його товаришів дати більше як триста батогів, а видючий приговорював до них: "Отворіть свої очи або дістанете нові, ще гірші батоги". Відтак сказав до валія: "Пішли кого зі мною, аби приніс тобі гроші, бо ті з боязни і сорому перед людьми таки не отворять своїх очий".

Валі післав когось із ним і коли він приніс гроші, дав йому дві тисячі п'ятьсот дїргемів як його часть проти волі других, а мого брата і обох його товаришів прогнав з міста. Тоді я, о князю вірних, пішов за ним і запитав його, що йому сталося, а коли він розповів мені свою історію, я завів його потайки до міста і назначив йому на ціле життя відповідну суму на життя".

Халіф сміявся з моєї історії і сказав: “Дайте йому дарунок і нехай собі йде“. Але я заявив: “На Бога, доти не візьму нічого, доки не оповім князеві вірних пригоди інших своїх братів і не докажу йому, що я чоловік маломовний“. На се сказав халіф: “Верти наші вуха своїми штуками і розповідай нам іще свої сміховки і побрехеньки“.

Тоді я оповідав далі:

Історія четвертого брата голяра

Мій четвертий брат, о князю вірних, одноокий був різником у Багдаді. Він продавав м'ясо і годував ягнята і вельможі і богачі приходили до нього купувати м'ясо, так що він заробляв багато грошей і набув доми і худобу. Так жив він довгий час, аж одного дня, коли сидів в склепі, приступив до нього шейх із довгою бородою, дав йому гроші і сказав: “Дай мені за те м'яса“. Мій брат узяв гроші, дав йому м'яса і шейх пішов собі. А брат почав докладніше приглядатися грошам, які дістав від шейха, і побачивши, що вони блискучо білі, відложив їх на бік для себе. І так п'ять місяців приходив шейх до мого брата за м'ясом, а мій брат складав усі ті гроші від нього до окремої скрині. Коли потім хотів їх вийняти, або закупити овець і отворив скриню, побачив, що в ній самі круглі білі куски паперу. Тоді почав битися по лиці і кричати, аж позбігалися люди, яким він оповів, що йому трапилося, так, що всі дивувалися.

Потім мій брат вернув, як звичайно, до склепу, забив барана і повісив у склепі, але кусок м'яса відрізав і повісив на двері, думаючи: “Може надійде той шейх і я зможу його зловити“.

І справді незабаром надійшов шейх зі своїми срібними грішми' брат устав, зловив його і почав кричати: "Гей вірні, ходіть сюди і послухайте історії, яка мене трапилася з отсим лайдаком". Коли шейх почув, що він так кричить, сказав до нього: "Що волиш? Або пустиш мене і не принесеш мені сорому, або я присоромлю тебе перед людьми". Мій брат запитав: "Який же то сором відкрив ти на мені?" Шейх відповів: "продаєш людське м'ясо замість баранячого". Мій брат відповів: "Брешеш, проклятий"! Але шейх сказав: "Проклятий, тільки той, у кого в склепі висить чоловік".

"Коли се справді так, як ти кажеш, — відповів мій брат, — то нехай буду твій з маєтком і життям".

Коли на крик мого брата зібралася кругом них велика юрба народу, шейх обернувся до людей і сказав: "Гей люди, той різник забиває людей і продає їх м'ясо замість баранячого. Коли хочете переконатися про правду моїх слів, підіть тільки до його склепу". Тоді вони вдерлися до склепу мого брата і замість того барана побачили чоловіка на гаку. Тепер ухопили мого брата і закричали: "Ти невірний, ти лайдаку!" Його найліпші приятелі почали його бити, а шейх так його гримнув в око, що воно виплило. Відтак люди взяли вбитого чоловіка і понесли до начальника поліції, а шейх сказав до нього: "Еміре, той чоловік вбиває людей і продає їх м'ясо замість баранячого. Ми привели його до себе, щоб ти встав і сповнив на нім право Бога." І відіпхнув мого брата від себе, а начальник поліції не ждав, що скаже мій брат, тільки казав йому дати пятьсот батогів. Відтак забрали всі гроші його,

прогнали його з міста і були-б його вбили, коли-б не був такий багатий. Прибитий і не знаючи куди йти, опустив мій брат місто і йшов босий аж зайшов до великого міста, де осів як швець полатайко. Він отворив там склеп і сидів, працюючи на хліб, коли одного дня, ідучи за своїми інтересами, почув іржання коний Коли запитав про причину того, відповіли, що се король їде на лови. Тоді він встав, аби придивитися походови, при чім соромився свого нужденного вигляду, бо перейшов від різництва до шевства. Припадково око короля впало на око мого брата. Тоді король понурих голову і закликав: “В Бозі моє прибіжище перед нещастями нинішнього дня“. І обернувся конем і вернув із цілою дружиною до дому. Опісля наказав король своїм пажам зловити і вибити мого брата і во ни його так випарили, що він був на пів мертвий, не знаючи причини свого нещастя.

Зовсім знищений пішов мій брат до дому і по дорозі оповів своє нещастя одному з королівськокго окруження. Той так розсміявся, що аж упав горілиць і сказав до брата: “Знай мій брате, король не може дивитися на однооких, а коли хто до того сліпий на ліве око, то каже його вбивати“.

Вчувши те, порішив мій брат тікати з того міста тай осів у іншим місті, в яким не було короля. Там жив довший час, аж одного дня, коли задуманий своїм положенням вийшов трохи розірватися, почув за собою іржанне коний. З криком: “Надійшло призначення боже!“ почав тікати і шукати сховку, але не бачив нічого, тільки одні зачинені двері. Коли він кинувся до них, вони перевернулися і він побачив за ними дов-

гі сіни, в які забіг. Та ледви оглянувся, вже зловило його двоє людей і почали кричати: “Хвала Богу, що віддав тебе в наші руки. Ти вороже Бога! Три ночі відбирав ти нам відпочинок і сон, що ми не могли про спатися, тільки мали передсмак смерти”.

Мій брат запитав їх: “Гей люди, чого хочете?” Вони сказали: “Ти засідаєш на нас і хочеш нам і панови дому нанести сором.. Чи не досить тобі, що він через тебе і твоїх товаришів збіднів? Але тепер покажи ніж, яким ти нам грозиш кожної ночі“. Коли вони його перешукали і знайшли в його одіжи ніж, яким прикроював сандали, мій брат закликав: “Гей люди, бійтеся Бога в моїй справі і знайте, що моя історія дивна.“ Вони запитали його: “Яка твоя історія?” і він розповів їм в надії, що вони його пустять, Але вони не зважали на його оповідання, тільки вибили його і здерли з нього одіж. А коли побачили на його тілі з обох боків знаки від батогів, закликали: “Проклятий, ті знаки від батогів доказують твій злочин“. І повели мого брата перед валія, а він собі думав: “Тепер упаде на мене кара за мої гріхи. і тільки Бог високий може мене вратувати“. Коли його поставили перед валія, той сказав: “Лайдаку, тільки за великий злочин міг ти дістати стільки батогів“ і казав дати мому братови сто батогів. Відтак посадили його на верхоблюда і кликали перед ним: Се кара для того, що вдирається до дому чужих людей“. Але я вже був почув про своє нещастя і вибрався до нього і цілий час, коли вони обвозили його по місті і таке про нього голосили, я вже товаришив йому аж доки його не пустили. Опісля я прибув із ним до Багдату і дав йому удержання.

Історія п'ятого брата голяра

Мій п'ятий брат, о князю вірних, той із обтятими вухами, був жебраком, що вічно жебрав у людей, а днем споживав, що вижебрав. А наш батько був старий, віковий шейх, який лишив нам при своїй смерті сімсот дїргемів. Коли кождий із нас дістав свою часть у сумі сто дїргемів, мій брат стояв безрадний і не знав, що має з ними робити. Вкінці прийшло йому на думку закупити скляного товару і торгувати ним і збирати зиски. Отже накупив за сто дїргемів скляного товару, спакував у великий кіш і сїв собі на однім місци продавати. Те місце було близько муру. Спершися о нього, сидів він, роздумуючи і говорив до себе: “Мій цілий капітал сто дїргемів вложений у той скляний товар. Я продам його за двіста дїргемів і за ті гроші накуплю знов скляного товару, який продам за чотириста дїргемів, і так буду купувати і продавати, доки не зібю великого маєтку. Тоді накуплю ріжні склепові товари і перфуми і буду ними торгувати, доки не осягну великого зиску. А тоді куплю собі гарну палату, накуплю мамелюків, коний і позолочених сідел, буду їсти і пити, і не сміє бути в місті ні одна співачка, якої я не запросивби до свого дому, аби почути її спів. Всі ті пляни робив він, коли перед ним стояв кіш із склянним товаром.

“Опісля, — говорив він до себе далі, — порозсилаю всі свахи, аби мені знайшли дівчину між дочками королів і везирів, буду старатися о дочку везира, про якої скінчену красу і дивну принаду вже перед тим дійшла вістка до моїх вух, і предложу їй на ранній дар

тисячу дінарів. Коли її батькови се сподобається, то мое бажання буде сповнене, коли-ж ні, то я йому на перекір візьму її силою. А коли вона буде вже в моїм домі, куплю десять малих евнухів і справлю собі одіж, як у королів і султанів. — скажу собі зробити золоте сідло, висаджене дорогим каміням і виїду в окруженню мамелюків з правого й лівого боку, з переду і заду, аж побачить мене везир, устане передімною з пошаною, відступить мені своє місце і сяде низше мене, бо він мій тесть. Тоді стоятимуть коло мене два евнухи з мошонками по тисячу динарів: тисячу динарів дам йому в ранній дар за його дочку, а тисячу подарую, щоби він бачив, який я великодушний і щедрий і який малий світ у моїх очах. Опісля верну до свого дому і коли прийде до мене хто від моєї жінки, обдарую його грішми і почесною одіжю. Але коли везир прише мені який дар, я відішлю назад, хочби той дар був який дорогий. Нічого не прийму від нього, аби вони пізнали мою горду душу і зрозуміли, що я вдоволюся тільки найвисшим місцем. Відтак піду до них, аби мене прибрали і обсипали почечстями. Коли се вчинять, заряджу весіля і пристрою як найгарнійше свій дім. А коли надійде година відслонення, приберу свою найдорозшу одіж, сяду на подушку гафтовану золотом і не буду дивитися ані вправо, ані вліво, аби показати висоту мого розуму й мою духову гідність. А коли зявиться моя жінка як місяць в повні у своїх прикрасах та строях, глядіти му на неї гордо і з висока, аж усі присутні скажуть: “Мій пане, твоя жінка і невільниця стоїть перед тобою, подаруй їй хоч один погляд, бо їй уже не добре від стояння“. Коли-ж вони цілува-

тимуть передімною землю, раз, двічі і більше, піднесу свою голову і кину на неї один погляд, а потім спущу знов голову в долину. А коли вони з нею відійдуть, устану, переберуся і вберу найгарнійшу одіж, яку маю. Коли-ж прийдуть із молодю вдруге, не погляну знов на неї, доки вони мене не напросяться. Тоді кину їй один погляд і знов спущу голову в долину і так буду держатися, доки не скінчиться обряд відслоненя.

ТРИЦЯТЬ ДРУГА НІЧ

Відтак скажу евнухови кинути дружкам мошонку з п'ятсот дінарами, а коли дружки візьмуть її, скажу їм завести мене до неї, до весільної кімнати. Коли мене заведуть до неї, не погляну на неї і з маловаженням її не промовлю до неї ані слова, аби бачили, яка в мене горда душа. Тоді прийде до мене її мати, цілуватиме мені голову і руки і скаже: “Мій пане, поглянь на свою невільницю, яка тужить за твоєю близькістю, потіш її хоч одним словом“. Але я не відповім нічого. Тоді вона буде ласитися коло мене, а в кінці цілувати мені руки і ноги і скаже: “Мій пане, поглянь, моя дочка гарна дівчина, яка не бачила ще ніякого мушчини. Коли ти її так прийматимеш, то її трісне серце. Прихили-жся у своїй доброті до неї і говори з нею“. І встане і принесе мені чашу вина, а її дочка візьме в неї і по дасть мені. Коли вона підійде до мене, то нехай стоїть, а я розіпруся на своїй подушці гафтованій золотом і задля своєї гордої душі і маєстатичної гідности навіть оком не гляну на неї, так що вона вважатиме мене могутим султаном. А коли вона до мене скаже: “Мій пане, закликаю тебе на Бога не погорди чашею

з рук твоєї невільниці, бо глянь я твоя невільниця, — то і тоді не дам їй відповіді. Коли-ж наставати-ме скаже: “Мусиш пити і приложить мені чачшу до уст, я заїду їй кулаком в лице і копну її ногою, ось так”.— і копнув ногою кіш зі склом так, що той упав з підвисшеного місця на землю і все скло розбилосся. Тоді мій брат почав кричати: “То все походить від моєї гордості!” А коли-б я, о князю вірних, мав був судити за твого брата, то був би йому дав тисячу батогів і спублічив його в місті.

Мій брат бився по лиці, дер на собі одіж і плакав. Коли він так сидів і не переставав плакати, що пропав його капітал разом із зиском, нагло проїхала попри нього на мулі з сідлом із золотого бродату, в товаристві численних євнухів чудово гарна пані, наперфумована мосушом, прямуюча на п'ятничну молитву, Коли побачила мого брата, як сидів перед склом і плакав, змилосердилосся над ним її серце і вона запитала, що йому. А коли вчула, що він збив кіш із скляним товаром, з якого продажі жив, прикликала свого євнуха і сказала до нього: “Дай усі гроші, які маєш при собі тому бідному чоловікові”. Євнух подав йому мошонку, а коли мій брат її отворив, знайшов в ній п'ять сот дінарів, так що з надміру радості аж обмер і просив для неї благословенства.

Відтак вернув до своєї хати багатим чоловіком. Нараз, коли так сидів і думав, хтось застукав до дверей, а коли встав і отворив, побачив, що се була якась стара незнайома жінка. Вона сказала до нього: “Мій сину, знай зараз скінчиться час молитви, а я ще не обмилася, тому прошу тебе пусти мене до своєї ха-

ти обмитися“. Мій брат відповів їй: “Чую і слухаю“, і дозволив їй увійти, буяючи все ще в хмарах з радості задля дінарів. Коли стара була готова, підійшла до місця, де він сидів, помолилася там, вдаривши три рази поклони і просила мого брата гарного благословення. Коли він їй за те подякував і хотів подарувати два дінари, вона побачивши їх закликала: “Слава Богу, я дивуюся тій, що мимо твого жебрацького вигляду любить тебе. Візьми собі свої гроші від мене, або, коли їх не потребуєш, віддай їх тій дамі, що тобі їх подарувала з приводу розбитого скла.

Вчувши те, запитав мій брат стару: “Моя мати, що зробити, аби дістатися до неї?“ Стара відповіла: “Мій сину, вона хилиться до тебе, хоч се жінка багатого чоловіка. Коли візьмеш із собою всі свої гроші і зійдешся з нею, то зібравши всі чемности і гарні слова, дістанеш з її краси та її грошей все, чого захочеш.

Мій брат узяв усе золото, встав і пішов за старою, не можучи всьому тому вірити і так дійшли до великих дверей. На стуканне старої вийшла грецька невільниця і відчинила двері, в які стара ввійшла, кажучи мому братови йти за собою. Він увійшов і побачив, що знаходиться в великім домі; йдучи далі, зайшов до великої кімнати, вистеленої килимами й занавісами. Ледви тут сів, поклав перед себе золото і свій турбан на коліна, як уже надійшла дівчина, що гарнійшої не можна було бачити, в найдорозшій одіжж. Мій брат устав перед нею, а вона засміялася до нього і показала свою радість задля його приходу. Потім пішла до дверей, замкнула їх і вернула знова до мого брата, взяла його за руку тай повела до віддаленої кімнати,

вистеленої різними шовковими килимами, гафтованими золотом. Тут сіла, мій брат сів коло неї і бавилася ним довгий час. Опісля встала і сказала до нього: “Гіе йди звідси, доки я не верну“. Хвилю її не було, аж нагло надійшов чорний невільник величезного росту, з витягненим мечем, якого ясність сліпила очи і крикнув до мого брата: “Горе тобі, хто тебе сюди привів, ти найнищий з людей, ти сину розпусниці плоде сорому!“ Мому братови задеревів язик і він не міг нічого відповісти.

Невільник вхопив його, розібрав і дав йому плазом меча більше як сімдесять ударів, доки брат не звалився як довгий на землю і невільник, думаючи, що він мертвий, лишив його в спокою. Тепер закричав так голосно, що аж задрожала земля і затряслася кімната: “Де Ель-Меліг!“ На се прийшла невільниця із гарною мискою повною соли і почала пхати сіль у рани мого брата, доки вони не отворилися. Але брат не рушався, боячися, що вони можуть завважати, що він іще живий і добити його.

Коли невільниця відійшла, невільник крикнув знов так голосно як перший раз і до мого брата підійшла тепер стара і затягла його за ноги до довгої й темної пивниці, де кинула його на купу інших повбиваних. Тут лежав він два дні, але Бог дав, що сіль стала причиною його ратунку, бо через те затамувалася кров. Коли мій брат почув у собі стільки сили, що міг рушатися, встав, отворив вікно, яке було в мурі і вийшов із пивниці, при чім Бог могучий і великий, мав його в своїй опіці. В темноті пішов далі і сховався до рання в сінях, а коли стара рано виходила на нові ле

ви, мій брат вийшов незаметно за нею і пішов до своєї хати, де лічився, доки не подужав. При тім слідив докладно за старою і бачив, що вона за кожний раз ловила когось іншого і вела до того дому, але нічо про те нікому не говорив. Коли вже зовсім виздоровів і прийшов до повних сил, узяв шмату, зробив з неї мошонку і наповнив товченим склом. Відтак перебрався так, що ніхто не міг його пізнати, бо убрався в стрій чужинця, привязав мошонку до пояса і взяв із собою меч, який сховав під одіж.

Коли побачив стару заговорив до неї з вимовою чужинця питаючи: “Стара, чи не маєш дома ваги на девятьсот дінарів?” Стара відповіла: “Я маю молодого сина, що міняє золото і має різні ваги. Ходи зі мною до нього, заки вийде з дому, щоби зважив твоє золото”. Мій брат сказав: “Іди-ж наперед”. Вона пішла наперед, а мій брат за нею, доки не дійшли то тих дверей. На її стукання вийшла дівчина і засміялася, а стара сказала: “Я принесла вам товсте мясо”. Дівчина взяла мого брата за руку, завела його до тої самої салі, що перше і посиділа часок коло нього. Опісля встала і сказала до мого брата: “Не йди, поки я сюди не верну”. Але ледви вона пішла від мого брата, як надійшов невільник із голим мечем і крикнув на нього: “Вставай поганче”. Коли мій брат устав і невільник пішов поперед нього, він витягнув меч, який мав під одіжю і так його рубнув, що аж голова відлетіла. Тоді затагнув його за ноги до пивниці і крикнув: Де Ель-Меліге!. Коли невільниця надійшла з мискою соли і побачила мого брата з мечем у руці, почала втікати, але мій брат здігнав її і так рубнув, що голова від

летіла. Тоді закричав: “Де стара?” Коли та ввійшла запитав: “Пізнаєш мене стара відьмо?” Вона відповіла: “Ні, мій пане“. Він сказав до неї: “Я той властитель дінарів, що до нього ти прийшла і милася і молилася, а опісля підступом завела сюди“. Вчувши те, вона почала просити: “Бійся Бога в моїй справі“. Але мій брат замахнувся і розрубав її мечем на двоє. Тоді вийшов із салі шукати дівчини. Коли вона його побачила, стратила голову і просила о ласку. Він дарував їй жигтя і запитав: “Що тебе привело до того чорного?” Вона відповіла: “Я була невільницею в одного купця і та стара часто до нас приходила. Раз сказала вона до мене: “Нині вечером буде в нас пир, якого ще ніхто не бачив, я хотілаби, аби ти прийшла і подивилася“. На се я відповіла: “Чую і слухаю“, убралася в найгарнійшу одіж і взявши зі собою мошонку зі сто дінарами пішла з нею і вона завела мене до сего дому. Ледви я ввійшла, як сей чорний зловив мене. І так три роки мусіла я тут перебути через підступ старої відьми“.

Мій брат запитав її: “Чи він має що тут дома?” Вона відповіла: “Дуже багато. Коли хочеш забрати, то бери“. Мій брат пішов за нею і вона показала йому одну скриню і другу і третю повні мошонок із грішми, аж мому братови закрутилася голова. Тоді дівчина сказала до нього: “Лиши мене тут, а сам йди і приведи людей, аби забрали гроші“. Мій брат послухав її і найняв десятьох людей. Але коли прийшов до дверей вони були отворені, а дівчина з мошонками зникла, лишаючи крім річий тільки не багато гроший, так, що він побачив, що вона його ошукала. Він забрав решту

гроший і всі річи, так, що в домі не лишилося нічого і на радощах перебув ніч. Але другого дня рано побачив перед своїми дверима двацять вояків, а коли вийшов до них, вони зловили його і сказали: “Звідки маєш ті річи? Мій брат відповів: “Дай мені ласку“. Коли валі подав йому хустку ласки, він оповів йому всю свою пригоду від початку до кінця, згадуючи також про втечу дівчини. “Але з того, що я взяв, — додав він,— вибери собі, що хочеш, і лиши мені лише стільки, що би я мав з чого жити“. Валі зажадав усіх гроший і річий і часть забрав собі, а решту віддав мому братови з боязни, аби султан про те не дізнався, але сказав йому: “Забирайся з цього міста, або повішу тебе“. Мій брат відповів: “Чую і слухаю“ і вибрався до иншого міста, але по дорозі напали на нього розбійники, обдерли його до гола, вибили і повідрізували йому зуха. Коли я довідався про те, пішов за ним з одіжю і привів його врадуваний до міста, де постарався о його утримання.

Історія шестого брата голяра

Вкінці мій шестий брат, о князю вірних, той з бід різаними губами, був дуже бідний і не мав нічого з минущих дібр сего світа. Коли одного дня вийшов аби собі щось випросити, щоби ще задержати останній дух життя, побачив на одній із вулиць гарний дім із високим і просторим коридором. У дверях дому стояли енухи, видаючи накази і заборони. Коли запитав когось, що там стояв про дім, дістав відповідь: “Се дім королівського сина“. Тоді мій брат приступив до тих, що стояли в дверях і просив їх про щось, а вони

відповіли: “Ввійди дверми і дістанеш від пана дому, чого хочеш”. Мій брат вступив і йшов часок аж дійшов до незвичайно чудового дому, в якого середини був огород. Не знаючи, куди звенутися, пішов мій брат просто в протилежний бік, де побачив чоловіка з гарним лицем і бородою. Коли той увидів мого брата, встав перед ним, привитав його і запитав чого хоче. На се брат відповів, що терпить нужду. Вчувши се, той чоловік дуже засмутився, витягнув руку до своєї одіжи, роздер її і закликав: “Я в місті і ти голодуєш? Сего я не зможу знести”. Обіцяючи йому всяке добро, сказав: “Мусиш у кождім разі поділитися зі мною сіллю”. На се відповів мій брат: “Мій пане, я не можу довше видержати, я дуже голоден”. Тоді він закликав: “Хлопче, принеси миску і відро!” і сказав до мого брата: “Мій гостю, приступи і обмий собі руки”, і мій брат удавав, що обмив собі руки. Відтак закликав на своїх слуг аби принесли стіл і слуги ходили сюди і туди, неначеб подавали страву за стіл. Відтак пан дому взяв мого брата, сів із ним до того буцім-то стола і рушаючи зубами удавав, що їсть, говорячи при тім до мого брата: “Їдж і не соромися, бо ти голоден”. Мій брат так само удавав, що їсть, а пан дому говорив до нього: “Їдж і дивися на сей хліб, який він білий”. Мій брат удавав, що нічого не завважає, думаючи собі: “Той чоловік любить собі жартувати з людей, і сказав: “Мій пане, в моім життю не бачив я гарнішого білого хліба як отсей, а смачнішого також ні”. На се відповів пан дому: “Сей хліб пекла одна з моїх невільниць, яку я купив за п'ятьсот дінарів”. Відтак закликав: “Хлопче, принеси нам сірбадж, якому

нема рівного між стравами королів“, і обернувся знов до мого брата, припрошуючи: “Їдж, мій гостю, бо ти дуже голоден і мусиш їсти. Відтак знов закликав: “Хлопче, принеси нам курята з пістаціями“, і сказав до мого брата: “Ну чогось подібного ти ще ніколи не їв“. Мій брат відповів: “Справді, мій пане, тій страві нічого не дорівнує смаком“. Опісля пан дому почав у-давати, неначе кладе мому братови куски в уста, вичислив йому при тім різні страви і описував їх делікатність, коли тимчасом мій брат так зголоднів, що був жадний ячмінного хліба. Тепер запитав пан дому: “Чи бачив ти коли гарнійші приправи як у тих стравах?“ Мій брат сказав: “Я вже досить попоїв тої страви“. Тепер господар закликав на слуг, аби подали солодощі, а коли ті помахали руками в воздуху, неначеб приносили солодощі, пан дому сказав до мого брата: “Їдж ті річи, они дрбрі. На мое життя, їдж трохи оріхового конфекту і бери той кусок, заки стече юлеп“. Мій брат відповів: “Колиб я тебе все мав, мій пане!“ І почав розпитуватися про скількіст мошусу, яку вжито до оріхового конфекту, на що пан дому відповідав йому: “В моім домі є звичай до кожного оріхового тіста брати пів фунта мосушу і пів фунта амбри.“ Тим часом мій брат без перестанку рушав головою і губами і млякав язиком, неначе солодощі йому дуже смакують. Опісля господар закликав знов на слуг, аби принесли сушені овочі і коли вони помахали у воздуху руками, сказав пан: “Їдж ті мігдали оріхи, розинки, та інші річи“, і вчисляв йому найріжнороднійші сушені овочі, припрошуючи при тім брата: “Їдж і не стидайся. аж у кінці брат відповів: “Мій пане, я вже ситий і рі-

шучо не можу більше їсти“. Тоді господар дому сказав: “Мій гостю, на Бога, коли хочеш їсти вишукані страви і кріпитися ними, то не будеш терпіти голоду“.

Думаючи про своє положення і як його викпив пан дому, мій брат сказав до себе: “На Бога, зроблю йому такого збитка, що він жалуватиме перед Богом, що так обійшовся зі мною“.

Тепер господар закликав знов на слуг, аби подали вино і вони почали махати руками у воздуху, неначе подавали вино. Опісля пан дому почав удавати, що подає мому братови чашу і сказав до нього: “Візьми ту чашу, вино повинно подобатися тобі“. Мій брат відповів йому: “Мій пане, все те завдяки твоїй доброті“, і підніс руку до уст, удаючи, що пє. Коли відтак пан дому запитав: “Подобається тобі?“, брат відповів: “Мій пане, ліпшого вина від сего я ще ніколи не пив“. На се сказав господар: “Пий на щастя і здоровля“, відтак почав удавати, що сам пє і подав братови другу чашу. Але мій брат удаючи, що впився вином, підняв нагло руку, аж показалося голе рамя, і так його гримнув у плечі, що аж сая задудніла, а відтак повторив се ще другий і третій раз. А коли господар крикнув на нього: “Що се значить, ти найнижше сотворіння“?, брат відповів: “Мій пане, я твій невільник, для якого ти був повний ласки, дозволив йому вступити до свого дому, дав йому їсти страви і пити благородне вино. А він упився вином і зле поступив з тобою. Одначе твоя гідність за висока, щоб ти мав брати йому за зле його глупоту“.

Вчувши ті слова мого брата пан дому засміявся і сказав: “Я вже довгий час жартую собі з людей, і ви-

сміваю всіх, що зносять якийсь терпкий жарт, але доси не натрапив я ще ані на одного, який міг би знести той жарт, і ані на одного, який би був такий хитрий, як ти, тай удавав усі мої рухи. Тому дарую тобі і прошу тебе бути справді моїм товаришем при столі і ніколи не розставатися зі мною“. І казав принести багато з тих страв, які перед тим вичислював і їли з братом, доки не наїлися. Потім пішли до винарні, де були дівчата гарні як місяці, що деклямували гіжні річи і грали на всіх інструментах. Там пили, доки вино не змогло їх і господар так заприятнився з моїм братом, як коли-б се був його рідний брат, полюбив його сердечно і подарував йому чудову почесну одіж. Другого дня рано почали знов їсти і пити і так жили двацять літ, доки господар не вмер. Тоді султан сконфіскував його маєток і забрав для себе, а мій брат утік з міста. Але в половині дороги напали його Араби і взяли до неволі. Той, що його зловив, почав його бити і сказав: “На Бога, викупи в мене своє життя грішми, бо вбю тебе“. Мій брат почав плакати і запевняти, що нічого не має і не знає яким способом роздобути гроші. “Я твій невільник і в твоїх руках, роби зі мною, що хочеш“. Тоді безсердечний бедуїн витяг із своєї піхви такий широкий ніж, що коли-б його впакувати в шию верхоблюда, він перерізав би її від одної шийної жили до другої, вхопив його за праву руку, приступив до мого нещасливого брата і відрізав йому обі губи, ще завзятійше домагаючися грошій.

А той бедуїн мав гарну жінку, яка чіпалася до мого брата, коли її муж вийшов і накидувалася йому, але мій брат із сорому перед Богом відкидав її пропо-

зицію. Та одного дня, коли вона знов почала налядатися і він забавлявся з нею і взяв її на коліна, надійшов нагло її муж і крикнув на мого брата: “Горе тобі, проклятий, хочеш звести мою жінку?” І вийняв ніж і скалічив його, відтак посадив на верхоблюда і скинув на одній горі, тай пішов своєю дорогою, лишаючи мого брата його долі. Коли подорожні проходили попри нього і пізнали його, дали йому їсти і пити і донесли мені про його нещасте. Тоді я пішов за ним, забрав його і привів до міста, даючи йому що потрібне до життя.

Коли князь вірних почув історію моїх братів, засміявся і сказав: “Ти сказав правду, о мовчаливий, ти чоловік не багатьох слів і також не влізливий. Але забирайся з сего міста і йди собі до якого иншого“. І прогнав мене з Багдаду і я вандрував із краю до краю і переходив ріжні околиці доки не вчув, що він умер і хто инший обняв по нім халіфат. Тоді я вернув до міста Багдаду і стрітився з отсим молодцем. Мимо того, що я зробив йому найгарнійшу прислугу, бо без мене був би він згинув, посуджує він мене про річ, від якої я далекий. Все, що він тут розказував про мою влізливість, балакучість, се брехня, шановне товариство.

Конець історії кравця і горбатого

“Коли ми — продовжував кравець далі своє оповідання перед королем Китаю — вчули від голяра ту історію і переконалися про його влізливість та балакучість тай побачили, що він скривдив молодця, зловили його, замкнули і посідали довкола місця його зам-

кнення. Тоді їли і пили, безпечні перед ним аж до кінця гостини, яка відбулася як найгарнійше. Аж коли почувли клич до вечірньої молитви, повставали і розійшлися. Коли я прийшов до дому, моя жена зробила квасну міну і сказала: “Ти бавишся цілими днями, а я мушу сидіти засмучена дома. Коли тепер не вийдеш зі мною і не постараєшся на решту дня о забаву для мене, то се буде причина нашого розводу“. Тому я вийшов із нею і ми бавилися аж до пізнього вечера, а вертаючи до дому стрітили того горбатого, який був зовсім залятий вином. Я запросив його до себе, він згодився і я вийшов купити печеної риби. Коли ми так сиділи і їли, моя жінка взяла шматок хліба і кусок риби і запхала йому в уста, а він удавився і впав мертвий. Тоді я взяв його і заніс до дому отсего лікаря, лікар до дому надкухмістра, а надкухмістр підсунув його на дорогу баришівникови. Ось історія, яка мені вчора трапилася. Чи вона не дивніша від історії горбатого?”

Вчувши ту історію король Китаю казав кільком своїм дворакам піти з кравцем і привести голяра, говорючи до них: “Мусите привести сюди голяра, щоб я сам почув його і щоб ми через те були усі увільнені. Опісля похоронимо і закопаємо в землі того горбатого, тому, що він уже від учера лежить мертвий, поставимо на його гробі пам'ятник, бо він дав привід до того, що ми познайомилися з такими дивними історіями.

Незадовго вернули двораки із голярем і поставили його перед короля. Коли король придивився йому і побачив, що се старий шейх, більше як дев'ятьдесять літний, з чорним лицем, білою бородою і білими бро-

вами, з відрізаними вухами, довгим носом і гордою міною, розсміявся з його вигляду і сказав: “Гей ти мовчаливий, розкажи нам дещо із своїх історій. Але голяр відповів: “О королю часу, що значить християнин, жид, мослем і мертвий горбатий між ними і що значить ціле отсе товариство?” Король Китая відповів йому: “Чого питаєшся про те?” Голяр сказав: “Питаюся про них, аби король знав, що я не влізливий, не дбаю про те, що мене не обходить і що нема в міні нічого з тої балакучости, про яку вони мене обжалували. Я мав щастя зі своїм призвищем Ес-Саміт, мовчаливий.

На се сказав король: “Розкажіть голяреви про горбатого та його вчешню пригуду“. А коли вони йому розповіли, що християнинови, жидови, надкухмістри і кравцеви трапилося з горбатим, голяр похитав головою і сказав: “На Бога, се незвичайно дивна історія! Відкривайте мені горбатого“. Коли се сталося, він сів йому в головах і поклав його голову собі на коліна. Коли одначе заглянув горбатову в лице, почав так сильно сміятися, що аж упав горілиць і сказав: “Усяка смерть має свою причину, але зі смертю горбатого склалося таке диво, що се треба-б записати до актів для науки всіх пізніших поколінь“. Здивований такою мовою, король запитав: “Поясни нам ти мовчаливий, чому так говориш?” Голяр відповів: “О королю, за твоєю ласкою, в горбатім є ще життя. І вийняв із кишені пуделочко з мастею, намастив йому плечі і накрив його. Відвтак вийняв кліщі, захвав їх у горло і витягнув ними звідти кусень риби з остиною, так що всі люди могли се бачити. Ледви се зробив, як горбатий скочив на ноги і пчихнув, а прийшовши до свідо-

мости, повів рукою по лиці і закликав: Бог оден, а Магомед його пророк. Всі присутні дивувалися тому, що бачили і оглядали власними очима, а король Китаю засміявся, аж зімлів, так само всі присутні. Відтак султан сказав: “На Бога, та історія дивна і дивнішої від неї я ще не зазнав у своїм життю. Гей вірні і всі зібрані вояки, чи бачили ви коли в отсім життю, щоби мертвий ожив? Коли-б Бог не був зіслав йому того голяра, він був би уже належав до народу з тамтого світа. Тільки йому завдячує він життя”. Всі відповіли: “На Бога, се одно з найбільших чудес”.

Опісля казав король Китаю записати ту історію і зложити в королівській скарбниці, дав жидови, християнинови, надкухмістрови, коротко кажучи кождому з них дорогу почесну одіж, а кравця іменував своїм власним кравцем, назначуючи йому постійний дохід. Примиривши кравця з горбатим, дав також останньому гарну і дорогу почесну одіж, назначив йому постійний дохід та іменував його голярем королівства і товаришем свого стола. І всі вони жили найвеселішим і найприємнішим життям, доки не прийшла по них та, що нищить усі радости і розриває всі звязки.

Але та історія не дивніша від історії Алі Нур ед-Діна і Еліс ель-Джеліса.

Алі Нур ед-Дін і Еліс ель-Джеліс

Щасливий королю! Раз жив у Базрі король, що любив бідних і жебраків, був добрий для своїх підданих і обдаровував всіх, що вірили в Могамеда. Той король називався Могамед, син Сулеймана ель-Сейні і мав двох везирів, з яких один називався Ель Муїл, син

Саві, а другий Ель-Фадль, син Хакана. Але коли Ель-Фадль був найблагороднішим чоловіком свого часу і вів як найблагородніше життя, так, що серця всіх були йому віддані з любовлю, мудрці слухали його ради і всі люди благали для нього довгого віку, бо він з'єднав у собі все добре, а поборював зле і злощасне, — то везир Ель-Муін ненавидів нарід, не любив доброго і з'єднав у собі все зле.

І так нарід по призначенню всемогучого любив Фадль ед-Діна в такій самій мірі, в якій ненавидів Ель-Муїна. Одного дня король Могамед, сидячи на троні свого королівства оточений вельможами держави, закликав нагло свого везира Ель-Фадля і сказав до нього: “Хочу мати дівчину, що гарнійшої від неї нема між сучасними.

На се сказали вельможі держави: “Такої дівчини не знайдеш низше десятих тисяч дінарів”. Султан закликав зараз скарбника і наказав йому: “Занеси десять тисяч дінарів до мешкання Ель-Фадля”. Скарбник сповнив наказ короля і везир опустив замок. При відході султан наказав йому ще ходити що дня на торговицю і класти справу посередникам на серце, а також аби жадної дівчини не продавати за ціну низше десятих тисяч дінарів, не показавши її перед тим везирова.

Везир сповнив наказ короля і посередники не продавали жадної дівчини не показавши її вперед йому. Се тревало вже довший час і везирови не подобалася ще жадна дівчина, аж одного дня оден із посередників вибрався до мешкання везира і заставши його, що вибирався їхати до замку короля зловив його за стреме

но і сказав: “Мій пане, є дівчина, задля якої дано тобі благородний мандат“. Везир відповів: “Приведи її сюди!“ По короткій неприсутности посередник вернув і привів із собою дівчину гарного росту і з повною грудю, з чоно крашеними віями, круглим лицем, гнучким станом і сильними бедрами. Мала на собі як найгарнійшу одіж, її слина була солодша від юлепу, її поstattь засоромлювала гильки бана, її слова були лагідні як зефір, що віє над цвітами в огороді.

Коли везир побачив її, вона йому незвичайно подобалася і він запитав посередника: “Яка ціна?“ Посередник відповів: “Її ціна десять тисяч дінарів, але її властитель закликається, що тими десятьма тисячами дінарів не заплачені ще курята, які вона поїла, і почесна одіж, яку він пороздаровував її учителям, бо вона вчилася штуки писання, граматики, головних основ права і теології, медицини і обчислювання календаря, а також уміє грати на найріжніших музичних інструментах“. Тоді везир сказав: “Приведи сюди її пана!“ Посередник привів його зараз. Був се Перс, який мав за собою довге життя, так що час перемінив його тіло в шкіру і кости.

Коли він став перед везиром, той сказав до нього: “Від султана Могамеда десять тисяч дінарів за ту дівчину“. Перс відповів: “Коли вона для султана, то мій обов'язок зробити йому дарунок і нічого не жадати. Везир казав принести гроші і відважив персови умовлену суму. Тоді приступив до везира торговець невільниками і сказав: “За дозволом нашого пана, везира, я хотівби сказати слово“. Везир відповів: “Нехай чую, що маєш сказати“. Тоді торговець невільни-

ками сказав: “Я радив би тобі не вести ще нині тої дівчини до султана, бо вона щойно прибула сюди і наслідком зміни повітря й дороги змарніла. Тому подержи її десять днів у себе в замку, щоб відпочала і її принада збільшилася ще. Тоді поведи її до купелі, вбери в найгарнійшу одіж і поведи до султана, а се принесе тобі більше“ щастя.

Везир подумав над словами торговця невільниками і признав їх правдивими. Тому взяв її до свого замку, умістив в окремих кімнатах і давав їй щодня їсти і пити та заспокоював інші її потреби.

Везир Ель-Фадль мав сина як місяць в повні, із сіяючим обличчям і рум'яними лицями, на яких була малянка, як кусок амбри з сірим пушком. Той молодець не знав нічого про дівчину, але його батько остеріг її перед ним, кажучи: “Знай, моя дочко, я купив тебе виключно для короля Могамеда, тому стережися перед моїм сином, який у цілій дільниці міста не лишив ні одної дівчини, щоб не зачіпити її, і вважай, щоб він ані не бачив твого лица, ані не чув твого голосу“. Дівчина відповіла: “Чую і слухаю“, і везир опустил її і пішов геть.

Якийсь час вела вона вигідне життя в замку везира, аж раз хотіло призначення, що дівчина пішла одного дня до купелі, що була в домі. Коли кілька невільниць викупало її, вона убрала святочну одіж, у якій виглядала ще гарнійше і принаднійше, і пішла відвідати жінку везира і її поздоровити. Поцілувала її руку, а та сказала: “Нехай тобі купіль вийде на здоровля, як тобі було в ній?“ Вона відповіла: “Моя пані не бракувало мені нічого крім твоєї присутности“.

Тоді пані сказала до невільниць: “Ходіть підемо до купелі“. Невільниці, слухаючи пішли зі своєю панею до купелі, а перед кімнатами, які займала султанова невільниця Еніс ель-Джеліс, поставила дві невільниці, яким наказала: “Не пустіть нікого до дівчини“, на що ті відповіли: “Чуємо і слухаємо“.

Коли дівчина сиділа так у своїх кімнатах, надійшов нагло син везира, Алі Нур ед-Дін, питаючи за матір'ю і за родиною. Обі невільниці відповіли: “Вони пішли до купелі“. А Еніс ель-Джеліс чула в своїх кімнатах його голос і подумала собі: “Як може виглядати той молодець, про якого везир сказав, що він не лишив ніякої дівчини в дільниці, аби її не зачіпити? Я дуже хотілаб його раз побачити“. І встала, все ще гарна від купелі, тай пішла до дверей, аби поглянути на нього. Був се молодець гарний як повний місяць, так, що один погляд на нього зараз збудив в дівчині любов. А молодець також побачив дівчину і обоє попали в сіть взаємної любови. Тоді молодець приступив до обох невільниць і почав так на них кричати, що вони повтікали і дивилися з далека, що він робити ме. А він приступив швидко до дверей, отворив, увійшов до кімнати і запитав дівчину: “Чи ти та дівчина, яку батько купив для мене?“ Вона відповіла: “Так“. Тоді приступив до неї і, бувши п'яним, притиснув її до своєї груди, а вона закинула йому руки на шию і цілувала його хлипаючи.

Коли обі невільниці побачили, що їх молодий пан вдёрся до дівчини, почали голосно кричати, наслідком чого молодець утік і з боязни перед наслідками свого кроку хотів скритися. На крик обох невільниць виско-

чила з купелі пані дому, з якої ще капав піт, і закликала: “Чого в домі такий голосний крик?” І приступивши до обох невірниць, які була поставила перед двері кімнат, запитала: “Горе вам, що тут діється?” Вони сказали: “Наш пан Алі Нур ед-Дін підійшов до нас і бив нас, а коли ми повтікали, вдерся до дівчини і обняв її, а що робив далі не знаємо. Опісля на наш крик він утік”.

Вчувши то пані дому пішла до дівчини і запитала: “Що сталося?” Та відповіла: “Моя пані, я собі тут тихо сиділа, аж нагло ввійшов гарний молодець, питаючи: “Чи ти та дівчина, яку батько купив для мене?”. Я відповіла: “Так”, але на Бога, моя пані, я думала, що він говорить правду. Тоді він приступив до мене тай обняв мене”. Жінка везира запитала: “Чи ще що робив з тобою?” Дівчина відповіла: “Так, зрабував мені три поцілуї”. “А більше нічого?”. Дівчина мовчала, а жінка везира почала плакати і битися по лиці з боязни, що батько може за се вбити Нур ед-Діна. Коли вони так усі сумували, надійшов везир і запитав, що сталося. Його жінка відповіла: “Присягни мені, що слухатимеш, що я тобі скажу”. Він відповів: “Добре”. А коли вона йому розповіла, що зробив його син, він роздер на собі одіж зі смутку, бився в лице і рвав бороду. Тоді його жінка сказала: “Не побивайся, я із своїх грошей зверну тобі тих десять тисяч дінарів, які вона коштувала”. Але він сказав до неї: “Горе тобі, мені не залежить на грошах, але я боюся о свій маєток і своє життя. Чи не знаєш, що на нас чатує ворог, який називається Ель-Муїн.

ТРИЦЯТЬ ТРЕТА НІЧ

Коли він почує ту історію, піде до султана і скаже: “Твій везир, про якого ти думаєш, що він тебе любить, дістав від тебе десять тисяч дінарів і купив за них дівчину, що рівної їй ніхто ще не бачив. Але вона йому сподобалася і він сказав до свого сина: “Візьми її, ти гіднійший її, як султан“. А коли король скаже: “Брешеш“, він відповість королеви: “За твоїм дозволом нападу на него і приведу тобі дівчину“. Король дасть на се дозвіл і він нападе на дім, схопить дівчину і поведе перед султана. А коли султан її запитає, вона не зможе сказати неправди, тоді везир скаже до султана: “Мій пане, ти знаєш, що я даю тобі добру раду, а все таки не знаходжу в тебе ласки“. Тоді султан скаже дати на мені відстрашаючий приклад, усі люди приходитимуть пасти мною свої очі і я страчу життя.“

На се відповіла йому його жінка: “Не говори про се нікому, адже воно сталося незаметно, лиши свою справу тільки Богови“, і так успокоїлося серце везира і він знов повеселів.

А Алі нур ед-Дін із боязни перед наслідками перебував день в огородах і аж під ніч приходив до дому і спав у своєї матери, а над раном знов уставав, аби його ніхто не бачив. Так прожив цілий місяць, не бачути лица свого батька. Аж раз його мати сказала до батька: “Мій пане, хочеш погубити дівчину і свого сина? Коли з хлопцем буде так далі, то він утече“. Везир відповів: “Що-ж робити?“ Вона відповіла: “Не спи сеї ночі, а коли він прийде, затримай його і пере-

просися з ним. Дай йому дівчину, він любить її, вона любить його, а я дам тобі гроші, які вона коштувала“.

Везир не спав цілу ніч, а коли прийшов його син він вхопив його і хотів заколоти. Але в те вмшалася його жінка, кажучи: “Що хочеш із ним зробити?” Він відповів: “Хочу відрізати йому горло“. Тоді син сказав до нього: “Чи я в тебе так мало значу?” Очи везира запали сльозами і він сказав: “О мій сину, чи утрата мого майна і мого життя також так мало для тебе значила?” Тоді молодець просив у нього так довго прощення, аж везир випустив його зі своїх обіймів і простив йому. А коли син поцілував йому руку, везир сказав до нього: “Коли-б-я знав, що ти по правді будеш обходитися з Еніс ель Джелісою, то дарував би тобі її“. Син сказав: “Чому не мавби я з нею обходитися по правді?” На се відповів його батько: “Мій сину, кладу тобі на серце, аби ти крім неї не брав собі ніякої другої жінки, не робив їй ніякої кривди і не продавав її“. “Мій батьку, — відповів син, — присягаю тобі, що не візьму крім неї ніякої другої жінки і не продам її, і зложив йому присягу. Опісля пішов до Еніс ель-Джеліс і жив із нею цілий тиждень.

А Бог високий так дав, що король забув про дівчину і Ель-Муін, хоч чув про ту справу, не міг про те говорити, бо везир був у султана у великій пошані. По році везир Фадль ед-Дін пішов раз до купелі і коли виходив із неї вкритий потом, попав на продув і мусів лягти. А коли вже довго лежав безсонний і зовсім опанувала його слабкість, прикликав свого сина Алі Нур ед-Діна і сказав до нього: “Мій сину, довготу життя назначає призначення, яке запечатує речинсь, і все,

що має віддих мусить випити чашу смерги. Не маю покласти тобі на серце ніякого іншого заповіту, як тільки той, щоб ти боявся Бога, мав на увазі наслідки своїх поступків і дбав про дівчину ель Джелісу“.

В кілька днів по цім везир помер. Замок зараз на повнився плачем, звістка про те дійшла до султана, про смерть везира дізнався нарід міста і навіть малі діти по школах оплакували його.

У глибокім смутку задля смерти свого батька Алі Нур ед-Дін провів уже цілий місяць, аж одного дня, коли він сиїдв сумний у домі свого батька, зас-тукав хтось до дверей. Він устав, отворив двері і глянь: був се один із товаришів стола і приятелів його батька. Він поцілував руку Алі Нур ед-Діна і сказав до нього: “Мій пане, хто лишив такого сина, той не вмер, тому будь знов доброї гадки і залиши жало бу“. Тоді Алі Нур ед-Дін вийшов знов до витальні і казав принести до неї все потрібне. Його товаришами було десять купецьких синів, з якими він їв і пив, у-строював пир за пивом, давав їм найбогатші дарунки аж одного дня прийшов до нього його управитель і сказав: “Мій пане, чи не чув ти приповідки: “Хто ви-дає гроші не рахуючи, приходить до жебрацької па-лиці?“ Бачиш мій пане, та надмірна розтратність і ті великі дарунки з’їдають твій маєток“.

Алі Нур ед-Дін відповів: “Знав управителю, я хо-чу, щоб ти доки ще матимеш гроші на снідання, не мучив мене журбою про вечерю“.

Управитель відійшов, а Алі Нур ед-Дін ба-вився далі у щедрість. Коли хтось із його товаришів сказав: “Бачиш, се гарне“, він відповідав: “Дарую то-

бі се“. Говорив другий: “Мій пане, той дім такий гарний“, то він відповідав: “Дарую тобі його“. І так від рана до вечера, день за днем пересиджував зі своїми товаришами цілий рік.

Аж раз задукав хтось до дверей. Алі Нур ед-Дін устав, а один із його гостей вийшов за ним, так, що він його не бачив. Отворивши двері і побачивши на дворі свого управителя, запитав: “Що там?“ Управитель відповів: “Мій пане, те, чого я боявся, сповнилося“. Він запитав його: “Що таке?“ Управитель відповів: “Під моєю рукою не лишилося тобі нічого, що-булоб варта діргема. Ось спис видатків, які ти поробив, а ось спис твого первісного майна“.

Вчувши те Алі Нур ед-Дін понурив голову і сказав: “Нема влади і сили тільки в Бога“. Тимчасом чоловік, який вийшов за ним потайки, підслухавши їх розмову з управителем, вернув до товаришів і сказав до них: “Подумайте, що робити, Алі Нур ед-Дін збан кротував“. Коли Алі Нур ед-Дін із видимими знаками смутку вернув до них, один із його товаришів устав, поглянув на Алі Нур ед-Діна і сказав: “Мій пане, прошу в тебе дозволу відійти“. Алі Нур ед-Дін запитав: “Чому хочеш саме нині відійти?“ Той відповів: “Моя жінка має нині родити, отже не можу не бути при ній і тому хочу відійти і поглянути, що з нею“. Ледви той відійшов як уже встав другий і сказав: “Мій пане, я хотівби нині відвідати свого брата, бо він обрізує нині свого сина“. І так кождий із них задля якоїсь причини просив у нього дозволу відійти, аж усі порозходилися і Алі Нур ед-Дін остався сам. Тоді закликав він свою дівчину і сказав до неї: “Еніс ель Джелісо,

бачиш, що на на мене впало?“ і подав їй ту звістку, яку приніс йому управитель. Вона відповіла йому: “Мій пане, я вже не одну ніч журилася, як маю тобі сказати про ту справу. Алі Нур ед-Дін сказав: “Еніс ель Джелісо ти знаєш, що я роздав свій маєток межи приятелів, я думаю, що вони не лишать мене без потіхи. Але Еніс ель-Джеліс відповіла: “На Бога, вони тобі не-поможуть“. На се сказав Алі Нур ед-Дін: “Виберуся зараз до них і застукаю до їх дверей, може да дуть мені трохи капіталу, щоб я міг вести торгівлю, а радості і забави покину“. І вибрався зараз на вулицю, на якій жило його десять приятелів. Коли підійшов до перших дверей і застукав, вийшла невільниця і запитала: “Хто ти?“ Він відповів: “Скажи своєму панови: Алі Нур ед-Дін стоїть під дверима і говорить до тебе: Твій мамелюк цілує тобі руки і жде дарунку від тебе“. Але коли невільниця пішла до свого пана і передала йому ті слова, він крикнув: “Иди і скажи йому: “Нема дома“. Невільниця вернула до Алі Нур ед-Діна і сказала: “Мого пана, пана дому, нема дома“.

На таку відповідь Алі Нур ед-Дін пішов далі. Та коли підійшов до других дверей і повторив ту саму просьбу, що під першими, вирікся його також другий приятель. Але Нур ед-Дін сказав: “Мушу всіх їх виставити на пробу, може знайдеться між ними хоч один, що постоїть за всіх десятих“. І обійшов усіх десятих не знайшовши ані одного, що отворивби йому двері, або показався, або хоч казав подати хліба. Коли опісля вернув іще з більшим смутком до Еніс ель-Джеліси, вона сказала до нього: “Мій пане, чи я не казала, що вони тобі не допоможуть?“ “На Бога, — заклин-

кав він, — ані один з них ані не показався мені“. Вона сказала: “Мій пане, продавай домашню обстановку і купи за се їсти“.

Алі Нур ед-Дін почав продавати домашню обстановку, аж випродав усе, що було в домі і вже йому нічого більше не лишилося. Тоді він подивився на неї і сказав: “Що будемо тепер робити?“ Вона відповіла: “Мій пане, послухай моєї ради і піди зі мною на торговницю і продай мене.“ Знаєш, що твій батько купив мене за десять тисяч дінарів; може Бог pomoже тобі дістати хоч часть тих грошей, а коли Бог порішив нас злучити, то ми знов зійдемося“. На ту раду він відповів: “Ах, Еніс ель-Джелісо, мені важко навіть на одну годину розістатися з тобою“. Вона відповіла: “Мені так само, але потреба має свої права“..

Він узяв Еніс ель-Джелісу і пішов з нею до посередника. Посередник пішов до купців, але ще не було їх всіх і він ждав, доки всі не зявилися і торговиця заройлася невірлицями всякого рода, Туркинями, Грекинями, Грузинками; Черкесками та Абісинками.

Бачучи на торговиці такий натовп, устав і почав кликати: “Гей купці, капіталісти, не все, що округле, оріх, не все, що довге, банан, не все, що червоне, м'ясо, не все, о біле, товщ, не все, що золотисте, вино; не все, що брунатне, дактиль; гей купці, чим отвори те браму подачі для тої дорогоцінної перли, яку годі заплатити?“

Коли один із купців закликав: “Даю чотири тисячі п'ятьсот дінарів“, на торговицю надійшов нагло везир Ель-Муїн і побачивши Алі Нур ед-Діна, сказав до себе: “Чого той стоїть тут, коли вже не має нічого;

аби купувати собі невольниці?“ А коли розглянувся докладніше і побачивши посередника, що викликав, і купців кругом нього, сказав до себе: “Певне, що він збанкрутував і прийшов сюди із своєю невольницею, аби її продати. Яка радість для мого серця, коли се справді так!“ І закликав посередника, а коли той підійшов і поцілував перед ним землю, сказав до нього: “Хочу купити невольницю, яку ти щойно продав“. Не сміючи йому відмовити, посередник привів невольницю і поставив перед ним, а везир оглянув її, розпитав про її прикмети і коли її гнучка постать і її лагідний голос подобалися йому, запитав: “Скільки дають за неї?“ Посередник відповів: “Чотири тисячі п'ятьсот динарів“. Коли купці се вчули, ніхто з них не смів накинути хоч один дїргем або дїнар, тільки вступилися, бо всі знали поривистість того везира. А везир поглянув на посередника і сказав: “Чого тут стоїш?“ Забирайся і давай невольницю за чотири тисячі динарів, а п'ятьсот буде для тебе“.

Тоді посередник пішов до Алі Нур ед-Діна і сказав: “Мій пане, дівчина пропала для тебе разом із грїшми“. Алі Нур ед-Дін запитав: “Чому?“ Посередник відповів: “Ми почали торг від чотирох тисяч п'ятьсот динарів, аж тут надійшов торговицею той тиран-везир, якому сподобалася дівчина і він сказав до мене: “Запитай її пана, чи хоче її дати за ціну чотирох тисяч динарів, а п'ятьсот для тебе?“ Я думаю, що він певне не знає, що се твоя невольниця, і коли ти зараз дістанеш за неї гроші, то причиною сего буде хиба добрїсть божа. Я знаю, що він у своїй несправедливості виставить тобі вексель на імя кількох своїх агентів і віді-

шле тебе до них, а їм скаже: “Не дайте йому нічого”. І скільки разів ти прийдеш до них і зажадаєш гроший, вони скажуть тобі: “Завтра дамо тобі”, і мимо твоєї гордості будуть тебе з дня на день відсилати, аж у кінці скажуть: “Дай нам вексель”. А коли дістануть його від тебе, то розідруть, і гроші за твою дівчину пропали”.

Вчувши се від посередника Алі Нур ед-Дін поглянув на нього і запитав: “Щож робити?” Посередник відповів: “Дам тобі одну раду, а коли її послухаєш, то послужить тобі”. Нур ед-Дін запитав: “Якаж се рада?”. Посередник відповів: “Ходи зараз до мене як я стоятиму серед торговиці, вирви мені дівчину з рук, удар її п'ястком і скажи: “Горе тобі, тепер я сповнив свою присягу, якою зобов'язався вивести тебе на торговицю і через посередника виставити на продаж”. Коли се вчиниш, може він разом із людьми зловиться на ті хитрощі і вони думатимуть, що ти прийшов з нею на торговицю тільки на те, аби сповнити свою присягу”.

На се відповів Алі Нур ед-Дін: “Добре радиш”, і посередник відійшов від нього і вернув на торговицю, де взяв дівчину за руку, дав знак везирови і закликав: “Мій пане, ось як-раз надійшов пан невольниці”. В тій хвилі Алі Нур ед-Дін прискочив до посередника, вирвав йому дівчину з рук, ударив її п'ястком і закричав: “Горе тобі, я прийшов із тобою на торговицю, аби тільки сповнити присягу, тепер іди до дому і не протився мені більше. Гроший за тебе не потребую, щоб мусів тебе продавати, бо коли-б я продав домаш-

ню обстанову і інші подібні річи, то їх ціна перевишалаба багато разів твою вартість“.

Везир побачивши Нур ед-Діна закликав: “Горе тобі, чи ти загалом маєш іще що в домі продавати або купувати?“ — і хотів покласти на нього свою руку. Купці, що всі любили Нур ед-Діна поглянули на нього, а він сказав до них: “Отсе я стою перед вами, ви бачили його тиранство“. Везир закричав: “На Бога, коли-б вас тут не було, я забив би його на смерть“. Купці поглянули значучо по собі і сказали: “Ніхто з нас не буде мішатися до твоєї справи з ним“ Тоді Алі Нур ед-Дін прискочив до везира зтягнув його з сідла і кинув на землю, де той упав на місце з глиною. Відтак почав його валити п'ястуками, з яких один попав йому в зуби і його борода почервоніла від крові.

А мав везир із собою десятьох мамелюків, які, видячи, що Алі Нур ед-Дін робить з їх паном, похапали за мечі і хотіли кинутися на нього і порубати його на куски. Але люди сказали до мамелюків: “Один із них везир, а другий син везира, вони можуть перепроситися і тоді оба будуть вас ненавидіти. А колиб іще який удар трапив вашого пана, тоді всі ви мусіли-б вмерти найганебнішою смертю, тому радимо вам не мішатися до їх справи“.

Давши везирови його порцію, Алі Нур ед-Дін забрав дівчину і пішов з нею до дому. А везир встав також, але тепер мав замість білої одіж трибарвну закрашену красками глини, крові і попелу. Побачивши себе в такому стані, закинув собі на плечі мату з пальмового листя, взяв у руки два пучки зіля гальфа і пішов до палати султана. Прийшовши там, став перед

палатою і закричав: “О королю часу, зі мною зробили насильство“. Тоді повели його перед султана, який поглянув на нього і пізнавши в нім свого везира Ель Муїна, запитав: “Хто тебе опоганив?“

Везир відповів: “Знай, я вийшов нині на торговицю, аби купити собі кухарку і побачив на торговиці дівчину, якої ще не бачив в своїм життю. Посередник сказав мені що її властитель Алі, внук Хакана. Але мій пан, султан, дав був давніше його батькови десять тисяч дінарів, аби він купив за них йому гарну дівчину. Він купив за ті гроші ту дівчину, але вона йому сподобалася і він подарував її своєму синові. Коли відтак умер його батько, він пішов дорогою розтратности, аж доки не попродав усего свого поля, огородів і посуд. А коли зовсім збанкрутував і вже немав нічого більше дома, вийшов на торговицю з дівчиною і віддав посередникови. Посередник виставив її на продаж і купці підігнали вже ціну до чотирох тисяч пять сот дінарів, як я сказав собі: “Куплю ту невольницю для нашого пана, султана, бож вона первісно куплена за його гроші.“ І я сказав: Мій сину, візьми за неї чотири тисячі дінарів як ціну купна. Але він учувши ті слова, поглянув на мене і крикнув: “Поганий шейху, я продам її радше жидови або христіянинови, як віддам тобі“. На се я сказав: “Я не хочу купувати її для себе, тільки для нашого пана султана, що обсипає нас ласками“. Ті мої слова так його розізлили, що він вхопив мене, стягнув із коня, хоч я старший чоловік, і до ти бив, аж лишив мене в такім стані, в яким отсе мене бачиш. А все те не було-б мені трапилося, коли-б я не був хотів купити дівчини для твоєї щасливости“.

І кинувся на землю і знов почав плакати і трястися.

Коли султан побачив його стан і почув його оповідання, набігла йому жила гніву між очима і ледви він обернувся до присутних вельмож держави, як уже стояло перед ним сорок вояків. Він сказав їм: “Ідіть зараз до дому Алі, внука Хакана, сплінудрійте його і заваліть, а його самого й дівчину із звязаними на плечах руками приволочіть на лицях сюди і поставте перед мене“. Вони відповіли: “Чуємо і слухаємо“. і вибралися зараз по Алі Нур ед-Діна.

А мав султан дворака, що називався Алям ед-Дін і був давнійше мамелюком батька Алі Нур ед-Діна. Почувши наказ султана і побачивши як вороги взяли бити сина його пана, не міг сего знести, тільки сів на коня і поїхав до Алі Нур ед-Діна. Коли той на його стукання вийшов і спізнавши його хотів поздоровити, сей відповів: “Мій пане, тепер не час на привіти й довгі бесіди. На се запитав Алі Нур ед-Дін: “Що сталося?“ Алям ед-Дін відповів: “Вставай і ратуй себе й дівчину. Везир, твій ворог, заставив на вас сіти і коли впадете в його руки, він вас повбиває. Султан уже вислав за вами своїх вояків. Тому раджу вам, тікайте, доки не постигло вас нещастя“. І простягнув до Нур ед-Діна руку з грішми, а коли той порахував, побачив сорок дінарів. “Візьми се, мій пане“ — сказав Сенджер; “коли-б мав більше, певне дав би тобі, але тепер не час на оправдання“.

Серед таких обставин пішов Алі Нур ед-Дін до дівчини і розповів їй усе, а вона зі страху майже задревіла. Відтак утікли обое з міста і Бог закрити їх своєю заслоною, так, що вони дісталися на беріг ріки, де по-

бачили корабель готовий до дороги. Алі Нур ед-Дін запитав: “Куди капітане?” Капітан відповів: “До міста Багдаду”.

ТРИЦЯТЬ ЧЕТВЕРТА НІЧ

Алі Нур ед-Дін і дівчина скочили на корабель, моряки відв'язали його, розпустили вітрила і корабель при добрім вітрі різав філі неначе птах на великих крилах.

А сорок вояків, висланих султаном, прибули до дому Алі Нур ед-Діна, виломили двері і перешукали всі кімнати, але нічого про їх обоїх ані не чули ані не бачили. Відтак завалили дім тай вернулись до султана і здали йому зі всего справу. Султан сказав до них: “Шукайте їх усюди, доки не знайдете”. А вони відповіли: “Чуємо і слухаємо”. А везир Ель-Муїн пішов до дому, діставши від султана почесну одіж і вчувши від нього слова: “Ніхто, тільки я пімшу тебе”. На сі слова везир побажав йому довгого віку і успокоївся.

Тепер султан казав оголосити в місті: “Гей люди, скільки вас є, наш володар султан наказує, що кожний, хто стрітить Алі Нур ед-Діна і приведе його до султана, дістане почесну одіж і тисячу дїнарів, а хто його сховає, або знаючи місце його побуту, не дасть про се знати, той заслужить на те, аби на нїм дати відстрашаючий примір”. Наслідком того оголошення всі люди почали шукати Алі Нур ед-Діна, але не знайшли ні слїду.

А Алі Нур ед-Дін прибув щасливо до Багдаду, висів з корабля і пустився йти дорогою, здовж якої тягнувся плїт із тростини, а при кінці була брама до огороду, яка одначе була зачинена. Тут Алі Нур ед-Дін

сказав до дівчини: “На Бога, ся площа гарна”, а дівчина відповіла: “Сядьмо тут на хвилю на лавці”. Вони сіли, обмили собі руки і лице і холодилися лагідним вітром, доки не заснули.

А той огород називався огородом радощів і в нім стояв замок, що називався Безжурний і належав до Гарун ер-Рашіда. Скільки разів було йому важко на серцю, він приходив до того огороду і відвідував той замок. В замку було вісімдесять вікон і в нім висіло вісімдесять ламп із великим золотим свічником по середині. Коли халіф приходив сюди, казав невірникам отворити вікна і зі своїм товаришем стола співали пісні, від чого його груди розширялася і жура зникала. А огородником у тім замку був старий шейх Ібрагім. Одного разу трапилося, що він ідучи за своїми справами, стрітив помежи тими, що проходжувалися по огороді також гурток із підозрілими жінками. Шейх Ібрагім дуже тим розсердився, але вдержався, доки не стрітився з халіфом і розповів йому се, на що халіф сказав йому: “З кождим, кого від тепер стрітиш коло брами огороду, роби, що хочеш”.

Того дня шейх Ібрагім знов вийшов у якійсь справі і побачивши їх обоїх, як спали коло брами огорода під одною жіночою заслоною, сказав: “Чи ті обоє не знають, що халіф дозволив мені кожного, кого тут знайду, вбити? Але я їх тільки злегка протріпаю, аби на будуче ніхто не приходив до брами огорода”. І вирізав зелену пальмову тростину тай вийшов до них із огорода. Вже підняв руку так високо, що рукав зсунувся аж на рамя і хотів ударити, але знов задумався і сказав: “Ібрагіме, як можеш бити, не знаючи про них

нічого блище? Може се чужинці або подорожні, яких доля сюди загнала? Тому відкрию їх лице і погляну на них“.

А знявши з їх лица заслону, сказав: “Обоє такі гарні, не буду їх бити“. І прикрив їх лица, приступив до ніг Нур ед-Діна і почав їх масувати, наслідком чого Нур ед-Дін отворив очи і побачив старого шейха, соромливо відсунув ноги і сів просто, а відтак узяв руку шейха Ібрагіма і поцілував. Шейх Ібрагім запитав його: “Мій сину, звідки ви“? Той відповів: “Мій пане, ми чужинці“, і сльози хлипнули йому з очий. Шейх Ібрагім сказав: “Знай, мій сину, пророк казав бути благородним для чужинців. Чи не хотів би ти, мій сину, встати, піти в огород і там перейтися, щоби твоє серце розвеселилося?“ Нур ед-Дін запитав його: “Мій пане, чий се огород?“ Ібрагім відповів: “Мій сину, той огород, се моя родинна спадщина“, чим хотів його тільки осмілити, аби вони пішли в огород. Алі Нур ед-Дін подякував йому за його слова і він і його дівчина встали тай пішли в огород. Шейх Ібрагім пішов із ними до салі, що спочивала на стовпах тай очарувала їх своєю красою і дивними прикрасами. Там сіли при однім вікні і Нур ед-Дін, пригадуючи собі свої минулі прикриття закликав: “На Бога, та саля гарна, вона пригадує мені минуле й гасить в моїм серці смуток.

Опісля шейх Ібрагім дав їм їсти і коли вони поїли і обмили собі руки, Нур ед-Дін сів знов коло одного вікна і закликав до себе свою дівчину і вони обоє оглядали дерева, навислі ріжними плодами. Відтак він звернувся до шейха Ібрагіма і сказав: “Шейху Ібрагіме, не маєш чого напитися? Попоївши, люде звичайно

пють“. Шейх Ібрагім приніс ім студеної солодженої води, але Нур ед-Дін сказав: “Се не напиток, якого я хотів“. Ібрагім запитав: “Може хочеш вина?“ Нур ед-Дін відповів: “Так“. Але шейх Ібрагім сказав: “Я відаюся перед тим в божу опіку, від тринадцяток років не робив я щось подібного, бо пророк прокляв того, хто вино пє, витискає і носить“. На се Нур ед-Дін відповів: “Послухай тільки двох слів“. Шейх Ібрагім сказав: “Говори, що хечеш сказати“. Він сказав: “Коли ти вина не витискаєш, не пеш і не носиш, то і чи тоді стріне тебе прокляття, яке кинув на вино пророк?“ “Ні“. На се сказав Нур ед-Дін: “То візьми ті два дінари і ті два дїргеми, сядь на осла і стань далеко перед склепом. А коли побачиш когось, що може купити вино, заклич його до себе і скажи: “Маєш два дїргеми і за се купи мені за два дінари вина і привяжи його на ослі“. Таким чином не будеш вина ані пити, ані нести, ані витискати, ані купувати і прокляття тебе мине і впаде на осла і на того иншого.“ На се сказав шейх Ібрагім усміхаючися: “На Бога, дотепнішого чоловіка від тебе і солодших слів від твоїх я досі ані бачив, ані не чув.

Нур ед Дін говорив до нього далі: “Ми мусимо зовсім на тебе числити і ти не маєш чого иншого робити, як сповнити наші бажання“. На се відповів шейх Ібрагім: “Мій сину, отсе моя комора до розпорядимости“, і показав йому комору князя вірних; “іди до неї і принеси собі з неї чого хочеш.“

Алі Нур ед Дін пішов до комори і побачив там золоту, срібну і кришталеву посуду, висаджену ріжним дорогим камінням. Узяв, що було треба, поналивав

вина в збанки і фляшки і почали з дівчиною подавати одно другому вино. А шейх Ібрагім приніс їм цвітів і сів собі здалека від них, а вони тимчасом пили в найщасливішій радості, аж вино опанувало їх і їх лиця зарум'янілися, їх очі дивилися на себе залюбленим поглядом галелі і їх волосся повисало.

Тоді шейх Ібрагім сказав до себе: “Чого я сиджу з далека і чому не сяду собі коло них? Коли знов попаду в товариство таких людей, що гарні як два місяці?” І приступив блище і сів собі на край лівану. А Алі Нур ед-Дін закликав до нього: “Мій пане, заклинаю тебе на своє життя, ходи до нас”. Шейх Ібрагім приступив до них, а Нур ед Дін наляв йому повну чашу вина і сказав: “Пий, аби посмакував, яке солодке”. Але шейх Ібрагім відповів: “Я вілдаюся в Божу опіку, від тринадцятьох літ не робив я чогось подібного”.

Тепер Нур ед-Дін удав, що не звертає на нього ніякої уваги, випив чашу і впав на землю, неначе вино зовсім його опьянило. Тоді дівчина підняла свої очі до шейха Ібрагіма і сказала: “Бачиш, як він обходиться зі мною”. Ібрагім запитав її: “Що йому бракує, моя пані?” Вона відповіла: “Він усе так робить зі мною; коли не якийсь час, западає в сон і лишає мене саму, так, що я немаю з ким пити. Бо коли-б я хотіла пити, хто подасть мені чашу, а коли-б я хотіла співати, хто слухати-ме мого співу?” Шейх Ібрагім, якого серце, наслідком її слів прихилилося до неї ніжно і з любовію завважив: “В кождім разі не гарно для товариша пиру так заховуватися”. А дівчина наляла повну чашу, підняла свої очі до Ібрагіма і сказала: “На моє життя, візьми і випий. Мусиш випити і потішити моє

серце“. Шейх Ібрагім простягнув руку, взяв чашу і випив, а вона наляла вдруге, простягнула до нього свою руку і сказала: “Мій пане, ще тільки сю“. Він відповів: “На Бога не можу більше пити, мені досить уже першої“. Але вона заявила: “На Бога, мусиш!“ То ді він узяв чашу і випив, а вона наляла йому третю і він узяв і хотів як раз випити, коли Нур ед-Дін устав і сказав до нього:

ТРИЙЦЯТЬ ПЯТА НІЧ

“Шейху Ібрагіме, що се значить“? Чи перед хвилиною не закликав я тебе, а ти відмовив, говорячи: “Се го не робив я вже від тринадцять літ?“ Ібрагім відповів засоромлений: “Се не моя вина, вона так на мене напірала“. Нур ед-Дін почав сміятися і вони сиділи і пили далі, а дівчина обернулася до нього і сказала потайки: “Мій пане, пий сам і не силоу шейха Ібрагіма, щоб я могла тебе ним забавити“. І наливала одну чашу за другою тай подавала свому панови, а він наливав і подавав їй, аж шейх Ібрагім поглянув на них і сказав: “Що се значить? Що се за товариство? Чому не даєте мені пити, коли я вже став вашим товаришем?“ Вони обоє сміялися з тих слів, відтак пили знов наливали йому і так забавлялися аж уже минула трета година по півночі. Тоді дівчина сказала: “Ібрагіме, чи не можу за твоїм дозволом встати і засвітити одну зі свічок, які тут стоять?“ Він відповів: “Вставай, але світи лише одну свічку“. Вона встала і почала світити одну за другою, аж усі вісімдесят горіли. Тоді сіла знов, а за те відізався Нур ед-Дін: “Шейху Ібрагіме, яке щастя маю я в тебе? Чи не дозволиш засвіти-

ти мені одну лямпу?“ Ібрагім відповів: “Вставай, але засвіти тільки одну з лямп“. Тоді він встав і почав засвічувати одну лямпу за другою, аж усі горіли. Тоді сказав шейх Ібрагім, котрого вино зовсім опанувало: “Ви розпуснійші від мене“ і встав, тай поотвирав усі вікна, а відтак присівся знов до них і вони пили тай виголошували вірші, аж ціла саля лунала веселістю.

А Бог, що все чує і все знає і нічого не допускає без причини, так дав, що в тій годині халіф сидів у місячним світлі при одним із вікон, які виходили до Тигрису. Поглянувши випадково в той бік побачив у ріці відблеск світла свічок і лямп і тому обернув свої очі до замку, положеного в тім огороді, який яснів лямпами і свічками. Тоді закликав Джафара і сказав до него: “Ти псе між везирами, то ти так служиш мені, що навіть не знаєш, що діється в місті Багдаді?“ Джафар запитав: “Яка причина тих слів?“ Халіф відповів: “Коли-б від мене не відібрали міста Багдаду, то замок Безжурний не міг би ясніти світлом лямп і свічок і його вікна не були отворені. Горе тобі, чи мав би хто таку власть, коли-б мені не відобрано халіфату?“.

Тоді сказав Джафар, якому дрожали плечі: “Хто тобі сказав, що в замку Безжурнім горять лямпи і свічки і що його вікна отворені?“ Халіф відповів: “Приступи сюди і подивися“. Джафар приступив до халіфа, поглянув на огород і побачив, що замок виглядав неначе огняне море. Із сего видів, що мабуть сам дав на се дозвіл шейхови Ібрагімови і шоби оправдати себе сказав: “О князю вірних, шейх Ібрагім сказав до мене останньої п'ятниці: “Мій пане Джафаре, я хотів би за твого і князя вірних життя устроїти мо-

ім дітям свято. Я хотів би, щоб ти вистарався у халіфа дозвіл, аби я міг устроїти в замку свято обрізання мого хлопця.“ Я йому відповів: “Зроби своїм дітям свято, а я з ласки Бога побачуся з халіфом і скажу йому про се. Тоді халіф сказав: “Джафарє, перше ти тільки раз провинився проти мене, але тепер повстали з того дві провини—раз, що не сказав мені сеґо, а другий, що не поміг шейхови Ібрагімови осягнути своєї ціли, Бо він тільки тому говорив се тобі, аби передати тобі просьбу о трохи грошей, якими міг би покрити кошти свого свята.

На се відповів Джафар: “О князю вірних, я забув“. Халіф сказав: “Хочу решту ночі перебути у нього. Се чесний чоловік, старається за бідних і потішає нещасних. На се Джафар відповів: “О князю вірних, більша часть ночі уже минула і вони вже певне будуть розходитися“. Але халіф сказав: “Мусимо туди йти. І халіф встав, вийшов з замку з Джафаром і своїм евнухом Месруром, перебравшись в купецький стрій і пішли улицями аж зайшли до згаданого огороу. Вийшовши в огород та перейшовши його стали перед замком. Тут халіф сказав: “Джафарє, ти хотів би їх підслухати, заки війду до них, аби побачити як шейхи роздають своє благословення. І почав розглядатися, а побачивши високий оріх, сказав: “Джафарє, я вилізу на те дерево, бо його галузя сягає до вікон, і буду їх оглядати“. І зараз виліз на дерево і примістився на галузи проти вікна. Заглянувши у вікно побачив дівчину і молодця гарних як два місяці і шейха Ібрагіма з чашею в руці, як саме говорив до Еніс ель Дже-ліси. Коли він побачив шейха Ібрагіма в такім стані,

набігла йому жила гніву між очима і він злізши з дерева сказав: “Джафаре таких чудес я ще не бачив; тепер виліз і ти на дерево тай подивися. Джафар виліз також на вершок дерева і побачив звідси Нур ед-Діна і дівчину і шейха Ібрагіма, що держав чашу, яку одержав від своїх товаришів. Побачивши се, зліз, певний смерті і приступив до князя вірних, який сказав до нього: “Хотів би я знати, хто їх сюди привів і завів до мого замку; я ще нікого не бачив, хто-б був такий гарний як той хлопець і та дівчина“. Джафар відповів: “Твоя правда, о князю вірних“ А халіф говорив далі: “Джафаре, вилізьмо оба на ту галузь, аби забавитися ними. І оба вилізли на дерево. В тім почули слова Ібрагіма: “Моя пані, я тільки раз прогрішився проти приличности і засів до вина, але тільки коли до сего озвуться струни, буде серце одушевлене“. На се відповіла дівчина: “Ібрагіме, коли-б ми тут мали який музичний інструмент, наша радість була би повна..

По тих словах дівчини Ібрагім устав, а халіф сказав до Джафара: “Він певно принесе лютню, щоб дівчина співала, але, коли дівчина погано співати ме, то всіх вас скажу прибити на хрест.“ Дівчина взяла лютню, настроїла і почала так солодко грати, що залізо розтопило-бся і ідіот відзискав би розум. Халіф сказав: “В своїм життю не чув я ще щось такого гарного.“ Тепер оба позлізали з дерева і халіф сказав: “Я хотівби піти до них і сісти там, аби дівчина заспівала передімною“. Джафар відповів: “О князю вірних, коли ти нагло зявишся між ними, то вони збентежаться, а шейх Ібрагім умре зі страху. Халіф заявив: “Мушиш придумати якісь хитрощі, щоб я дізнався про

правдиву суть тої історії і аби вони не завважили, що ми хочемо їх вислідити“.

І роздумуючи над тою справою, халіф і Джафар пішли над Тигрис, де як раз один рибак закинув сіль під вікнами замку, аби ловлею заробити на хліб. Але давнійше закликав був раз халіф шейха Ібрагіма і запитав його: “Що се за крик під вікнами замку?” На відповідь, що се крик рибаків, які там ловлять рибу, сказав до нього: “Піди і закажи їм ловити тут рибу”. Від тоді рибакі уникали того місця, але тої ночі переходив туди рибак Керім і побачивши отворену браму від огорода, сказав до себе: “Се нестережена година, треба швидко використати нагоду для ловлі”, взяв сіль і закинув в ріку. Ледви рибак се зробив, як нагло став перед ним халіф і знаючи його закликав по імені: “Керіме!” Почувши, що його кличуть, рибак обернувся, а побачивши халіфа, промовив дрожачи: “О князю вірних, не на перекір едиктови вчинив я сє, тільки нужда заставила мене до сего”. Халіф відповів: “Лови на мое щастя”. Рибак закинув сіль і ждав доки вона не потонула і не стала на місци. Тоді витягнув її і вибрав із неї багато риб. Врадуваний тим халіф сказав: “Керіме, тепер скидай свою одіж”. А рибак мав на собі кафтан, полатаний стома грубими вовняними латами, який був повний хвостатих вошей і так роївся від блох, що був би ними перелетів майже цілу землю, на голові мав турбан, якого ніколи не здійсмав і обвивав кожною шматою, яку знайшов. Коли він зняв турбан і кафтан, халіф скинув дві шати з шовку, крім того дві інші часті одягу і сказав до рибакі: “Вберися в ті річи”. А сам одів кафтан рибакі,

поклав собі його турбан на голову, підв'язав собі лице і сказав до рибака: “Йди своєю дорогою“. Рибак поцілував халіфови ноги і пішов.

Та ще рибак не відійшов далеко, воши почали лазити по тілі фаліфа і він лапаючи їх на плечах то правою то лівою рукою, закликав: “Рибаку, бодай тебе, що значить тільки вошиї у кафтані“. Рибак відповів: “Мій пане, тепер вони ще кусають, але за тиждень не будеш вже їх чути і не думати-меш про те“. Халіф сказав сміючися: “Бодай тебе, як я можу такий кафтан задержати на своїм тілі“? Рибак відповів: “Я мав би охоту тобі щось сказати, але вдержує мене страх перед халіфом“. Халіф відповів: “Говори, що хочеш“. Рибак сказав: “Думаю, о князю вірних, що ти міг би ся навчити рибацького ремесла, аби вміти якусь пожиточну роботу. А коли думаєш забратися до того, то в тім кафтані тобі знаменито“. Халіф засміявся з того і коли рибак відійшов, взяв рибацький кіш, прикрив його травою і пішов до Джафара. Той, думаючи що се Керім і боячися за халіфа сказав: “Керіме, що тебе сюди принесло? Забирайся геть, бо халіф сеї ночі тут. Халіф розсміявся і сказав: “Як ти мене не пізнав, то як-жеж мав би мене пізнати паний шейх Ібрагім? Лишися тут, доки я не верну.“ Джафар відповів: “Чую і слухаю“, і халіф пішов до замку і застукав до дверей. Шейх Ібрагім встав і запитав: Хто там під дверима?“ Халіф відповів: “Я шейху Ібрагіме, рибак Керім, я чув, що в тебе гості і приношу тобі кілька гарних риб.“ Почувши, що мова про риби Алі Нур ед-Дін і його дівчина, які дуже любили рибу, закликали врандвані: “Мій пане, отвори і пусти його до нас із ри-

бою. Ібрагім отворив двері і халіф увійшов в одіжи рибака. На його привіт шейх Ібрагім відповів: “Здоров був ти розбійнику, ти злодію, ти грачу! Ходи сюди і покажи свою рибу”. Він прийшов і коли вони побачили, що риби ще живі і тріпаються, дівчина сказала: “Мій пане, риба добра, ах, коби вона була печена”. Ібрагім відповів: “На Бога, твоя правда”, і сказав до халіфа: “Рибаку, коли-б ти був відразу спік. Іди і спечи її нам. Халіф відповів: “На голову, спечу її і принесу”. Вони йому ще наказали, аби спішився і халіф збіг швидко до Джафара і сказав: “Джафаре, вони хочуть мати печену рибу”. Джафар відповів: “О князю вірних, дай я її спечу”. Але халіф сказав: “На могили моїх батьків і предків, я спечу її власною рукою.

Халіф пішов до хати огорожника і доти шукав, аж знайшов усе потрібне до печення. Пристуив до огнища, наставив сковороду і спік їх по всім правилам кухарської штуки. А коли були готові, поклав їх на банановий лист, узяв із огорода кілька лімонів, пішов із рибами до замку і подав їх, а молодець, дівчина і шейх забралися до їди. Коли зіли рибу, Нур ед-Дін сказав: “На Бога рибак, ти зробив нам сеї ночі приємність”, і сягнув рукою до кишені, витягнув три і пів дінарів, що дістав від Сенджерера і кинув їх халіфови, кажучи: “Рибаку, даруй мені, коли-б я був тебе знав заки навістило мене нещастя, був би освободив твое серце від горечі і бідности, а тепер візьми бодай те, відповідно до моїх обставин”.

Халіф підняв дінари, поцілував і сховав до кишені, але, що він не того бажав, тільки хотів чути спів дівчини, то сказав: “Ти багато і за багато обдарував

мене, але я бажавби від твоєї неограниченої доброти
щоби та дівчина нам заспівала“.

Алі Нур ед-Дін закликав: Еніс ель-Джелісо, зас-
півай нам що для приємности того рибака, бо він хотів би почути твій спів: “Вчувши ті слова свого пана, вона настроїла лютню і бігаючи пальцями по струнах, почала співати. Халіфа так підбила її гра, що він пр-
ваний одушевленням, не пануючи вже над собою за-
кликав: “Нехай Бог зробить тебе приємною! Нур ед-
Дін сказав: “Рибаку, подобається тобі дівчина і її гра?” Халіф відповів: “Так, на Бога“. Тоді Нур ед-
Дін сказав: “Дарую тобі її, як дарує благородний, що свого дару не жалує і не відбирає“. І встав, узяв плащ, закинув його на халіфа і казав йому відійти з дівчиною. Дівчина поглянула на нього і сказала: “Мій пане, то без прощення хочеш розійтися зі мною? Коли вже так мусить бути, то зажди хоч доти, доки з тобою не попрощаюся“. Халіф вчувши те, жаль йому стало розлучати їх. Тому звернувся до молодця і запитав його: “Чи ти в страху за такий поступок, ти гнетуть тебе довги?“ Молодець відповів: “Рибаку, тій дівчині і мені трапилася дивна пригода“. Халіф сказав: “Чи не розкажеш мені своєї історії і не розповіш свого нещастя? Може-б я міг тебе потішити, бо бачиш, божа потіха близько“ Молодець сказав: “Рибаку, хочеш почути мою історію прозою чи віршами?“ Халіф відповів: “Проза, се тільки слова, а вірші, се шнур перел“. Нур ед-Дін почав віршами розповідати свою історію халіфови. Коли скінчив своє оповідання халіф просив його, щоб він познайомив його bliще зі своєю історією“. Тоді він відкрив йому все і халіф,

дізнавши про все, запитав: “Де думаєш тепер йти?” Нур ед-Дін відповів: “Божа земля широка“. Халіф сказав до нього: “Я напишу тобі письмо, щоб ти передав його султанови Могамедови, синові Сулеймана. Коли він його прочитає, не зробить тобі нічого.“

ТРИЙЦЯТЬ СЕМА НІЧ

Тоді сказав рибак: “Чи на світі є такий рибак, що кореспондує з королями? Се зовсім неможлива річ“. Халіф відповів: “Твоя правда, зараз тобі се поясню. Знай, я і він, ми оба вчилися в одній школі в тово самого вчителя, у якого я був слугою. Йому пощастило стати султаном, а я став рибакком. Ще ніколи не удавався я до нього з просьбою, аби він мені її не сповнив“. Вчувши те, Нур ед-Дін сказав: “Пиши, нехай бачу“. Він взяв чорнило і перо і написав: “Се письмо від Гарун ер-Рашида, сина Ель Магді, до його високости Могамеда, сина Сулеймана, обнятого моєю ласкою, якого я настановив замість себе віцекоролем над частиною свого королівства. Отсим даю тобі знати, що се письмо передасть тобі Нур ед-Дін. В хвили, коли він до вас прибуде, складай правління і нехай він засяде на твоім місци, бо від нині я його настановляю на уряд, який давнійше був дав тобі. Не протився йому і мому наказови і спокій з тобою“.

І передав той лист Алі Нур ед-Дінови, а сей взяв лист, поцілував, сховав у турбані і зараз вибрався в дорогу. Коли він відійшов шейх Ібрагім поглянув на халіфа і сказав: “Ти найпоганійший із рибакіків, ти приніс дві риби вартости двацятьох діргемів, дістав за них три дінари і хочеш іще задержати дівчину?“

Вчувши від нього ті слова халіф крикнув і зараз надбіг Месрур і кинувся на шейха Ібрагіма. Тим часом надійшов також Джафар із одягом для князя вірних. Халіф перебрався і став перед шейхом Ібрагімом, який приглядався, що з того вийде. Змішаний і зівсім збентежений гриз він пальці й говорив: “Чи я сплю, чи ні?”. А халіф сказав: “Шейху Ібрагіме, в яким стані мушу тебе бачити?” Вчувши ті слова прочунявся він із похмілля і просив халіфа о прощення. Халіф простив йому і дав наказ спровадити дівчину до палати і сказав до неї: “Я післав твого пана на султана до Барзи і — так Бог хоче — пішлемо йому почесну одіж у купі з тобою”.

А Алі Нур ед-Дін коли прибув до Барзи пішов до замку султана і почав кричати, що аж султан почув і казав його привести перед себе. Коли його привели, він поцілував землю, виняв письмо і вручив султанови. Побачивши напис, по яким пізнав зараз письмо князя вірних, султан устав, поцілував письмо і сказав: “Чую і слухаю”. Опісля закликав везира Ель Нуім і подав йому письмо. Той, прочитавши його, пірвав на кусники взяв до уст, розжував і проковтнув. Розгніваний султан сказав: “Що тебе заставляє до того злочину?” Везир відповів: “Сей не бачив ані халіфа ані везира, се шибеник, який підробив письмо халіфа. Чи хочеш зложити султанат? Колиб та справа була чиста, то халіф був би з ним прислав дворака або везира, а він прийшов сам”.

Султан запитав його: “Що маю робити?” Везир відповів: “Нехай той молодець піде зі мною, а я пішло його в товаристві до Багдаду, а там покажеться, чи

се письмо правдиве“. І везир забрав з собою Нур ед-Діна до свого дому і казав своїм хлопцям бити його доти, аж зімлів. Від так казав закувати у кайдани кинути до одної з підземних комірок і бити день і ніч. Але ключник змилосердився над молодцем, зняв нього кайдани і обходився з ним як найліпше.

Так минуло вже сорок днів, а сорок першого надійшов дарунок від халіфа. Коли султан його побачив, подумав собі: “Мабудь сей дар призначений для нового султана“. Тоді везир Ель Муін сказав: “Найліпше, коли-б було тоді, як він прийшов, його стратити“. Султан відповів на се: “Коли ти як раз знов пригадав про нього, то йди і приведи його сюди, аби я йому відрубав голову“. Везир відповів: “чую і слухаю“. І пішов веселий і в добрій надії до валія, аби йому дати наказ оголосити по місті згадану новину.

Люди почувши се оголошення посумніли і навіть діти по школах і наряд по склепах заплакав. Потім більшість побігла до місця, звідки можна-б дивитися на страчення, а друга пішла до тюрми, аби товаришити молодцеви. Туди пішов також везир у товаристві мамелюків і казав вивести Нур ед-Діна. Сей побачивши свого ворога, заплакав і промовив: “О везире, знай, що Бог — слава йому високому — робить, що хоче“. Але везир відповів: “Алі, хочеш тими словами налякати мене, коли я нині на перекір народови Базри відрубав тобі голову? Я не хочу слухати твоєї ради. Опісля казав везир покласти Алі Нур ед-Діна на мула. Слуги посадили його на мула і голосили перед ним: “Се найменша заплата для того, що фальшує письмо халіфа до султана“ і вели його всіми вулиця-

ми Базри аж завели під вікна замку на місце страчення. Тут приступив до нього кат і сказав: “Я невільник під наказом. Коли маєш ще яку просьбу, то скажи, щоб я міг її тобі сповнити, бо будеш лише ще доти жити, доки султан не покаже в вікні свого лица”.

Алі Нур ед-Дін попросив води, а кат подав йому воду в глинянім збанку. Але везир прискочив, вибив йому збанок із руки, так що розбився і крикнув до ката: “Відрубай йому голову”. Коли кат завязав Нур ед-Дінови очі і нарід почав кричати на везира і підніс великий крик і літали слова між юрбою, нагло знявся порох і хмарою покрив повітря і землю. Султан побачивши се з замку сказав: “Подивіться, що се” Везир відповів: “Найперше відрубасмо йому голову”, але султан сказав: “Зажди, доки не побачимо, що се”.

А ту хмару пилу збив Джафар, везир халіфа і його дружина, а причина їх приходу була така: Минуло вже трийцять днів і ані халіф не пригадав собі про Алі Нур ед-Діна, ані ніхто не заговорив про нього, коли одної ночі проходячи попри кімнату Еніс ель-Джеліси почув як вона плакала. Халіф отворив двері і запитав: “Хто ти?” Вона відповіла: “Я твій дарунок від Алі і прошу тебе сповни свою обіцянку, що пішлеш мене до нього з почесним дарунком. Вчувши її просьбу, халіф післав по Джафара і сказав до нього: “Вже трийцять днів нема від Алі ніякої звістки. Боюся, що султан відобрав йому життя, але на мою голову і на могили моїх батьків і предків, коли на нім сповнили насильство, то знищу того, що був причиною сего. Поїдеш зараз до Базри принести мені звістку про все, що

зайшло між королем Могамедом, сином Сулеймана і Алі, внуком Хакана.

Джафар зараз сповнив наказ халіфа і побачивши збіговище і розрух закликав: “Що значить се збіговище?” А коли йому розповіли, що власне мало статися з Алі Нур ед-Діном, він поспішив до замку до султана, поздоровив його, розповів йому ціль своєї подорожі і заявив, що коли-б на Алі сповнено насильство, то той, хто буде причиною сего, згине і наложив руку на султана і його вези́ра, а Алі Нур ед-Діна казав увільнити і настановив його султаном на місце старого. Коли відтак збирався до повороту Алі Нур ед-Дін сказав до нього: “Мене тягне побачити лице князя вірних”. Тоді Джафар сказав до Могамеда: “Збирайся в дорогу, вибираємося до Багдаду.”

Коли стали перед халіфом і розповіли йому, як у Базрі обійшлися з Нур ед-Діном, приступив халіф до Алі і сказав: “Візьми отсей меч і відрубай свому ворогови голову”. Він узяв меч і приступив до Ель Муіна, а той подивився на нього і сказав: “Я робив по своїй натурі, тепер ти роби посвоїй”. На ті слова Алі Нур ед-Дін кинув меч і сказав: “О князю вірних, він перехитрив мене”. Халіф сказав: “То дай спокій” і закликавши Месрура, наказав йому відрубати везирови голову. Коли Месрур сповнив наказ князя вірних, сказав халіф до Алі Нур ед-Діна: “Проси в мене якоїсь ласки”. На се відповів Алі: “Мій пане, не жажду королівської гідности в Базрі, тільки хочу оглядати лице твоєї високости”. Халіф відповів: “Дуже радо”, закликав дівчину і коли вона прийшла обдарував їх обоїх, дав їм один зі своїх замків в Багдаді, прийняв Алі

Нур ед-Діна між своїх товаришів стола і вони обоє жили коло нього, доки їх не заскочила смерть.

Одначе та історія не дивнійша від історії Ганема, божевільного невірника любови, і його сестри Фітні“. Король запитав: Яка се історія?“ Шегерзада почала оповідати:

Ганем, божевільний невірник любови

“Щасливий королю! в давних часах і в давно минулих днях жив у Дамаску багатий купець. Він мав двоє дітей, одного сина з проречистим язиком і рівного місяцеві в ночі його повні, що називався Ганем божевільний невірник любови, і одну дочку, яка по надмірі своєї краси і принади називалася Фітне. Вмираючи лишив їм обоім великий маєток до якого належало також сто верхоблюжих ладунків шовку, брокатної матерії і посуд із мосушом, на яких було написано: “Призначено до Багдаду“, бо він мав намір вибиратися до Багдаду.

ТРИЦЯТЬ СЕМА НІЧ

Коли-ж Бог високий забрав його до себе і опісля того минув якийсь час, його син забрав ті ладунки і вибрався з ними до Багдаду. А було се в часах Гарун ер-Рашіда. Заки виїхав, попрощався із своєю матірю, своїми свояками і людьми зі своєї дільниці і пустився в дорогу і прибув щасливо до Багдаду. Тут найняв собі гарний дім, прибрав його килимами, подушками і помістив тут свій товар.

Тут якийсь час відпочивав, підчас чого купці приходили до нього з привітом, а опісля взяв звій із десятима дорогими матеріями на одіж, на яких була ви-

писана ціна і пішов до базару купців. Купці прийняли його з привітаннями і завели до шейха базару, де він так добре продав матерію, що на кождім дінарі заробив два. Від тепер продавав свою матерію цілий рік, а з початком другого року, коли прийшов на базар застав браму замкнену. Коли запитав про причину сказали йому, що оден із купців умер і всі купці пішли на його похорон. Коли він схоче заслужити собі на нагороду, нехай прилучиться до них. Ганем умився і пішов із купцями, аж зайшли до дому молитви, де змовили над умерлим молитву. Відтак усі купці і Ганем із ними пішли з похоронним походом на кладовище, яке лежало за містом і так дійшли до гробу над яким було шатро, що його свояки мерця розіпняли і освітили свічками та лямпами. Коли мерця похоронили і на гробі посідали читачі читати коран, посідали також купці і між ними Ганем, який перенятий жахом подумав: “Не треба відлучуватися від них і мушу ждати, доки вони не відійдуть”. Так сиділи вони аж настав вечір і подали їм вечерю і солодощі. А коли вони наїлися і вмили руки, серце Ганема так занепокоїлося задля то варів, що він зі страху перед злодіями подумав собі: “Я тут чужий і вважають мене богатим, коли перебуду цілу ніч поза своїм мешканням, то злодії закрадуть мені всі мої товари і гроші, які там маю”. Так зажурений за свій маєток устав і опустив збори. Ідучи слідами дороги, о півночі дійшов до брами міста, яка одначе була замкнена. Тоді закликав: “Нема влади і сили, тільки в Бога: боячися за свій маєток, прийшов я сюди, а тепер, коли брама замкнена, мушу боятися за своє життя”. І вернув, розглядаючися за місцем, де

міг би переспати до рана. Побачивши окружену чотирма мурами могилу, на якій росла дактилева пальма, зайшов сюди і пробував спати, але боязнь і жах серед гробів так сильно його перейняли, що скочив на ноги. Далеко побачив світло в напрямі мійської брами і підійшов трохи далі, але коли побачив, що світло перед дорогою до могили, на якій сидів, боючися за своє життя, зачинив двері виліз на пальму і сховався в її галуззю, а тимчасом світло було вже зовсім близько. Ганем розглядаючися пильно пізнав при світлі трьох невільників, з яких два несли скриню, а третій держав в руках сокиру і ліхтарню. Коли вони прибули до могили, один із тих, що несли скриню сказав: Що се Савабе?“ Другий відповів: “Що се Кафуре?“ Третій знов сказав: “Чи не лишили ми дверей отворених, коли були тут вечером?“ “Так, ти говориш правду“. Але тепер сказав перший: “Вони замкнені і засунені“. На се відізався третій іменем Бухайт: “Якже мало в вас розуму; чи-ж не знаєте, що сюди приходять часто властители огорудів із Багаду і коли захопить їх вечір, ховаються сюди і засувають двері зі страху перед такими як ми, що ловлять їх, печуть і їдять“. На се оба інші відповіли: “Може і твоя правда, але в нас не менше розуму як в тебе“. А той знов відізався до них: “Я навіть вірю, що коли там хто є і завважив світло, то сховався на дактилеву пальму“. Почувши таку мову невільника, Ганем подумав собі: “Який-же той невільник хитрий “.

А оба невільники, що несли скриню сказали до третього з сокирою: “Перелізь через мур і отвори нам двері, а коли нам отвориш двері, то дамо тобі також

одного з тих, що зловимо, і його тобі спечемо так, що ані капля товщу не пропаде“. А той відповів: “Я боюся чогось. Ліпше вкиньмо скриню понад двері, бо в ній наш скарб“. Другі відповіли: “Коли ми її кинемо, то розібеться“. А третій сказав: “Боюся, що в середині можуть бути розбійники, які вбивають і обрабовують людей, а вечером йдуть у такі місця ділитися добичею“. На се відповіли другі два: “Дурню, чи вони моглиб сюди прийти?“ І кинули скриню з плечий, перелізли через мур і отворили двері, а третій невільник ждав на них на дворі зі свічкою і кошем із цементом. А коли знов замкнули двері і посідали, один із них сказав: “Брати, ми втомилися і в нас уже нема сил отворити гріб і закопати скриню. Отже відпочиньмо тут три години, а відтак устанемо і зробимо свою роботу, але нехай хтось розповість від початку до кінця про своє життя і особливо, як став евнухом.“

ТРИЦЯТЬ ОСЬМА НІЧ

На се відіззався той, що ніс світло: “Я розкажу вам свою історію, а другі два сказали: “Розкажуй“.

Історія евнуха Кафура

“На початку моєї життєвої дороги було мені вісім літ. А що я кожного року ширив одну брехню про торговців невільників і вони через те все сварилися, то мій пан розізлився на мене і повів мене до посередника, аби мене виставив публично на продаж і оголосив: “Хто купить того невільника з його хоробою?“ “Яка його хороба?“ — запитали. Він відповів: “Що року говорить він одну брехню“. Тоді приступив до

посередника один купець і запитав: “Скільки дають за того невільника?” Той відповів: “Шістьсот дїргемів”. Купець відповів: “А ти дістанеш двацять”. Посередник погодив купця з торговцем невільників і коли той узяв гроші, він повів мене до дому купця і обтягнув собі баришівне. А купець одів мене як се для него випадало і я остав у него до кінця року, доки не надійшов щасливо новий рік. Мій пан устроював прогульку до одного огороду за містом. Вибрався отже з купцями, беручи з собою все потрібне зі страв і інших річей. Всі посідали і їли, пили та забавлялися аж до полудня, а тоді мому панови треба було чогось з дому. Він сказав до мене: “Невільнику, сідай на мула, їдь до дому і принеси мені від твоєї пані те й те, але вертай швидко”. Я сповнив його наказ і поїхав до дому, але приближаючися до його мешкання почав плакати і кричати, що аж позбігалися всі люде з дільниці. Коли також жінка мого пана і її дочки почули мій голос, отворили двері і запитали мене, що там. Я відповів: “Мій пан сидів зі своїми приятелями під старим муром, який нагло завалився на них. Побачивши, що з ним сталося, сів я на мула і прибув як найшвидше сюди, аби вам дати знати”.

Коли його діти і жінка почули се, почали кричати, дерти на собі одїж, а кругом них товпилися сусіди. А жінка мого пана поперевертала в домі усі річи, поскидала їх на купу, поломила полиці, побила вкна, поломила крати, помазала мури глиною і закликала: “Ой Кафуре, ходи й поможи мені розбити отсі шафи, ту посуду і порцеляну”. Я пішов до неї і ломив із нею полиці, бив усе, що в них стояло, розбивав шафи з

тим, що в них було і бігав по даху і скрізь по вілім домі, доки не поломив усього, кричучи при тім: “Ах, мій пані!”

Опісля моя пані вибігла з голим лицем і тільки з накриттям на голові, окружена своїми дітьми і всі кричали: “Ах Кафуре йди наперед і покажи нам місце біля муру, під яким твій пан стратив життя”. Я пішов поперед них, а вони йшли за мною і все кричали: “Ах, наше нещастя! Ах наша недоле!” Коли я так йшов із ними через місто і другі люди дізналися, яку я приніс звістку, закликали: “Мусимо піти до валія і повідомити про те”.

ТРИЙЦЯТЬ ДЕВЯТА НІЧ

Коли прийшли до валія і повідомили його, валі сів на коня, взяв робітників із лопатами і в товаристві великої юрби людий пішов за мною, а я чимскорше побіг наперед, плачучи і кричучи і буючися в лице.

Коли я вертав до купців і мій пан бачив, що я буюся в лице і чув як я кричу: “Ах моя пані, хто змилисердиться наді мною задля моєї пані! Ах, колиб я був міг пожертвуватися задля неї!” — збентежився, змінився на лиці і запитав: “Що з тобою, Кафуре? Що сталося?” Тоді я почав йому оповідати: “Коли ти післав мене до дому, аби тобі принести, що потрібне, і я зайшов до дому, побачив, що стіна салі завалилася і ціла саяя впала на мою паню і її діти”. Він запитав: “Чи твоя пані не вратувалася?” Я сказав: “Ні, ані одно з них не вратувалося”. Він питав далі: “А моя наймолодша дочка не вратувалася?” Я відповів: “Ні”. Він питав: “А що з тим мулом, на яким я усе виїзджу? Нічого йому не сталося? Я відповів: “Ні мій пане, мури

дому і стайні привалили собою все, що було в домі, навіть кози і вівці, гуси і кури, ані одна душа не лишилася жива. Він запитав знов: “Навіть мій старший хлопець ні?” Я відповів: “Ні, ані один не вратувався, і тепер нема ані дому, ані його мешканців, ані також сліду з усього того, а вівці і кози, гуси і кури поїли пси.

Коли мій пан усе те вчув, затьмився світ перед його очима і він стратив зовсім пановання над собою і свій розум і не міг держатися на ногах. Переможенний слабкістю і зі зломаними силами роздер свою одіж, рвав собі бороду, бився в лице, зірвав із голови турбан і доти бився по лицю, аж поплила кров, кричати без перестанку: “Ах мої діти! Ах моя жінка! Ах нещастя! На кого впало коли таке нещастя, як на мене!” А його приятелі купці кричали і плакали разом з ним..

Коли мій пан вийшов із огороду і ціле товариство вийшло з ним, нагло побачили перед собою величезну хмару пороху, з якої лунав дикий крик, і коли приглянулися bliще, пізнали, що надходить якась велика юрба. Був се валі зі своєю дружиною, а за ним сім купця, кричучи і нарікаючи в великім смутку.

Перші, що стрітилися з моїм паном, були його жінка і діти. Побачивши їх, здивувався, засміявся і запитав: “Як мається? Що трапилося з вами дома?” А вони побачивши його, закликали: “Дякувати Богу за твоє вратовання!” і кинулися йому на груди.

Із дива стратили вони мову і зовсім збентежені тим, що його бачать, почали питати: “Як се ви, ти і твої приятелі, вратувалися?” А він питав їх: “А що вам трапилося дома?” Вони відповіли: “Ми всі здоро-

ві і в нашім домі не трапилося нічого злого, тільки твій невільник Кафар прибіг із голою головою, кричучи: “Ах мій пан, мій пан“. А коли ми його запитали ся що сталося, він відповів: “Мій пан сидів в огороді під муром, аж тут мур завалився і погребав його“.

Тоді мій пан сказав до них: “Він щойно надбіг до мене з криком: “Ах моя пані і діти, всі погибли“.

Коли мій пан побачив як я все ще стояв із звисаючим турбаном і кричав, закликав мене до себе і почав на мене кричати: “Горе тобі, ти невільнику нещастя, ти сину розпусниці, що значить те нещастя, яке ти нам заподіяв? Я зідру з тебе шкіру і відрубав тобі мясо від кості!“ Я відповів: “Ти не можеш мені нічого зробити, бо ти купив мене з моєю хибсю, що посвідчать свідки. Ти знав, що моя хиба в тім, що я шо року говорю одну брехню. Але се тільки половина моєї брехні і з кінцем року збрешу другу половину, аби була ціла брехня“. Тоді він крикнув: “Ти найпоганійший з невільників, то се тільки половина брехні і вже таке велике нещастя? Забирайся геть, ти свободний. Але я сказав: “Хоч ти мене освободиш, то я від тебе не вступлюся, аж мине рік і я збрешу другу половину брехні. А коли брехня буде ціла мусиш вивести мене на торг і продати мене з поданням моєї хиби. Ти не можеш мене освободити, бо я не маю ніякого ремесла, з якого міг би жити. Се моє жадання законне, в параграфах про визволення правники задувають про те“.

Коли ми вже так розмовляли, надтягнула велика юрба, аби зарядити похорон, а за ними йшов валі зі своєю дружиною. Мій пан і купці підійшли до валія,

розповіли йому цілий випадок і додали, що се тільки половина брехні. Вчувши се, присутні зжахнулися такою великою брехнею і проклинали та лаяли мене, а я стояв сміючися і казав: “Як може мене мій пан убити, коли він купив мене з тою хибою.”

Коли мій пан вернув до дому і побачив мешкання в руїнах, при чім я найбільше сам понищив і порозбивав річи великої грошевої вартости, його жінка сказала до нього: “Посуду і порцеляну порозбивав Кафур”. Тоді він іще більше розізлився на мене і закликав: “В моім життю я ще не бачив такого сина розпусниці, як отсей невільник, а при тім він іще говорить: се тільки половина брехні. Що-ж було би сталосся, колиб се була ціла брехня? Справді, тоді він хиба зруйнувавби ціле місто“! І пішов до валія, а той казав мені дати таку порядну порцію буків, що я аж зімлів. Підчас моєї непритомности мій пан закликав циркулика, який мене скастрував і випалив рану. Як я прийшов до себе і побачив себе скаліченим, мій пан сказав до мене: “Як ти спалив у моім серці, що наймилійше, так я спалив у твоім серці, що наймилійше“. Відтак узяв мене і продав мене за вищу ціну як купив, бо я був евнух. Але я не перестав сіяти нещастя по домах до яких дістався дорогою купна і так вандрував я дорогою купна і продажі від еміра до еміра аж дістався до палати князя вірних. Але моя душа зломана і моя сила ослабла, від коли знаходжуся в таких стані“. Вчувши се оповідання оба невільники сміялися і сказали: “Справді ти лайдак, син лайдака і видумав таку підлу брехню.”

Третий невільник зачав свою історію так: “Гей

сини мого вуйка, все що сей розповів, се ніщо. Коли-б я вам розповів свою історію, то ви побачилиби, що я заслужив на ще більшу кару як та. Але моя історія довга і не час її оповідати. Тепер сини мого вуйка наближається вже ранок і може нас заскочити, заки сховаємо скриню, а тоді люде відберуть нам честь і життя. Наперед отворіть двері! Коли їх отворимо і будемо знов дома, тоді оповім вам свою історію“. По тих словах переліз через мур і отворив двері.

Далі історія Ганема, божевільного невільника любови

Тоді відставили світло і почали між чотирма гробами копати яму. Коли викопали, спустили скриню в яму, накрили землею і пішли геть.

Коли зникли з очей Ганема, його серце живо займалося питанням про зміст скрині. Заждавши ще аж засвітить рання зоря, зліз з пальми і почав відграбувати руками землю, доки не відкрив скрині. Розбив віко і заглянув до середини, а там побачив сплячу дівчину, яку опянено бенджом. Її постать була гарна, її тіло було обвішане золотими прикрасами, а на шиї мала шнур дорогого каміння, якого вартість була рівна державі султана, так, що не можна-б його купити.

Побачивши її Ганем, пізнав, що вона впала жертвою злочину. Він витягнув її зі скрині і положив горілиць. В кілька хвиль пізніше вона отворила очи, оглянулася кругом і закликала милозвучним голосом: “Де Сар ель-Бустан?” Коли ніхто не давав їй відповіді обернулася на другий бік і закликала: “Сабіге!, чи не чуєш Нусе! (вона кликала своїх невільниць). Говоріть-же. Але ніхто не давав відповіді.

Тоді вона оглянулася кругом і закликала: “Горе мені, я лежу межи гробами.

Коли она так приходила до себе, Ганем стояв цілий час перед нею. А тепер промовив: “Моя пані, тут тільки я, твій невільник Ганем, якого привів сюди король, що знає все закрите, аби він уратував тебе із сего нещастя і спонив твої бажання.

Зрозумівши повну правду свого положення, вона закликала: “Даю свідоцтво, що Могамед божий пророк. І склаши свої руки на груди звернулася до Ганема і промовила солодким голосом: “Благословенний молодче, хто завів мене сюди? Я вже прийшла до себе.

Ганем відповів: “Три євнухи принесли сюди скриню“, і розповів їй усе, що сталося. Опісля запитав її про її історію, але вона відповіла: “Молодче, хвала Богу, що завів мене на шлях такого чоловіка як ти. Але тепер збирайся, поклади мене в скриню, вийди на дорогу і знайди першого ліпшого погонича осла або мула, щоб забрав скриню і завіз до твого дому. Аж коли буду вже в твоїм домі, тоді розповім тобі свою історію. Врадуваний вийшов Ганем на степ. Тимчасом зробився ясний день, сонце зійшло у своїм блиску і люди йшли з міста і до міста, так, що він швидко найшов чоловіка з мулом і вернув із ним до могил.

Вложивши до скрині дівчину, до якої його серце горіло вже любовю, поклав скриню на мула і в радості поїхав із нею, бо дівчина була варта десять тисяч дінарів і мала на собі прикраси й одіж, що коштувала великий маєток.

СОРОКОВА НІЧ

Ледви міг діждатися приходу до дому і прибув

ши отворив скриню, з якої вилізла дівчина, розглядаючися по його мешканю. Побачивши, що се гарне мешкання з пестрими килимами і гарною обстановкою, а крім того видячи звої матерії і інші подібні річи, пізнала що се великий купець і багатий пан. А коли відкрила своє лице і подивившись на нього побачила, що се гарний молодець, полюбила його і сказала: “Принеси нам що їсти“. Ганем пішов на торг, купив печене ягня, тарілку солодоців, овочі, свічки, перфуми і вернув з тим до дому.

Побачивши його дівчина сміялася, цілувала його, обіймала і пестила, а його любов зросла так сильно, що вона посідала ціле його серце. Вони обоє їли і пили аж до ночі і обоїх обнява обопільна любов, бо обоє були в тих самих роках і однаково гарні.

Коли-ж настала ніч, Ганем, божевільний невідьник любови, позасвічував свічки і лампи. Відтак приніс посуду до пиття, приготував стіл і засів із нею пити. Наливав і подавав їй, а вона наливала і подавала йому і пили і бавилися і виголошували вірші. Так перебули вони цілу ніч, доки не наблизився ранок і не зміг їх сон. Кожде з них спало на своїм місці, а рано Ганем встав, пішов на торг і накупив чого їм було треба. Вернувши з тим до дому, засів із нею їсти і їли, доки не наситилися. Опісля приніс вино і вони пили і жартували зі собою.

Душа Ганема бажала цілувати дівчину і лежати з нею і він казав до неї: “Моя пані, позволь мені цілувати тебе в уста“. Але вона відповіла: “Ганеме, зажди, доки я не опянію і не буду тямитися, тоді візьми собі потайки поцілуй, щоб я сего не завважала“. І во-

на встала, зняла часть одіння і знов сіла тільки в ніжній сорочці та хустці на голові, так, що бажання Ганема стало ще сильнійше і він просив: “Моя пані, не хочеш дарувати мені того, про що я просив тебе?” А вона відповіла: “На Бога, не можна, бо на поясі моїх штанів написане тверде слово.

Ганемови розпадалося серце і чим більше вона боронилася, тим сильнійше палав вогонь в його серці, аж у кінці обняло його море любовного пожару. А коли надійшла ніч зі своєю темнотою і розістлала над дівчиною шату сну, Ганем засвітив лямпки і свічки, обняв її ноги, що видалися йому м’яккі як свіже масло, почав їх цілувати і просити: “Ах, моя пані, змилосердися над полоненим твоєю любовію і вбитим твоїми очима! Адже без тебе моє серце було би здорове”. І заплакав.

А вона йому відповіла: “Мій пане, я люблю тебе і вірю тобі, але тобі не можна зблизитися до мене. Тепер розкажу тобі свою історію”. І кинулася йому на груди, обняла його і цілувала і пестила, доки не втомилися і не попадали на постіль.

Вкінці через місяць, коли Ганем аж минався із любовного болю, вона сказала: “Тепер послухай моєї історії. Я відкриваю тобі свою тайну і ти простиш мені мою твердість” І взявши свій пояс від штанів сказала: “Читай, мій пане, що на отсім кінці написано.

Ганем узяв кінець пояса, поглянув і прочитав золотом шиті слова: “Я твоя і ти мій, сину вуйка пророка”. Прочитавши ті слова він опустив руки і просив: “Відкрій мені свою тайну”. Вона відповіла: “Добре. Знай, що я коханка князя вірних, називаюся Кут ель-Кулюб і вихована в палаті князя вірних. Коли я ви-

росла і він побачив мої прикмети і всю мою красу і принаду, дуже мене полюбив і дав мені окремих дім на мешкання і десять невільниць до обслуги. Незабаром халіф вибрався до іншої провінції і тоді пані Субайде вишукала одну з моїх невільниць і сказала до неї: “Коли твоя пані Кут ель-Кулюб буде спати, то запхай їй у ніс кусок бенджу, або кинь їй у напиток. Я дам тобі за те стільки грошей, що будеш задоволена”.

Невільниця відповіла їй: “Дуже радо“, і взяла кусок бенджу, чинячи се не тільки тому, що втішилася грішми, але також тому, бо давніше була її невільницею. Відтак прийшла до мене і заплала мені той кусок бенджу в горло. Я впала на землю, при чім моя голова лежала коло моїх ніг і почула себе в зовсім іншій світі. Коли її плян повівся так щасливо, вона поклала мене в скриню, прикликала потайки невільників і підкупила їх і сторожів брами. Тої ночі, якої ти сидів на пальмі, вони винесли мене геть і опісля сталося те, що знаєш. Ти вратував мене, завів до сего дому і зробив мені в найбільшій мірі добро. Отже пізнай мою гідність і не розповідай моєї історії далі.

Почувши те оповідання Ганем, у святім страсі перед халіфом відсунувся на бік і сів сам у куті кімнати, лаючи себе і роздумуючи про свою долю, виливаючи сльози над своєю безвиглядною долею і над своїм незаспокоєним бажанням, та нарікаючи при тім на час і його ворожість.

Тепер Куль ель-Кулюб підійшла до нього пригорнула його до груди, почала цілувати і опанована любовію до нього, відкрила йому все своє серце і всю свою любов. Обняла його своїми руками і цілувала, а-

ле він боронився зі страху перед халіфом. Опісля розмовлячи, а як настав день Ганем встав вбрався пішов на торг накупив чого було треба, а коли вернув до дому застав дівчину в сльозах. Побачивши його, вона перестала плакати, усміхнулася і сказала: “Любий мого серця, ти осиротив мене. Той час, через який тебе не було, видався мені роком. Я вже не можу розстатися з тобою, а що я показала вже тобі, як горячо люблю тебе, то ходи, нехай станеться, що має статися, візьми мене цілу”.

Але Ганем відповів: “Віддаюся в божу опіку! Се не може ніколи статися; як може пес лягти на місце льва? Що належить до мого пана, того не вільно мені доторкатися”. І вирвався з її обіймів і сів на боці, а її любов наслідком його повздержности стала ще сильніша. Вона сіла знов біля нього і вони пили й жартували з собою аж опяніли і вона, хочачи зовсім йому піддатися почала співати. А Ганем заплакав і його плач викликав також сльози в дівчини.

Вони пили аж до ночі, а тоді Ганем встав і приготував дві постелі, кожду на окремім місці. Дівчина запитала його проте: “Для кого має бути друга постіль?” Ганем відповів їй: “Отся для мене, а та для тебе, від нині будемо тільки так спати. Все, що належить до пана, заборонене невільникови”.

На се вона сказала: “Ах, мій пане, лиши се все, що має статися, зсилає доля і призначення”. Але він не хотів і в її серці загорів огонь, а її бажання мати його все зростало. І вона почала знов: “На Бога, спім разом”. Але він заявив: “Нехай Бог хоронить нас від того!” і відніс над нею побіду.

Так вони жили три довгі місяці, підчас котрих її любов і бажання все зростали. Але кілька разів хотіла до нього приблизитися, він боронив її, говорячи: “Все що належить до пана, заборонене невірникам”.

Стільки про Ганема, божевільного невірника любови. А Субайде, поступивши собі так із Кут ель-Кулюбою в несприятливості халіфа зажурилася і сказала до себе: “Що скажу халіфові, коли верне і буде про неї питати?” У своїй безрадності казала закликати стару жінку, яка жила в неї в замку, відкрила їй свою тайну і запитала: “Що маю зробити, коли Кут ель Кулюби вже нема?”

Зрозумівши цілу річ, стара відповіла: “Знай, моя пані, поворот халіфа близько, отже пішли до столяра і кажи зробити фігуру з дерева. Відтак кажи викопати для неї гріб і засвітити кругом неї свічки і лампи і накажи всім людям у замку одіти чорну одіж. А коли твої невірники і євнухи дізнаються, що халіф повернув, дай їм наказ у коридорах носити публичну жалобу. Коли-ж халіф прийде і запитає, що сталося, вони нехай скажуть: “Кут ель Кулюб умерла, а що наша пані так її любила і цінила, то похоронила її у своїм замку”. Коли він се чує, стане плакати і замовить читачів корану, аби через ніч читали коран на її гробі. А коли подумає собі: “Моя кузинка Субайде певне із заздрости спрятала Кут ель Кулюбу, або коли його любовний біль стане такий сильний, що він скаже виїняти її з гробу, то не бійся, хоч би мали відкрити гріб і виїняти ту деревляну людську фігуру, бо коли її виїмуть в її дорогоцінних смертних покривалах і халіф зажадає покривала зняти, аби її ще раз

побачити, ти не дай йому і кажи: “Вид її наготи, се злочин“, і він буде певне переконаний, що вона вмерла і скаже її покласти на своє місце, а тоді буде ще вдячний за твій добрий учинок і так виратуєшся з тої матні“.

Почувши її раду і побачивши, що вона добра, пані Субайде дала її почесну одіж і припоручила виконати все зовсім так, як вона казала.

Стара взялася зараз до роботи і замовила у столія деревляну людську фігуру, а коли та була готова принесла її до пані Субайди, завила в смертні покривала, запалила свічки і лампи і розстелила довкола гробу килими. Опісля убралася в чорну одіж, наказала так само вратися невірницям і так розійшлася по замку звістка, що Кут ель Кулюб умерла.

Коли-ж за якийсь час халіф вернув із своєї подорожі і тільки думаючи про Кут ель Кулюбу, увійшов до замку, задрожав, побачивши пажів, евнухів і невірниць у чорній одіжі, і зімлів на звістку про смерть Кут ель Кулюби.

Прийшовши до себе запитав про її гріб, на що пані Субайде відповіла: “Знай, о князю вірних, я її так любила, що казала похоронити в своїм замку.

Тоді халіф удався зараз до замку, аби відвідати гріб Кут ель Кулюби, а побачивши при гробі розстелені килими і запалені свічки дякував своїй жінці за добрий учинок. Але щіла та історія так його здивувала, що почав сумніватися. А коли його обгортав щораз більший неспокій, казав отворити гріб і вийняти її. Але побачивши смертне накривало, хоч як радо був би його зняв, зі страху перед Богом, відступив від того мі-

сця. І казав прыклікати теольогів і чытачів корану і коли вони чыталі коран, він сідів на її гробі, плачу-чы, аж докі не зімлів.

СОРОК ПЕРША НІЧ

Вже цілий місяць перебуў халіф на гробі, аж одного разу трапілося, што він, відпустившы емірів і везирів від себе до дому, пішов до гарему і ляг на відпочынок, підчас чого одна невільниця сіділа йому в головах, а друга в ногах. Переспавшыся трохи він збудився і почув, як невільниця, што сіділа в головах, промовила: “Бачиш, наш пан не знае, што сталася, й пересіджуе ніч на гробі, в якім нема нічога, тільки деревяна фігура, столярська робота“. Друга запитала: “Але што-ж сталася з Кут ель-Кулюбою?“ На се відповіла перша: “Знай, пані Субайде, дала одній невільниці ку сок бенджу, аби та її тим оглушула. А коли бендж по казав свою силу, поклала Кут ель-Кулюбу до скрини і дала Савабови і Кафурови, щоб її занесли на цвинтар. Але я чула, што вона перебувае у одного молодого купця Ганема з Дамаску, вже нині як-раз чотири місяці. А наш пан переводить ночі на гробі, в якім не лежить ніякий мерлець“.

Коли халіф вчув ту історію і дізнався, што гріб є сфалшований, розізлився, встав і наказав емірам своєї держави зявитися перед собою. Коли наслідком розказу став перед ним везир Джафар і поцілував перед халіфом землю, той наказав серед гніву: “Джафаре, візьми з собою відділ війська, розвідайся про дім Ганема, впадь зараз до нього і приведи мені мою дівчину Кут ель-Кулюбу. Його самого мушу взяти на тортури.“

Джафар відповів: “Чую і слухаю“ і в товаристві валія і жовнірів вибрався зараз на розсліди, доки не прибув до дому Ганема.

А Ганем якраз тоді вернув до дому з повним горшком мяса і думав із Кут ель-Кулюбою зазісти за стіл, як вона поглянувши кругом пізнала, що на їх дім напало нещастя, бо везир, валі, поліція і мамелюки обступили його. Пізнала, що її пан, халіф, дізнався про неї, і що жде її певна загибель. Зі страху сказала до Ганема: “Коханий, ратуйся!“ Ганем відповів: “Як маю се робити і куди йти, коли в тім домі всі мої гроші і маєток“ Кут ель-Кулюба відповіла: “Не отягайся, аби не стратив не тільки маєтку, але і життя“. Тоді він почав жалуватися: “Ах моя любя, як мені йти, коли вже обступили дім“? Але вона відповіла: “Не бійся“. І здерла з нього одіж, оділа його в зношені лахи і покклала йому на голову горнець, у яким було мясо, всунувши в нього кусень хліба і миску з мясом. Тоді сказала: “Вийди так перебраний і не журися мною, я знаю, що маю зробити з халіфом.

Вчувши ті слова і ту раду, Ганем вийшов із горшком на голові і пройшов поміж ними, а Хоронитель хоронив його, так що він у нагороду за свою чесноту вийшов щасливо із матні й нещастя.

Прибувши перед дім Джафар зліз з коня і вийшов до середини. За той час Кут ель-Кулюба успіла вбратися і пристроїтися і напакувати одну скриню золотом, прикрасами, дорогим каміням. А коли Джафар увійшов і поглянув на неї, встала поцілувала перед ним землю і сказала: “Мій пане, перо написало, що Бог постановив“. А Джафар відповів: “На Бога, моя

пані, мій пан наказав мені наложити руку на Ганема.

Кут ел-Кулюба сказала: “Знай, він спакував свої товари і вибрався до Дамаску і я нічого ближше про нього не знаю. Але я хотілаб, аби ти беріг мені отсю скриню і казав її перенести до палати князя вірних”.

Джарар відповів: “Чую і слухаю” і казав забрати скриню. Опісля зруйнували дім Ганема і потягнули з Кут ель-Кулюбою до замку князя Коли туди прибули і Джафар здав із усього справу, халіф назначив Кут ель-Кулюбі темницю на домівку і дав їй одну стару жінку до обслуги, бо думав, що Ганем прогрішився з нею.. Опісля написав до віцекороля Дамаску письмо такого змісту: “В хвили, коли оце письмо дійде до твоїх гук, наложи свою руку на Ганема і пришли його мені.

Одержавши королівське письмо, Могамед казав оголосити на торгових площах: “Хто хоче рабувати, нехай удасть до дому Ганема”.

Прибувши до дому Ганема, застали в нім тільки його матір і сестру, які не могли зрозуміти, за що їх дім рабують. Коли люди зловили їх і привели перед султана, вони на питання, де Ганем, відповіли, що від року не мають від нього ніякої звістки, і він пустив їх до дому.

А Ганем, стративши свій маєток, утік і вандрував аж до вечера. Втомлений голодом і холодом зайшов на кінець у село, де надібав мошею і сів на круглу мату. Спершися плечима о мур мошеї, стратив свідомість і лежав так аж до раня. Коли дурного дня рано люди оселі прийшли до мошеї на ранні молитви й побачили його на землі знеможеного голодом і приступивши блище, завважали, що він змерз і голодом, убрали його в

стару одіж і запитали його: “Звідки ти чужинче?”

Отворившв очи і побачивши їх Ганем заплакав і не відповів. А один із людей, завваживши, що він дуже голоден, побіг до дому і приніс тарілку меду та дві булки. Він їв, а люди сиділи кругом нього аж до сходу сонця, а тоді пішли, кождий до свого діла.

Так жив у них Ганем цілий місяць, а його слабість і недуга все більшали. Тоді добрі люди порадилися відіслати його до Багдаду. Коли вони з собою говорили, надійшли дві жебрачки коло Ганема. Була се його мати і сестра. Він не пізнав їх, але побачивши дав їм хліба і вони переспали ніч коло нього.

Другого дня прийшли до нього мешканці оселі з верхоблюдом, кажучи до властителя верхоблюда: “Забери того хорого на верхоблюда і прибувши до Багдаду, поклади його перед дверми шпиталю. Може він виздоровіє і ти заслужиш собі на заплату Бога”.

Погонич верхоблюда відповів: “ Чую і слухаю“. І люди висадили Ганема на верхоблюда. Між цікавими видцями була також його матір і сестра, які його не пізнали. Але приглянувшись йому блище подумали: “Отсей хорий зовсім подібний до нашого Ганема, чи се він, чи ні?”

А Ганем прийшов знов до себе і почав плакати і нарікати, а люди бачили, що також його мати і сестра, хоч не пізнали його, проливали сльози.

Опісля пішли обі далі аж зайшли до Багдаду, а погонич верхоблюда прибув там також, поклав Ганема перед дверми шпиталю і відіхав назад. Тут лежав Ганем аж до ранку і люди, що проходили попри нього

вулицею, придивлялися йому цікаво, бо він став такий тонкий, як зубочистка.

Незабаром надійшов туди настоятель базару, який відсунув від нього людей і сказав: “Хочу заробити собі рай при тім нещаснім, бо коли вони візьмуть його до шпиталю, то за оден день виправлять його на той світ“. І казав своїм хлопцям занести його до свого дому. Коли його тут принесли, він приготував нову постіль із новою подушкою і сказав до своєї жінки: “Обслугуй його добре“. Жінка його обмила його, подала чашу вина і покропила рожевою водою і він прийшов знов до себе. Але тепер згадав про свою кохану Кут ель-Кулюбу і його горе побільшилося.

СОРОК ДРУГА НІЧ

А Кут ель Кулюба, коли халіф розгнівався на неї і призначив їй на домівку пивницю, перебула вже там вісімдесят днів. Аж одного дня халіф переходив попри пивницю і чув, як Кут ель-Кулюб виголошує вірші. Скінчивши їх сказала: “Ах мій коханий Ганеме, який ти добрий і яка чиста твоя душа! Ти зробив добре тому, що тобі зробив зле, зберіг честь того, що твою честь зганьбив і охоронив жінку того, що зробив тебе і твій гарем невільниками. Але певне і ти і князь вірних станете перед справедливим судією і той вимірить тобі твоє право в тім дні, коли Бог буде судією і його ангели свідками“.

Почувши її слова і зрозумівши зміст її жалоби, халіф пізнав, що їй сталася кривда. Вернувши* отже до своєї палати післав до неї евнуха, аби її привів. А коли стала перед ним, халіф відізвався до неї: “Кут

ель-Кулюбо, я бачу, що ти обвиняєш мене о жорстокість, закидаєш мені тиранство і кажеш, що я зле зробив тому, хто мені зробив добре. Хто-ж се, що зберіг мою честь, а я його честь зганьбив, що охоронив мою жінку, а я його гарем зробив невірними?"

Кут ель-Кулюб відповіла: "Се Ганем, бо бачиш, на твою високість, о князю вірних, він не приблизився до мене з нечистими намірами". На се князь вірних відповів: "Кут ель-Кулюб, проси в мене, чого хочеш, а я тобі сповню се". Тоді вона сказала: "Прошу собі в тебе мого милого Ганема".

Вчувши ту просьбу халіф сказав: "Приведу тобі його, так Бог хоче". Кут ель-Кулюб просила далі: "О князю вірних, коли його приведеш, то подаруй мені". Халіф відповів: "Коли його приведу, то подарую тобі, як дарує благородний, що не відкликє свого дарунку". Кут ель-Кулюб просила втретє: "О князю вірних, позволь мені всюди його шукати, може Бог знов зєдинить мене з ним". Халіф відповів: "Роби, що хочеш".

Врадувана Кут ель-Кулюб відійшла, взяла собі тисячу дїнарів і пішла з ними до шейхів, між яких розділила гроші як милостиню за справу Ганема. Другого дня пішла на базар купців і дала дозорцеві базару гроші з припорученням роздати їх як милостиню чужинцям. Другого тижня взяла з собою знов тисячу дїнарів, пішла на базар золотників і почала питати за дозорцем базару. А коли він зявився перед нею, дала йому тисячу дїнарів кажучи: "Роздай се як милостиню поміж чужинців". Дозорець, який був рівночасно настоятелем базару, поглянув на неї і сказав: "Чи не малаб ти охоти піти до мого дому і поглянути на мо-

лодця чужинця, аби побачити, який він делікатний і досконалий“. А се був Ганем, чого не знав дозорець, уважаючи його нещасливим довжником, якого маєток зліцитували, або влюбленим, якого розлучили з його любкою.

Коли Кут ель Кулюб почула ті слова, забилося її серце, отже сказала: “Пішли кого зі мною, щоб завів мене до твого дому“. Він дав їй малого хлопця, що завів її до дому, де лежав чужинець. Коли вона вступила в дім, на її привіт устала жінка дозорця, яка її знала, і поцілувала перед неї землю. А Кут ель-Кулюб запитала її: “Де той хорий, що живе в вас?“ Жінка дозорця заплакала і сказала: Ось він, моя пані, але він із доброго дому і ще видно на нім сліди добробуту.

Кут ель-Кулюб звернулася до постелі, на якій лежав хорий, і добре йому приглядалася, як коли-б він не був сам Ганем. Але він зовсім змінився і став такий худий і тонкий як зубочистка, так що вона сумнівалася і не могла вірити, що се він. Та все таки обгорнуло її милосердя над ним і вона сказала серед сліз: “Ах чужинці нещасливі, хоч-би в своїм краю були і смірами“. Зарядивши для нього вино і лікарства і посидівши хвильку коло нього, сіла знов на мула, вернула до замку і знов відвідувала базарі, шукаючи за Ганемом.

Незабаром прийшов до неї дозорець із його матірю й його сестрою Фітне і сказав: “О пані, нині прибули до нашого міста дві жінки, мати і дочка. Їх очі плачуть і їх серця повні смутку. Я привів їх до тебе, аби ти дала їм дах і охоронила їх перед соромом жебрання, бо їм не випадає просити у скупарів милости-

ні. Може при божій допоміжі дістанемося через них до раю". Кут ель Кулюб відповіла: "Мій пане, ти вже збу див у мене тугу за ними. Де-ж вони?" Він казав увійти і Фітне та її мати увійшли до Кут ель-Кулуби. Поглянувши на них і побачивши їх красу, Кут ель-Кулюб за плакала над ними і сказала: "Се діти щастя, на яких слідно ще давнійше богацтво". А дозорець сказав: "Моя пані, ми любимо бідних і нещасних задля нагороди на тім світі. Мабудь отсих скривдили гнобителі, які зрабували їм їх богацтво і зруйнували їх дім".

На сі слова обі жінки почали гірко плакати і згадавши Ганема, хлипали щораз гололснійше, так, що Кут ель-Кулюб заплакала з ними, аж на кінець мати Ганема промовила: "Ми просимо Бога аби нас зєдинив із тим, кого шукаємо, з моїм сином Ганемом". Вчувши те, Кут ель-Кулюб пізнала, що та жінка була мати її любого, а друга його сестра і промовила: "Потіштеся і не журітьсє більше, нинішний день, се перший день нашого щастя і останній нашої недолі."

СОРОК ТРЕТЯ НІЧ

І дала дозорцеві грошей, кажучи забрати їх до себе і заставила свою жінку повести їх до купелі, одіти в гарну одіж і дбати про них як найстараннійше.

Другого дня сіла на мула і поїхала до дому дозорця. Коли побачила матір Ганема і його сестру, яких жінка дозорця відвела тимчасом до купелі і замість старої одіжи убрала в нову так, що сліди їх давнійшого добробути стали ще виднійші, сіла коло них і якийсь час розмовляла з ними, а опісля запитала жінку дозорця про її дорогого. Та відповіла: "Йо-

‘Ходім, відвідаємо його і подивимося на нього‘. І всі повставали, пішли до нього і посідали коло нього. го стан не змінився‘. Тоді Кут ель-Кулюб сказала:

Тепер Ганем, якого тіло і кости зовсім змарніли почув, що жінки вимовляють імя Кут ель-Кулюб, і зараз вернуло йому життя. Він підняв голову з подушки і закликав: ‘Кут ель-Кулюб‘. Вона поглянула на нього і пізнаючи його, закликала: ‘Так, мій любий‘. ‘Підійди ближче‘, — сказав він. Тоді Кут ель-Кулюб запитала його: ‘Чи ти не Ганем?’ Він відповів: ‘Так, се я‘. Тоді вона зімліла. А його мати і сестра, вчувши їх розмову, закликали голосно: ‘Ах, що за радість!’ і також зімліли.

Коли знов поприходили до себе Кут ель-Кулюб сказала: ‘Слава Богу, що мене і твою матір і сестру з’єднав із собою‘. І розповіла йому все, як їй повелося із халіфом. Ганем врадувався тим незвичайно, а Кут ель-Кулюб пішла до замку, взяла собі більше грошей, дала їх дозорцєви, кажучи: ‘Візьми ті гроші і купи для кожного із них чотири одяги та інші потрібні річи‘. Опісля пішла з ними і з Ганемом до купелі і казала їх обмити. А коли вернули з купелі приготувала їм потравки і різні напитки і перебула з ними три дні, годуючи їх добре. Коли за той час вернула до них їх життєва сила, повела їх ще раз до купелі і казала змінити одіж. Опісля пішла до халіфа і повідомила його, що найшла свого пана Ганема і що його мати і сестра також тут.

Халіф казав привести Ганема до себе. Коли Ганем став перед халіфом, а маючи говірливий язик і кріпке серце та вмючи робити гарні реторичні фігу-

ри і влучні порівняння, виголосив ряд віршів, так що халіфа одушевляла його ніжна істота і він був зовсім підбитий вимовою його язика і солодкістю його мови.

СОРОК ЧЕТВЕРТА НІЧ

Тому халіф закликав його підійти ближче і казав оповісти свою історію. Ганем розповів йому усе по правді від початку до кінця. Видячи, що він говорить правду, халіф дав йому почесну одіж і сказав до нього: “Даруй мені мою провину“. Ганем дарував йому говорячи: “О князю вірних, бачиш, невільник зі всім своїм добром у руках свого пана“. Врадуваний тим халіф подарував йому замок і назначив високу платню.

Тепер Ганем завів свою матір і сестру до свого замку, а халіф почувши, що його сестра Фітне, задля своєї краси дійсна покуса, старався о її руку, на що Ганем відповів: “Бачиш, вона твоя невільниця і я твій мамелюк“. Халіф дав йому сто тисяч дінарів і казав привести кадія і свідків аби списати шлюбний контракт. Другого дня рано казав халіф списати історію Ганема від початку до кінця і зложити до актів.

Від тепер Ганем і халіф жили щасливо до кінця свого довгого віку.

Одначе та історія не дивніша від історії короля Омара і його синів Шаркана й Дау ель-Макана з ріжними дивними та рідкими пригодами.

(Кінець другої частини)

Королева Розбійників. Гарні коротенькі оповідання	.50
Коротка Історія Козаччини. Написав Володимир Антонович	.50
Ключ до мови. Коротка граматика української мови. О. Івах	.20
Кость Гордієнко-Головко	.20
Куди йдеш? Опвідування з часів переслідування християн	.40
Летючий корабель. Українська казка	.10
Листи до Братів-Хліборобів, В. Липинського, спеціальна ціна ..	1.50
Листівник, українсько-англійський	.75
Люборацькі. Сімейна хроніка. Написав Анатоль Свидницький ..	1.00
Людина людиною. Роман	.75
Магічне місто. Новеля з життя укр. переселенців в Америці	.75
Маркіян Шашкевич. Літературна характеристика, Б. Лепкий	.50
Молитовник "Отченаш" для української молоді	.75
Молитовник "З Нами Бог"	1.50
Маруся. Прекрасна повість Гр. Квітки	.25
Марта. Повість, ...	.25
Микола Джеря. Гарне оповідання. Нечуй-Левицький	.30
Мій Сад. Поезії. Написав М. І. Мандрика	.85
Море та його життя. Дуже цікава книжечка	.10
Молодість Лесі Українки. Написав Гліб Лазаревський	.40
Мойсей. Найкраща поезія Івана Франка	.25
Мораль. Написав Гр. Наш	.40
Мрія. Роман Емілія Золі	.50
Мучениця в короні, або тайни цісарських дворів	.30
На Зелених Горах. Поезії О. Олеся	.15
Найбільший Український Сонник	.75
Найкращі загадки і забавки, 664 штук	.35
Народні Казки, в 2 частях	.30
Невидимий Чоловік. Дуже цікава повість	.50
Незвичайні Пригоди Матія Сандорфа, в двох томах	2.50
Нетри. Цікава повість Антона Сінклера	.75
О Дванадцяти. Таблицях, казка	.20
Одлюнька. Оповідання з життя ходячої шляхти, 2 томи	.75
Онанизм. Написав Др. Бравн і Розенблум	.25
Панські Жарти, Іван Франко	.50
Перехрестні Стежки. Повість Івана Франка — книжка ще в друку,	
Пірване Дитя. Сензаційний роман. 62 зошити по 15 ц. Цілість ..	7.50
Подорож до місяця	.40
Поміж ворогами. Повість І. Левицького	.50
Порадник для женщин, що хочуть бути здоровими	.15
Посліднє ходження Бога по землі. Гумористична повість	.25
Пригоди Гука, повість М. Твейна	.50
Провідник Англійської Мови, як говорити, читати й писати ...	1.50
Презервовання овочів і ярин	.25
Причепа. Повість І. Н. Левицького	1.50
Пророцтва Арабської цариці Михальди	.20
Про полові справи. Дуже поучаюча лікарська книжечка	.30
Психольогія	1.00
Путь Паломника (Богомольця)	1.00
Пісні Церковні, під нотами	.40
Різна школа на еміграції	.25
Розбійник Іван Пушкар і інші гарні оповідання	.50
Розв'яз поглядів на вселенну	.30
Рубають ліс. Повість А. Крушельницького, в оправі	1.25

Ручна праця в вихованню, Т. Андровича	.50
Семен Палій, герой українського народу	.10
Самочислитель, книжечка готових рахунків .. 35 ц., в оправі ..	.50
Садівництво в Західній Канаді	.25
Серед Темної Ночі. Повість Бориса Грінченка	.50
Сини Землі. Повість з укр. життя в Канаді. І. Кириак, 2 томи ..	3.00
Скарби віків, укр. легенда. К. Поліщук	.20
Скошений цвіт, Володимир Барвінський	.60
Співомовки. Веселі вірші написав С. Руданський	.35
Срібні тині. Про фільмове мистецтво	.30
Срібний Череп. Історична повість, С. Ордівського	.35
Страшний монах Распутін	.25
Суд чотирох. Сензаційне оповідання	.40
Таємний злочин. Написав Я. Н. Крет	.40
Тайни цесарської родини в Відні	.50
Тарас Бульба. Дуже гарне оповідання	.30
Теорія господарської демократії. Написав др. Мандрика	1.00
Тисяча й Одна Ніч. Прекрасні арабські казки. 2 томи	.75
Тиціянів син, оповідання	.40
Тунель, роман	1.00
Тепло й життя. Дуже поучаюча книжечка	.25
Українська державність, М. Возняк	.25
Українсько-Англійська Кухарка, як варити й печи	.75
Українсько-Англійський і Англійсько-Український словар	1.50
Український Співанник, без нот	.50
Український Співанник, "Звуки України" під нотами 100 пісень	1.00
Український Співанник, М. Леонтовича, 130 пісень, для хорів ..	2.85
Українська Іміграція в Сполучених Державах	.75
Фільзофія Соціал-Демократії	.75
Хиба ревуть воли, як ясла повні. Роман з народного життя.	1.25
Хмельницький в Галичині	.20
Хуртовина, Поезія Василя Лімниченка	.20
Цариця і Весталка. Або замурована живцем	.15
Цар Голод. Оповідання про робітників	.35
Цар Соловей. Поема-казка, С. Руданського	.25
Через Кладку. Повість Ольги Кобилянської, брош.	1.25
Чорна Ігуменя. Історична повість з 17 століття	.35
Чорна Княгиня (Галка Острожська). Історична повість	.35
Чоловік. Будова людського тіла	.75
Чорноморці в Неволі і інші оповідання	.30
Чужа рука, або хто розеднує український народ	.35
Шляхом життя. Поезії, М. Тарнавський. В гарній оправі	1.50
Як з'явилася людина на землі. Цікава книжечка з образками	.40
Як кріпаки боролись за волю з панством	.25
Як любити рідний край	.15
Як Львиця виховала царського сина.	.20
Як Михась син мельника ходив до неба по діамант	.25
Як чоловік зійшов на пана	.20
Як виправляти шкіри	.30
Як лікувати домашніх звірят. Написав К. С. Продан	.20

Всі замовлення разом з грошми висилайте до:

UKRAINSKA TORHOWLA

806 MAIN STREET

WINNIPEG, MAN.